

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Úloha rodičů v prevenci rizikového chování dětí

Bc. Kristina Tomášková

Diplomová práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristina Tomášková**
Osobní číslo: **H17358**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Úloha rodičů v prevenci rizikového chování dětí**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato diplomová práce pojednává o úloze rodičů v prevenci rizikového chování u jejich dětí a to například při prevenci kontaktu s neznámou osobou. Práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Cílem teoretické části je představit obecná východiska rizikového chování a primární prevence. Práce se také zaměří na téma nedostatečné prevence a následků s ní spojených. Empirickou část pak tvoří kvantitativní výzkum, jenž bude proveden pomocí dotazníkového šetření. Výzkumné šetření bude realizováno u rodičů, kteří vychovávají dítě/děti ve věku 6-18 let. Cílem výzkumu je zjistit, do jaké míry a jakým způsobem prevence ze strany rodičů probíhá.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKER, Jed. No more victims: protecting those with autism from cyber bullying, internet predators & scrams. Arlington: Future horizons, 2013, 87 s. ISBN 978-1-935274-92-6.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

ČECH, Ondřej a Nicole ZVONÍČKOVÁ. Možnosti prevence rizikového chování dětí. České Budějovice: THEIA - krizové centrum, 2017, 72 s. ISBN 978-80-904854-5-7.

LORENTZ, Pascaline, David ŠMAHEL, Monika METYKOVÁ a Michelle F. WRIGHT. Living in the digital age: self-presentation, networking, playing and participating in politics. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 218 s. ISBN 978-80-210-7810-9.

NIKL, Jaroslav. Sociálně patologické jevy dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2000, 100 s. ISBN 80-7251-033-9.

PETROWSKI, Thorsten. Bezpečí na internetu pro všechny. Liberec: Dialog, 2014, 242 s. Tajemství. ISBN 978-80-7424-066-9.

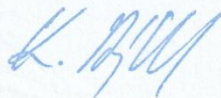
Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **1. dubna 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 3. 2019

Bc. Kristina Tomášková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Marcele Ehlové, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné rady a za trpělivost, kterou mi při psaní této práce věnovala.

Dále bych zde chtěla poděkovat Ing. Jaroslavu Myslivci, Ph.D., za pomoc při zpracování výzkumné části práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce pojednává o úloze rodičů v prevenci rizikového chování u jejich dětí a to například při prevenci kontaktu s neznámou osobou. Práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Cílem teoretické části je představit obecná východiska rizikového chování a primární prevence. Práce se také zaměří na téma nedostatečné prevence a následků s ní spojených. Empirickou část pak tvoří kvantitativní výzkum, jenž bude proveden pomocí dotazníkového šetření. Výzkumné šetření bude realizováno u rodičů, kteří vychovávají dítě/děti ve věku 6-18 let. Cílem výzkumu je zjistit, do jaké míry a jakým způsobem prevence ze strany rodičů probíhá.

KLÍČOVÁ SLOVA

Prevence, primární prevence, rizikové chování, rodiče, děti

TITLE

Parents's Role in Prevention of Children's Risky Behavior

ANNOTATION

This diploma thesis deals with the parents's role in prevention of their children's risky behavior, for example in prevention of contact with an unknown person. The thesis is divided into a theoretical part and an empirical part. The aim of the theoretical part is to introduce general bases of risky behavior and primary prevention. The work will also focus on the issue of insufficient prevention and its associated consequences. The empirical part then constitutes of quantitative research, which will be carried out by means of a questionnaire survey. A research survey will be carried out at parents raising child/children aged 6-18 years. The aim of the research is to find out to what extent and in what way the prevention from parents is carried out.

KEYWORDS

Prevention, primary prevention, risky behavior, parents, children

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A ÚVOD DO PROBLEMATIKY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	11
1.1 Vymezení pojmu „dítě“ a „mladistvý“	11
1.1.1 Definice chování	11
1.1.2 Definice rizikového chování.....	12
1.2 Rizikové chování a jeho teorie.....	14
1.2.1 Faktory vzniku rizikového chování	15
1.3 Etiologie negativních jevů a rizikového chování	15
1.4 Vybrané druhy rizikového chování.....	16
1.4.1 Netolismus	16
1.4.2 Nomofobie	17
1.4.3 Sociální sítě a ohrožení v kyberprostoru.....	18
1.4.4 Sexting u dětí	19
1.4.5 Poruchy příjmu potravy	20
1.4.6 Kontakt s neznámou osobou.....	20
1.4.6.1 Reálné případy nedostatečné prevence.....	23
1.4.7 Uspávací drogy a fenomén drink spikingu	25
1.4.8 Pohyb jednotlivce venku.....	26
1.5 Syndrom problémového chování	27
2 POJEM PREVENCE A JEJÍ DRUHY	29
2.1 Primární prevence	29
2.2 Sekundární a terciární prevence	31
3 NEDOSTATEČNÁ PREVENCE A JEJÍ MOŽNÉ NÁSLEDKY	32
3.1 Psychická zátěž	32
3.2 Pohlavně přenosné choroby	32
3.3 Posttraumatická stresová porucha	33
3.4 Vznik závislosti.....	33
3.5 Sexuální zneužití.....	34
3.6 Únos	34

3.7	Smrt.....	35
4	RODINA A NEZDRAVÉ PROSTŘEDÍ RODINY.....	36
4.1	Poruchy v rodičovských rolích.....	37
4.1.1	Rodič se o dítě starat nemůže.....	37
4.1.2	Rodič se o dítě starat nedovede.....	38
4.1.3	Rodič se o dítě starat nechce.....	38
4.1.4	Nadměrná starostlivost o dítě.....	38
4.2	Rodina a vliv na sociální patologii u dětí.....	38
5	ROLE RODIČŮ V RODINĚ A URČOVÁNÍ HRANIC.....	40
5.1	Určování hranic a trénování myšlení.....	42
5.2	Čas věnovaný dětem.....	43
5.3	Chyby ve výchově.....	43
5.4	Chování rodičů vůči virtuální realitě.....	44
	PRAKTICKÁ ČÁST	46
6	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	46
6.1	Cíl výzkumu a formulace hypotéz.....	46
6.2	Metoda sběru dat.....	47
6.3	Realizace sběru dat.....	48
6.4	Charakteristika výzkumného souboru.....	48
6.5	Stanovení problému a časový harmonogram.....	48
6.6	Analýza dat a prezentace výsledků pomocí grafů.....	49
6.7	Interpretace výsledků grafů.....	60
6.8	Verifikace hypotéz.....	62
6.9	Interpretace dat.....	78
6.10	Diskuse nad výsledky šetření.....	79
	Závěr.....	81
	Použité zdroje.....	83
	Seznam tabulek a grafů.....	89
	Seznam příloh.....	90

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou *Úlohy rodičů v prevenci rizikového chování dětí*. Podle mého názoru by právě rodiče měli pozitivně formovat své děti, učit je kladným hodnotám a hlavně je vychovávat. Vždyť právě děti jsou jedním z největších požehnání, které nám život může dát, jsou naše budoucnost, v dětech se odrážejí všechny vštípené hodnoty a postoje rodičů. Rodiče by svým dětem měli jít příkladem, jak také dokládá myšlenka Antona Semjonoviče Makarenka: „*Učit lze slovy, vychovávat pouze příkladem*“.

Vzhledem k době, ve které žijeme, jsou děti vystavovány mnohem větším pokušením než dříve. Jedná se například o rozšíření drog a jejich dostupnosti v naší společnosti, děti jsou více kompromitovány i s prostředím virtuálního světa, kdy například školní systémy a známky jsou dětem zpřístupněny přes různé portály, pro děti je tedy téměř nemožné vyhnout se kontaktu s virtuálním světem. Internet se stává čím dál častěji prostředníkem pro hledání přátel, někdy se však takový „přítel“ může stát osobou, která se od definice slova přítel diametrálně liší, a v extrémních případech se může stát pro dítě i hrozbou, jak dokládá ne jeden reálný případ. Právě tehdy a spíše možná ještě dříve by se rodiče měli věnovat prevenci u svých dětí. Správně zvolená a cílená primární prevence může pomoci mnoha mladým lidem a zachránit je před negativními zkušenostmi. V otázce výchovy a prevence dětí by se rodiče neměli spoléhat pouze na školu.

Toto téma jsem si vybrala jednak vzhledem k jeho rostoucímu významu v naší společnosti, ale také díky stále častěji se vyskytujícím negativním jevům v rodinách. Například rodiče, kteří jsou zaneprázdnění vlastní prací, přestávají mít čas na své ratolesti a nechávají své děti, aby se vychovávaly samy. S těmito pro děti „nevhodnými“ podmínkami se bohužel setkávám stále častěji i ve svém okolí. V této souvislosti by bylo vhodné, aby škola vytvořila kurzy, které by se týkaly zdravé výchovy dětí a jejich pozitivního formování a kterých by se rodiče mohli účastnit. Dle mého názoru by bylo dále vhodné do tohoto tématu zainteresovat rodiče již v mateřských školkách, a to například opět kurzy týkajícími se výchovy. Následně by tato rodičovská výchova o preventivních programech mohla fungovat i na základních školách.

Práce je rozdělena na dvě části, první část tvoří teoretické ukotvení zkoumané problematiky a druhou část tvoří vlastní empirický výzkum. Část teoretická seznamuje

s problematikou rizikového chování, všeobecně s prevencí a její důležitostí v životě dětí a mladistvých. Teoretická část se dále zabývá nedostatečnou prevencí a uvádí několik s ní souvisejících reálných případů, popisuje taktéž nezdravé prostředí rodiny a rodinné klima, které hraje podstatnou roli ve výchově dětí, a rozebírá otázku hranic, které jsou potřebné při výchově. Poslední kapitola teoretické části se věnuje tématu chyb ve výchově dětí jako důvodu možného vzniku sociálně patologických jevů. S ohledem na omezený rozsah diplomové práce není toto téma popsáno zcela do hloubky, jedná se pouze o úvodní nastínění, které je dle mého názoru důležité pro věcné pochopení problematiky úlohy rodičů. Teoretická část se převážně opírá o autory, jako jsou Fischer a Škoda, kteří se zabývali problematikou sociální patologie, či o autory Čecha a Zvoníčkovou, kteří rozpracovali problematiku prevence rizikového chování dětí. Celou práci pak spojuje téma rodičů a jejich úlohy v prevenci rizikového chování dětí, které se tak prolíná celou teoretickou částí.

Empirickou část tvoří dotazníkové šetření, které se snaží zmapovat aktuální situaci v rodinách, zúčastněnost rodičů na prevenci svých dětí či rozsah jejich přehledu o svých dětech, který je pro prevenci taktéž podstatný. Jako příklad lze uvést používání rodičovských zámeků, neboť rodiče si nikdy nemohou být jisti, k jakým stránkám má jejich dítě v jejich nepřítomnosti přístup, či jakým aktivitám se na internetu dítě věnuje. Důležité je si s dětmi povídat a zjišťovat aktuální problémy v jejich životě. Empirická část vyhodnocuje předem stanovené hypotézy a zobrazuje grafy jednotlivých odpovědí v dotazníku.

Tato práce se zaměřuje na problematiku rizikového chování z pohledu rodičů a jejich zúčastněnost při výchově a prevenci dětí. Toto téma bylo dříve popisováno převážně pohledem dětí, a proto doufám, že nový pohled na tento problém bude přínosný.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A ÚVOD DO PROBLEMATIKY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

První kapitola této práce se zaměří na definování stěžejních a základních pojmů, které usnadní pochopení problematiky, které se práce věnuje. Práce přiblíží pojmy, jako je například chování či rizikové chování, a dále přiblíží vybrané typy rizikového chování.

1.1 Vymezení pojmu „dítě“ a „mladistvý“

Dle ustanovení § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se **dítěm** rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví dále jinak.

Dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, se **mladistvým** rozumí ten, kdo dovršil patnáctý rok věku, ale zároveň nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

1.1.1 Definice chování

Pod pojmem chování si možná někdo představí určitou vrozenou vlastnost, které se není potřeba nijak učit. Opak je ale pravdou, chování je i naučené a velkou měrou nás ovlivňuje právě naše okolí. Pojem chování je taktéž pojem komplexní, je tvořen několika různými složkami, a to například vnějšími projevy člověka (pohyby), vrozeným chováním či chováním naučeným. Dalšími složkami chování může být chování adaptivní, které se projevuje účelově, přizpůsobivě, a chování maladaptivní, tedy chování nepřizpůsobivé. Složkami chování je dále chování záměrné, bezděčné, útočné i obranné. Chování v sobě ukrývá i složku, pomocí které se můžeme vyjadřovat, složku verbální, se kterou je neodmyslitelně spjata i složka neverbální. Ta toho o nás dokáže mnoho prozradit, i to, co vlastně ani okolí mnohdy prozradit nechceme. Dále v sobě chování zahrnuje složku sociální a antisociální. Chování jako komplexní pojem tak lze definovat jako výsledek několika činitelů, přičemž činiteli může být náš vnitřní stav, sociální podmínky, ve kterých žijeme, ale i záměrné i nezáměrné působení našeho okolí či

situace. Pojem chování je také nadřazený pojmu jednání, který psychologie definuje pouze jako chování záměrné (Průcha, Mareš, Walterová, 2003, s. 79).

1.1.2 Definice rizikového chování

Pojem rizikové chování je oproti klasickému chování definován jako chování rizikové populační skupiny, převážně tedy skupiny mladistvých a dětí dospívajících (Průcha, Mareš, Walterová, 2003, s. 201). Co se podle Čecha a Zvoníčkové (2017, s. 28–29) v dnešních dobách změnilo, je to, že děti a dospívající se setkávají s druhy rizik, se kterými se v minulých časech nemohli setkat. Hovoříme například o vzrůstajících požadavcích na výkon, vyspělostech a nástrahách virtuálního světa. Některým rizikům se dle autorů není možné zcela vyhnout, ale jedinec musí brát v úvahu i motivaci, se kterou se dítě a mladiství rizikového chování účastní, zda jde o účast vědomou nebo nevědomou. Když tedy hovoříme o formě rizikového chování, jedná se o jistou náchylnost či přímé ohrožení zdravého psychosociálního vývoje lidské osobnosti oproti klasické majoritní společnosti. Formy rizikového chování mohou explicitně či implicitně ohrožovat jedincovo zdraví, školní úspěšnost či následný „zdravý“ život a vývoj jedince.

Rizikové chování se dělí dle Čecha a Zvoníčkové (2017, s. 28–29) do třech hlavních skupin. Tou první je **zneužívání či nadměrné zneužívání návykových látek**, mezi které se řadí drogy, alkohol či nikotin. Druhou skupinou rizikového chování je **rizikové chování v oblasti reprodukční**. Tím se hlavně rozumí časté střídání sexuálních partnerů a s tím související zvýšené riziko šíření pohlavně přenosných nemocí, předčasné zahájení sexuálního života a zvýšené riziko předčasného otěhotnění u mladých dívek. Třetí a poslední skupinou rizikového chování je **negativní psychosociální myšlení**, do kterého se řadí deprese, které mohou vyústit v sebevražedné sklony, různé poruchy chování, agresivitu spojenou až s kriminalitou či v poruchy spojené se školním prospíváním, které mohou vyústit až k nedokončení školy, přičemž tento konkrétní rizikový faktor je často spojován s problematikou nezaměstnanosti.

Dále Čech a Zvoníčková (2017, s. 28–29) uvádí, že výše uvedené skupiny rizikového chování se nemusejí vyskytovat u dítěte/dospívajících samostatně, často se sdružuje jedna s druhou, či jedna dává prostor ke vzniku další. Vznik rizikového chování bývá často zapříčiněn například emocionální deprivací, negativním působením vrstevníků či nadměrným stresem.

Sobotková (2014, s. 40) vymezuje rizikové chování jako pojem, který se týká společenskovední i medicínské oblasti. Rizikovým chováním je nutné rozumět takové chování, které člověka poškozuje přímo, tedy mohou mu hrozit určitá zdravotní rizika, nebo nepřímo, může docházet k poškození nezainteresovaných jedinců či majetku nebo prostředí, které nás obklopuje. Sobotková (2014, s. 40–41) dále rozlišuje kategorie rizikového chování, které člení následovně:

- **chození za školu – záškoláctví:** důvodů, proč se děti/dospívající uchýlí k záškoláctví je mnoho, mohou se například snažit vyhnout problémům spojeným se školou (špatné známky) nebo se může jednat jen o pokus z jejich strany (experimentování),
- **lhaní:** společnost tomuto jevu nepřikládá takovou patologii, ze které by hrozila velká rizika,
- **agresivní chování dětí a agresivita,**
- **násilné chování, kyberšikana a šikana,**
- **kriminální činy:** převážně krádeže,
- **poškození věci – vandalismus:** nejčastěji se jedná o poškození cizího majetku, ničení objektů školy, poškození majetku při sportovních utkáních, ničení laviček či dopravních značek. Specifickou kategorií vandalismu je sprejství,
- **závislostní chování:** závislost na cigaretách, holdování alkoholu, netolismus, oniomanie, gambling,
- **rizikové chování na sociálních sítích a internetu:** mezi tato riziková chování patří zejména otevírání nevyžádané pošty a odepisování na ni, odepisování neznámé osobě, navštěvování nelegálních stránek či stránek s nevhodným obsahem,
- **rizikové chování v oblasti sexuální:** nelegální pohlavní styk – styk před patnáctým rokem života, časté střídání sexuálních partnerů, těhotenství mladých dívek, sexuální styk bez ochrany,
- **rizikové chování na silnicích:** k těmto rizikovým chováním řadíme například řízení pod vlivem návykových látek, neznalost silničního provozu a dopravních značek, řízení bez řidičského oprávnění či přecenění schopností řidiče,
- **hazardní chování a rizikové sporty:** bouldering – pohyb bez zachycení a lana, buildering – šplhání po budovách bez zajištění, přeskokování z vysoké budovy na jinou budovu bez zajištění,
- **užívání steroidů a anabolik,**
- **špatné stravovací návyky:** přejídání, anorexie, bulimie,

- **extremismus:** do této kategorie můžeme zahrnout extremismus náboženský, extremismus levicový i pravicový, sportovní, hooligans – extrémističtí fotbaloví fanoušci, hudební, black metal, ale i různé subkultury, například squatting či skinheads,
- **rasismus, intolerance, xenofobie:** odpor a nepřátelství vůči cizím kulturám.

Čech a Zvoníčková (2017, s. 36) do širšího vymezení rizikového chování řadí i poruchy chování, které se vážou na **syndrom týraného a zneužívaného dítěte**.

1.2 Rizikové chování a jeho teorie

Vznik rizikového chování je v současné době spjat primárně se třemi teoriemi (Fischer, Škoda, 2009. In Sobotková, 2014, s. 42–43), a to:

- **teorie biologicko-psychologická:** tato teorie se snaží najít vztahy mezi stavbou těla, genetikou a tyto vztahy následně aplikovat na problematiku chování,
- **teorie sociálně-psychologická:** tato teorie se primárně zaměřuje na sociální učení, temperamentové, kognitivní a osobnostní rysy,
- **teorie sociologická:** sociologická teorie se snaží zabývat aktuálními společenskými a kulturními znaky a jejich vlivem na chování člověka.

Podle Čecha a Zvoníčkové (2017, s. 36) můžeme dále vysvětlovat vznik rizikového chování takzvanou **multifaktoriální teorií**, podle které se na „vzniku rizik, které se mohou odrazit jako problémové chování, podílí veliké množství proměnných, které jsou ve vzájemné interakci“ (Čech, Zvoníčková, 2017, s. 36). Dle této teorie jsou formy rizikového chování důsledkem vzájemného působení osobnosti jedince a sociálního prostředí, ve kterém jedinec funguje, a tyto dva póly působení od sebe nelze odpoutat. Na vzniku rizikového chování mohou participovat samotné **faktory rizikové**, jimiž například může být nízké hodnocení sebe sama, špatné vzorce rizikového chování známých, špatné vazby s rodinou či rodinné krize, dále se na vzniku podílejí takzvané **faktory projektivní**, jako jsou například pozitivní vztahy v rodině či negativní stanovisko vůči rizikovým formám chování. Vztah faktorů rizikových a faktorů projektivních nemusí být vždy v opozici. Může se například stát, že vysoké procento faktorů rizikových doprovází stejně vysoké riziko faktorů projektivních. Multifaktoriální teorie poskytuje široký pohled na problematiku a snaží se poskytovat strategie vůči rizikovému chování.

1.2.1 Faktory vzniku rizikového chování

Rizikové faktory lze členit do dvou skupin, tedy na vnější a vnitřní. **Vnitřní rizikové faktory** jsou podmíněné geneticky a týkají se dětské zranitelnosti. Dítě například nemusí zvládat změny a může na ně reagovat citlivě. V chování dětí se může rizikově projevovat i jejich temperament, který se během života moc nemění. Rizikem při rozhodování může být i mentální úroveň, na které se dítě nachází, omezena může být i inteligence u dětí, která jim brání racionálně řešit problémy. Rizika u dítěte způsobují i **vnější rizikové faktory**, které nejčastěji plynou z rodiny, kdy se rodiče dítěte o svého potomka starat neumějí, nechtějí či nemohou. Rizikové jsou pro dítě všechny změny, které se v jeho rodině dějí, například rozvod rodičů, špatná finanční situace rodiny či zanedbávání ze strany rodičů (Hoskovcová, Suchochlebová Ryntová, 2009, s. 18–19). Mezi časté vnější rizikové faktory dále patří také vrstevníci, kteří mohou jedince negativně ovlivňovat.

Podle Čecha a Zvoníčkové (2017, s. 29) jsou rizika, kterým děti a mladiství mohou podléhat, spjata s vývojem člověka. Hlavně v útlém věku se mohou děti účastnit aktivit, o kterých vědí, že jsou rizikové, dostatečně si uvědomují následky těchto rizik, ale i tak se jich účastní. Abychom ale mohli mluvit o „normálním“ stádiu dospívání, musí toto chování mít pouze přechodný charakter v ohraničeném rozsahu. Dále (Svoboda, Němcová. In Čech, Zvoníčková, s. 29) v posledních letech můžeme hovořit o fenoménu takzvané nové morbidity, tedy nemoci mládeže, jež se týká problémového života mladých lidí, kteří přijímají rizikový způsob chování za vlastní, a mohou tak ohrožovat či přímo poškozovat sebe sama.

1.3 Etiologie negativních jevů a rizikového chování

Fischer a Škoda (2009, s. 27–28) definovali etiologii rizikového chování a vznik tří základních přístupů. Etiologie rizikového chování má co dočinění se stavem naší společnosti. Na vzniku rizikového chování jedince nese podíl viny společnost, roli hraje ale i osobnost samotného jedince a stav jeho biopsychosociálních faktorů. Tyto faktory musí společně působit v určitém čase a vzájemně se ovlivňovat. V závislosti na etiologii došlo ke vzniku tří základních přístupů:

- **teorie, které předpokládají fungování určitých typů lidí:** tito jedinci se rozhodli volit chování, které se neztotožňuje s většinovými společenskými normami naší společnosti,

- **teorie situační:** každý jedinec je v průběhu svého života konfrontován se situacemi, které umožní vznik patologického jednání, tato teorie není spojena s konkrétním typem osobnosti, teorii situační se může podvolit takřka každý,
- **teorie konjunktivní:** tato teorie shrnuje obě předchozí teorie, což znamená, „že v určitých situacích se určitý typ lidí bude chovat určitým způsobem“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 28).

Rozdílnosti ve vnímání o tom, co je patologické a co nikoliv, jsou způsobeny i existencí různých kultur a subkultur. To, co jedna společnost může tolerovat a přijímat jako normální chování, bude druhá společnost považovat za chování nepřijatelné. Tento fenomén si lze představit na příkladu konzumace alkoholu. V naší kultuře se za určitých podmínek jedná o jev naprosto normální, který je v souladu s našimi normami, zatímco v jiném prostředí, například islámském, se může jednat o hrubé porušení normy (Fischer, Škoda, 2009, s. 28).

1.4 Vybrané druhy rizikového chování

Tato podkapitola se bude věnovat bližšímu představení některých typů rizikového chování. V některých zásadních případech je následné představení doplněno o určité rady a doporučení pro rodiče v dané oblasti, například u netolismu či u kontaktu s cizí osobou. Některé typy rizikového chování jsou taktéž doplněny i o praktické údaje: tedy výzkumy.

1.4.1 Netolismus

Netolismus znamená závislost na internetu. Pro tento pojem byla v anglické literatuře zavedena zkratka IAD (*internet addiction disorder*). Závislost na internetu se projevuje zanedbáváním pracovních úkolů, zanedbáváním vztahů či kontaktů s okolním světem. Člověk závislý na internetu není schopný přestat ani tehdy, když se u něj začínají objevovat různé psychické či fyzické projevy, například ho bolí oči či záda z neustálého sezení. U takového člověka se mohou po jisté době začít objevovat poruchy chování, nemusí být tolik soustředěný. Problémem je, že současné děti disponují rozsáhlejšími znalostmi o pohybu na internetu než jejich rodiče, proto samotní rodiče nejsou často schopni poučit své děti o pravidlech bezpečného pohybu na internetu a s tím spojenými riziky (Fischer, Škoda, 2014, s. 127).

Rodiče by tak svoji pozornost měli dle Fischera a Škody (2014, s. 127) zaměřit na následující kategorie:

- když mají rodiče dítě mladšího školního věku, měli by jeho počítač umístit do společných prostor, kde se pohybují rodiče i dítě, aby rodiče měli dítě i jeho pohyb na internetu pod dozorem,
- rodiče by se měli snažit, aby jejich uživatelské schopnosti s počítačem byly alespoň na té úrovni, jako je má jejich dítě. Když tyto schopnosti nebudou mít, nebudou schopni kontrolovat aktivity, kterým se jejich dítě na internetu věnuje,
- rodiče by si měli uvědomit i to, že v dnešní době je internet nejjednodušším komunikačním prostředkem mezi dětmi a mladistvými, proto není dobré dítěti kontakt s virtuálním světem úplně zakazovat,
- rodiče by měli pochopit, že internet patří k běžnému životu a funguje jako běžný komunikační prostředek v naší moderní společnosti, proto by ho jako takový měli přijmout a naučit se s ním zacházet, alespoň na uživatelské úrovni,
- rodiče by měli zároveň poskytovat soukromí svým dětem, neměli by jejich soukromí narušovat například tím, že jim budou kontrolovat jejich konverzace či přijatou a odeslanou emailovou komunikaci,
- když rodiče zjistí, že jejich dítě navštěvuje nevhodné internetové stránky, jejich úkolem je dítě za to netrestat, ale poučit ho o škodlivosti těchto stránek a seznámit ho se všemi riziky, které mu při návštěvě případných nevhodných stránek hrozí.

1.4.2 Nomofobie

Pod pojmem nomofobie se skrývá jedna z moderních závislostí, a to závislost na mobilních telefonech. Jedinci, kteří touto závislostí trpí, musí být v neustálém kontaktu s telefonem, takřka ho nedávají ani na okamžik z rukou, stále ho kontrolují, jestli jim neunikla nějaká zpráva, jestli nezmeškali hovor, často ho takto závislí lidé nevypínají ani v noci. Tato závislost se u lidí zhoršuje, neboť většinu v současnosti dostupných telefonů tvoří tzv. chytré telefony, které umožňují online komunikaci za využití různých mobilních aplikací, například Facebook Messenger, Skype, WhatsApp a jiné. Komunikace prostřednictvím mobilních telefonů a jejich používání vůbec už neodmyslitelně patří k naší společnosti. Závislost na mobilních telefonech může vznikat, když se člověk nudí či nemá dostatek přátel nebo podnětů, kterým by se v reálném životě mohl věnovat. Je podstatné si ale uvědomit, že tyto

online vztahy a přátelství na internetu bývají spíše povrchní (Fischer, Škoda, 2014, s. 133–135), ale pouze pokud zůstanou na této úrovni, výjimečně mohou tato přátelství přerůst v přátelství reálná. Dále podle Fischera a Škody (2014, s. 135) mohou být mobilní telefony taktéž viníkem vyčlenění jednotlivce z kolektivu. Těmto tendencím podléhají hlavně děti, které upřednostňují jen určité značky telefonů. Pokud další jedinec tuto značku nemá, můžou se proti němu ostatní vrstevníci vymezovat.

1.4.3 Sociální sítě a ohrožení v kyberprostoru

Sociální sítě představují jeden z nejrozšířenějších fenoménů moderní doby, používá je téměř každý, výjimkou nejsou ani děti či mladiství. Toto potvrzuje i výzkum pod záštitou Univerzity Palackého v Olomouci, který byl prováděn u dětí základních a středních škol ve věku od 8–17 let a kterého se účastnilo 1 122 respondentů v zastoupení 48 % chlapců a 52 % dívek v průměrném věku 13 let. Tento průzkum zjistil, že sociální síť Facebook používá necelých 79 % dětí. Z tohoto výzkumu dále vyplynulo, že cca 37 % dětí nezná většinu nebo všechny své virtuální „přátele“, tito „přátele“ pak mají přístup ke všem intimním informacím o dítěti, jeho fotkám, sdíleným příspěvkům, videím a jiným. Tato cizí osoba má zkrátka přístup ke všem osobním informacím, které o sobě dítě na svém profilu poskytne. Prostřednictvím tohoto výzkumu bylo dále zjištěno, že někteří respondenti byli požádáni svými přáteli o poslání fotografie svého obličeje (31 %), někteří byli požádáni, aby se ukázali na webkameře (18 %) a další byli požádáni o poslání své nahé fotografie (10, 6 %). Facebook je také prostředkem, kde se děti mohou negativně vyjadřovat a kde mohou negativně útočit vůči někomu dalšímu. Není ojedinělé, že na Facebooku se rojí kybernetické útoky a kyberšikana, u dětí se převážně šíří sdílení dehonestujících videí, nahrávek a fotografií a různé jiné formy ponižování a urážení ostatních dětí (Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 7–14).

Baker (2013, s. 6) uvádí, že násilníci v častých případech využívají internet k tomu, aby se seznámili s mladšími dětmi pod cizí identitou, aby se tak s nimi mohli setkat a případně pak svoji oběť zneužít. Internet bývá dále také často využíván k vydírání osob, přičemž nejčastějším prostředkem vydírání jsou právě intimní materiály, jako jsou například erotické fotografie či jiné.

Děti a mladiství by si taktéž měli uvědomit, že pokud pošlou po síti nějakou fotografii, fotografie po sobě nechá takzvanou digitální stopu, která tam zůstává i po odstranění

a pečlivém vymazání, takže je téměř nemožné vymazat dočista fotografie, které přes síť byly poslány (Petrowski, 2014, s. 71). Jak také potvrzují Lorentz, Šmahel, Metyková a Wright (2015, s. 15), na internetu se množí situace, kdy se „kradou“ identity prostřednictvím hackovaných účtů, častěji tam dochází k problémům se soukromím a se zneužíváním osobních údajů.

Jelikož mladí lidé využívají internet a sociální sítě stále častěji, je primárně úlohou rodičů, aby své děti o těchto nebezpečích, jež internet zprostředkovává, informovali.

1.4.4 Sexting u dětí

Na Univerzitě Palackého v Olomouci (2017, s. 5–23) byl taktéž realizován i další výzkum, který se týkal sextingu, kdy děti sdílí vlastní intimní materiály či dál šíří materiály intimní povahy. Tohoto výzkumu se účastnilo 4 878 respondentů, ve věku 8–17. Chlapci tvořili 49 % a dívky pak tvořily 51 %, průměrný věk respondentů činil 14 let, data byla sbírána pomocí online dotazníku. Tento výzkum se v první řadě zaměřil na to, proč děti mají tendenci posílat intimní fotografie druhé osobě. Dívky i chlapci se ve většině případů pomocí sextingu snaží na sebe upoutat pozornost. Výzkum dále zjistil, že sexting častěji provozují dívky než chlapci a že nejčastější formou provozování sextingu je forma písemná, tj. posílání erotických zpráv. Výzkum se dále zaměřil na otázku dobrovolnosti sdílení intimních materiálů. Bylo například zjištěno, že pouze necelých 5 % dotazovaných dobrovolně sdílí erotickou fotografii, a to ve většině případů se svým současným protějškem, tedy přítelem či přítelkyní. Jedním z pozitivních zjištění, které z výzkumu vyplynuly, je, že pouze cca 5 % dětí považuje posílání intimních, respektive dokonce erotických zpráv, fotek či videí za bezpečné. Výše zmíněný výzkum se dále taktéž zabýval otázkou, na koho by se respondenti obrátili v případě, že by jejich sdílený intimní materiál chtěl někdo zneužít. Překvapivé zjištění je, že necelá třetina respondentů by se neobrátila na nikoho. Dalším překvapivým zjištěním je, že cca 60 % dětí uvedlo, že jejich rodiče jim nijak neomezují čas strávený na počítači a 80 % dětí dokonce potvrdilo, že jim jejich rodiče neomezují přístup na různé internetové stránky.

Dobré by bylo si s přihlédnutím k výsledkům tohoto výzkumu položit otázku, proč se téměř třetina dotazovaných neobrací na nikoho s problémem zneužití sdílených materiálů, nemají tyto děti k nikomu důvěru nebo se pouze stydí se někomu svěřit? Možná problém také spočívá v tom, že děti mají neomezený přístup k internetu a neorientují se v bezpečném používání internetu a pohybu v něm.

1.4.5 Poruchy příjmu potravy

Ať už v časopisech či na internetu, zkrátka všude se lze setkat s obrázky hubených modelek, které pak představují „vzory“, kterým se mladé dívky chtějí podobat a udělají pro to téměř cokoli. Neméně nápomocné jsou pak různé internetové stránky, které se věnují rychlému hubnutí a co při takovém hubnutí jíst, respektive spíše co nejíst. Fischer a Škoda (2014, s. 146–147) v kapitole o poruchách příjmu potravy píše, že touto posedlostí trpí převážně ženy a mladé dívky. Zarážející je, že už děti v mladším školním věku mluví o nespokojenosti s vlastním tělem, podrobují se různým cvičením a dietám, které jim onu „vysněnou“ postavu mají zaručit. Ovlivňují nás nejen trendy nadváhy a obezity, které jsou udávány ve společnosti, ale i naše rodina, která může svým stravováním ovlivňovat naše vlastní zdraví. Rodina může také často svými nevhodnými poznámkami rozvinout v jedinci nespokojenost se svojí postavou a svým tělem. Nespokojenost může být ze strany rodiny vyjádřena nadměrným, nápadným sledováním, omezováním přísunu potravy, komentáři, porovnáváním s jinými jedinci či přímým kritizováním vzhledu a konstituce těla. U lidí, kteří jsou svým okolím často kritizováni, se objevují škodlivé stravovací návyky. U lidí, kteří mají nadváhu, se zase objevují záchvaty přejídání a odmítání diety, je to zapříčiněno hodně okolím, které vůči těmto lidem má stereotypní myšlení, aniž by znali například zdravotní stav či jiné skutkové okolnosti. Ironií je, že u lidí s nadváhou, kteří jsou společností odmítáni, nemá toto odmítání sebemenší vliv na touhu po hubnutí. Lidé s nadváhou se naopak utěšují tím, že se přejídají. Dítě trpící nadváhou pak bývá mnohdy vyčleňováno z kolektivu, ostatní vrstevníci ho nechtějí zapojovat do svých her a aktivit, a bývá též terčem pro mnoho nepovzbuzujících charakteristik na svůj účet (Fischer, Škoda, 2014, s. 146–148).

1.4.6 Kontakt s neznámou osobou

O prevenci a přiblížení problematiky kontaktu dětí s neznámou osobou v současné době neexistuje žádná ucelená literatura, která by se této problematice hlouběji věnovala. Tomuto tématu se věnuje Policie České republiky, která vytvořila zásady, jak by se dítě při kontaktu s neznámou osobou mělo zachovat:

„Zásady bezpečného chování dětí při kontaktu s cizí osobou

- *Nikam nechod' s neznámými lidmi.*
- *Cizím lidem neotvírej dveře od domu ani bytu.*

- *Nikdy neseď k cizím lidem do auta.*
- *Od cizích lidí udržuj bezpečný odstup (tak, aby na tebe nedosáhli).*
- *Od neznámých lidí si neber žádné jídlo ani pití.*
- *Každé podezřelé chování či bližší kontakt s cizím člověkem oznam rodičům, učitelům nebo přímo Policii ČR.” (Policie České republiky, © 2019a).*

Jako výzvu v roce 2011 taktéž Policie České republiky (2011) vytvořila “*Desatero bezpečného chování*”, přičemž rady obsažené v tomto dokumentu mířily primárně na školáky a na děti na Mělnicku. Děti jsou vůči podobným negativním jevům dosti zranitelné a lehce ovlivnitelné. Zmíněné desatero následně Policie České republiky zveřejnila na svých oficiálních stránkách, kde k nim měla přístup široká veřejnost, protože k podobnému chování nemusí docházet pouze lokálně, ale i na širším území naší republiky. Desatero chování zní takto:

„Desatero bezpečného chování

- *Neber si od cizích osob žádné dárky a pokud možno se vyhýbej kontaktu s těmito osobami!*
- *Neseď si s nikým cizím do motorového vozidla!*
- *Nejezdí autostopem!*
- *Chod' do školy vždy bezpečnou cestou, i když je delší! Mimo domov se pohybuji společně s kamarády nebo spolužáky ve větších skupinkách!*
- *Všímej si neznámých a podezřelých lidí v domě, nevstupuj s nimi do výtahu – raději jdi pěšky!*
- *Nesděluj nikomu cizímu adresu trvalého pobytu a další osobní údaje!*
- *Doma otevírej jen známým lidem!*
- *Oznam neprodleně rodičům, ve škole nebo na policii, když tobě, nebo kamarádům někdo ubližuje!*
- *Když se staneš svědkem toho, že tvůj kamarád nastoupil do cizího vozidla, nebo odešel s cizím člověkem, pokus se zapamatovat popis této osoby (oblečení, výška, věk...) nebo vozidla (státní poznávací značka, barva, výrobce).*
- *Staneš-li se obětí či svědkem trestného činu, vyhledej ihned pomoc. Věc neprodleně oznam!“ (Policie České republiky, 2011).*

Dále tyto rady Policie ČR obohatila o následující:

- „...*Dveře bytu otevírej jen známým lidem – využívej kukátko a dveřní řetízek.*
- *Nenos klíče viditelně a nezapomínej vždy řádně zamknout při odchodu z domova dveře...“ (Policie ČR, © 2019b).*

Policie ČR (2009) ve svém zpravodajství dále vydala článek, který byl mířen na rodiče, jež vychovávají dítě převážně mladší patnácti let. Článek se mj. věnuje tomu, jak by rodiče měli svým dětem vysvětlit, kdo je pro ně známý člověk a kdo naopak neznámý. Děti by za známé osoby měly považovat primárně své rodiče, další příbuzné, ale například i své učitele. Co se týče neznámých osob, je důležité dítěti vysvětlit, že se může jednat o muže či o ženu, kteří mohou tvrdit, že jsou vzdálení strýčkové, tetičky nebo známí jejich rodiny, a to ačkoliv jimi ve skutečnosti nejsou. Děti si musí vštípit jasná pravidla, že by si s nikým takovým neměly povídat, neměly by nikam s nimi odcházet, neměly by si od nich brát žádné dary a hlavně by k nim neměly nastupovat do auta. Dětem se musí též vysvětlit, že porušení těchto pravidel pro ně může mít nevratné následky.

Dále dle Policie ČR (2009) by se děti v žádném případě od neznámého člověka neměly nechat nalákat na novou hru, štěňátka, panenky či lákavou sladkost, která v sobě může ukrývat uspávací drogu. Děti by se měly dále naučit, že do vozidla k cizímu člověku se nenastupuje, ať už říká cokoli. Pokud v takovém případě dítě nastoupí do auta, není už pro něj mnohdy úniku.

Děti musí vědět, že ani doma nejsou stoprocentně v bezpečí, úkolem rodičů je hlavně to, aby jim jejich bezpečnost zajistili v nejvyšší možné míře. V první řadě by rodiče do svého bytu měli nainstalovat kukátko, aby děti mohly pohotově zjistit, zda za dveřmi stojí někdo známý či nikoli. V rodinných domech by se dětem mělo vysvětlit, aby se nejprve podívaly z okna a opět vyhodnotily, jestli dotyčného znají či nikoli. Dítě by se mělo naučit, že cizím lidem se neotvírá, dítě by se s neznámou osobou nemělo bavit a mělo by ho odkázat ven s větou, ať přijdou zpět, až se rodiče vrátí. V této souvislosti by děti neměly zmiňovat, kdy přesně se rodiče vrátí, aby dotyční nemohli vyzorovat, kdy jsou děti doma samy (Policie ČR, 2009).

Rodiče by podle Policie ČR (2009) měli hlavně dbát na to, aby komunikaci ohledně kontaktu s neznámými osobami nijak nezanedbali, rizikové situace by měli dítěti předvést v modelových situacích, aby se děti naučily reagovat a na nebezpečné situace byly připraveny. Rodiče by se taktéž měli zajímat, jak jejich děti tráví volný čas, aby měli přehled

o tom, s kým a kde se stýkají. Dále by rodiče měli naučit své děti znát zásadní telefonní čísla, aby děti věděly, na koho se v nebezpečných situacích obrátit.

Rodiče jsou primárně osobami, které by své děti měli poučit o kontaktu s neznámými osobami, a to ještě před tím, než nastoupí do školy, neboť do kontaktu s neznámou osobou a s tím spojeným nebezpečím mohou přijít i mnohem dříve, například na dětském hřišti vedle domu, kde si děti hrají mnohdy i samy (Policie ČR, 2009).

1.4.6.1 Reálné případy nedostatečné prevence

S ohledem na absenci informací v odborné literatuře o reálných případech nedostatečné prevence, jsem byla při čerpání těchto informací nucena uchýlit se k nejrůznějším médiím, a to například YouTube či dennímu tisku. Nebylo tak možné zcela ověřit relevantnost a věrohodnost níže uvedených zdrojů.

Na internetu je k nalezení několik videí, experimentů, kde cizí muž po dohodě s rodiči zkouší malé děti, zda podlehnou určitým lákadlům. Joey Saladas (2015) na experimentálním videu přichází na dětské hřiště, kde se seznamuje s rodiči a ptá se jich, zda může jejich děti zkusit nalákat na roztomilé malé štěňátko, rodiče jsou přesvědčeni o tom, že se jejich děti nebudou s cizím člověkem bavit, natož, aby s ním někam šly. Rodiče už pak jen přihlíželi tomu, jak cizí muž jde k jejich dětem a ukazuje jim svoje štěně, které si můžou pohladit, následně jim nabízí možnost, že je zavede na místo, kde má podobných štěňat více a budou si s nimi moci hrát.

Podobným sociálním experimentům se dále věnuje také Coby Persin. Coby Persin (2015) publikoval prostřednictvím YouTube video, ve kterém se snažil poukázat na nebezpečnost sociálních médií a důvěřivost dívek. Persin se souhlasem rodičů kontaktoval prostřednictvím internetu tři dívky, kterým bylo dvanáct, třináct a čtrnáct let. Persin dívkám lhal a napsal, že je mu patnáct let, stačilo přidat k falešnému profilu „atraktivní“ fotografii a aniž by se osobně znali, požádal je o osobní setkání. Nutno podotknout, že si vzájemně psali tři až čtyři dny. Dívky souhlasily. Jedna z dívek se s mladíkem setkala venku v parku, druhá si neznámého „patnáctiletého“ mladíka pozvala přímo domů, když otec neměl být doma, a třetí dívka nasedla k neznámému mladíkovi do dodávky, který tvrdil, že je bratrem patnáctiletého chlapce, se kterým si ona měla psát. V dodávce na ni čekali i rodiče, kteří byli převlečeni za únosce a poskytli tak dívce lekci, co by se případně mohlo stát, kdyby nešlo z jejich strany

o zinscenovanou situaci. Na začátku experimentu si byli rodiče jisti, že jejich dcery si s nikým cizím psát nebudou, natož, aby s ním šly na osobní schůzku, samotní rodiče se pak nestačili divit, když vše bylo úplně naopak, než si mysleli, a všechny dívky v ochraně sebe samotných naprosto selhaly.

V dalším videu (Persin, 2016) je vidět sociální experiment s devítiletým chlapcem, který je obeznámen s tím, že nemá k nikomu cizímu nastupovat do automobilu. Při cestě ze školy ho na ulici oslovuje žena, která mu říká, že jeho maminka ji požádala, ať chlapce vyzvedne, zároveň mu říká, že má pro něj doma malé překvapení. Chlapec neváhá a nasedá k ženě do vozu. Prostřednictvím těchto videí se Persin snaží o osvětu v oblasti prevence a o to, aby rodiče svým dětem sdělovali a obeznamovali je s tím, že se cizím lidem nemá bezmezně věřit.

I na českém území se můžeme setkat s případy až přílišné důvěřivosti dětí. O tom například může svědčit případ (Lidovky.cz, 2008), který se stal v roce 2008 na dětském hřišti v Havlíčkově Brodě. Pachatel Antonín Novák se dostal do kontaktu s devítiletým chlapcem, kterému nabídl počítačové hry. Novák odvedl chlapce na ubytovnu a následně chlapce sexuálně napadl a neplánovaně zavraždil.

Dalším zaznamenaným případem je případ (Kořistka, 2017) Reného Nagye a šestileté dívky, které nabídl pomoc při hledání plyšového zvířátka, dívka nabídky využila a Nagy využil příležitosti a tuto šestiletou dívku následně svlékl a osahával. Poté, co dívka začala volat o pomoc, rozhodl se Nagy dívku umlčet tím, že jí omotal triko kolem krku, a začal ji soustavně škrtit. Se škrcením přestal až tehdy, když se dívka přestala hýbat. Dívka naštěstí tento útok přežila. Pro Nagye byl tento čin již třetím v pořadí. Při předchozích útocích sexuálně napadl dva chlapce ve věku osm a devět let. Všechny tři děti po této negativní zkušenosti utrpěly posttraumatický šok a s tímto šokem se pravděpodobně budou potýkat velmi dlouho, možná i celý život.

Některé případy však nedopadnou špatně, a to díky uvědomělosti dětí. Například v Praze (Týden.cz, 2014) se v okolí škol pohyboval muž se ženou, kteří se snažili nalákat dva devítileté chlapce do svého vozu. Tito dva chlapci nabídky nevyužili a z místa ihned utekli. V důsledku této situace vyzývala ředitelka rodiče, aby své děti začali u školy vyzvedávat. Učitelé pak napsali dětem do žakovských knížek, aby se nebavily s cizími lidmi a nenechaly se nalákat na hračky nebo bonbony.

Nebezpečným se pro děti může stát i prostředí internetu. Jako příklad (Echo24.cz, 2016) lze uvést čtyřicetiletého muže, jenž používal internet k obtěžování nezletilých dívek. Tento muž kontaktoval nezletilé dívky prostřednictvím sociální sítě, posílal jim intimní fotografie, volal jim a s jednou se i setkal. Po dívkách chtěl, aby mu na oplátku poslaly také nějaké fotografie. Matka jedné dívky, se kterou byl muž v kontaktu, na jejich komunikaci přišla a začala si s mužem dopisovat. K celé situaci se vyjádřila takto: „*Nevěděla jsem absolutně, co mám dělat. To si nikdo nedokáže představit, když si to neprožije, rodiče si myslí, že je to všechno v pořádku, že se prostě nic nemůže stát, ale není to tak. Můžu být jako rodič ráda, že jsem na to přišla tak rychle. Hned z té první zprávy šlo vidět, že je to dospělý člověk, který chce dítě nalákat na nějaké hrátky, popřípadě nějaké fotečky*” (Echo24.cz, 2016).

Prostřednictvím těchto případů můžeme vidět, že obtěžování dětí je stále aktuální, prevence ze strany rodičů je tedy nutná. Jedná se především o dítě rodičů a ne školy, proto by oni sami měli mít zodpovědnost a poučit tak své děti o nebezpečích, které jim ať už venku či doma za monitorem mohou hrozit.

1.4.7 Uspávací drogy a fenomén drink spikingu

Problematika uspávacích drog dle Kliniky adiktologie (2011) je téměř nerozlučně spjatá s nápoji, v angličtině proto bývá tato problematika nazývána drink spiking. O drink spiking se jedná v případě, kdy osoba, ať už známá či neznámá, nasype druhému do nápoje bez jeho vědomí psychotropní látku, která naprosto změní chování či vědomí člověka. Často k těmto případům dochází v barech, kdy tuto činnost mohou pachatelé provozovat čistě pro zábavu, může to mít ale tragičtější dopady, kdy může dojít k sexuálnímu napadení, obtěžování či okradení oběti. National Health Service ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku vydala k tomuto riziku několik doporučení, kterými by se měli jedinci řídit, aby eliminovali možnost, že jim bude okolím něco „závadného“ hozeno do pití. Nebezpečné u této problematiky je to, že oběť si mnohdy ani nevšimne, že jí něco bylo přidáno do nápoje, neboť jde často o látky bezbarvé, které nijak nechutnají a v nápoji nezanechávají žádné viditelné stopy (Klinika adiktologie, 2011).

National Health Service tak stanovila určitá pravidla právě k prevenci drink spikingu. Je důležité mít nápoj, který pijeme, neustále v ruce, dobré je nápoje pít přímo z lahve, protože hrdlo lahve stačí překrýt palcem a tím pachateli zabráníme, aby nám do nápoje něco vhodil, sklenička se hlídá o poznání hůře a museli bychom přes ni mít položenou celou dlaň,

abychom si byli jisti nezávadností nápoje. Lze ostatně doporučit i hlídání nápojů kamarádů či kamarádek, abychom je případně mohli včas varovat. Nikdy nenechávat nápoj bez dozoru, ani pokud si chcete například odskočit krátce na toaletu. Buď dát nápoj někomu známému na hlídání, nebo si nápoj vzít s sebou. Nikdy nepít nápoj ze skleničky od někoho, koho neznáte, ani si od někoho cizího nápoj nebrat, pokud jste přímo neviděli, jak se nápoj připravoval, nebrat si ani nedopíjet sklenice, které zůstaly na stolech, nebo vám je někdo nabídl (Klinika adiktologie, 2011).

Pokud odcházíte na setkání s někým, koho neznáte nebo znáte jen málo, měli byste vždy někomu sdělit, kam jdete a s kým jdete. Nikdy nesdělovat osobní informace, například celé jméno či místo trvalého bydliště někomu, koho sotva znáte. Pokud jste už zkonsumovali určité množství alkoholu, dbejte na to, že reflexy a vnímání jsou zhoršené a zpomalené, proto na sebe buďte obezřetnější. To, že se jedná o aktuální problematiku, dokládá i skutečnost, že v některých barech, či na diskotékách jsou dostupné testovací soupravy, které odhalí přítomnost nežádoucí látky ve vašem pití, těmto testerům ale nelze zcela důvěřovat, protože nedokážou odhalit všechny látky, které pro nás mohou být nebezpečné. Pokud je ve vašem nápoji odhalena přítomnost nežádoucí látky, měl by váš nápoj změnit barvu. Na nápoje si lze taktéž jako ochranu koupit kryty, které eliminují riziko, že vám bude do pití něco vhozeno (Klinika adiktologie, 2011).

O aktuálnosti této problematiky dále svědčí i dotaz na Drogové poradně (2018) z října roku 2018: *„Dobry den, chcela bych se zeptat jak postupovat v pripade ze jsem byla obeti drink spikingu bez meho vedomi. Spolu s podezrenim na sexualni zneužívani (osahavani, mozna dokonce i zneužití)? Dekuji predem za odpoved“* (Drogová poradna, 2018).

Dívky si často z večera nic nepamatují, protože byly zdrogované. Výpadek paměti pak mnohdy umožňuje pachateli vyhnout se dopadení za způsobený trestný čin. Výjimkou jsou případy, kdy pachatel byl při činu zachycen například průmyslovými kamerami.

1.4.8 Pohyb jednotlivce venku

Děti se i dnes stále často pohybují bez doprovodu venku, ať už si tam hrají nebo například jdou rodičům naproti z práce či domů ze školy. Děti ale nesmí zapomínat na to, že pohyb venku pro ně může být i nebezpečný. Někdo je může přepadnout, okrást a v extrémních případech unést nebo sexuálně zneužít. Rodiče by svoje děti měli poučit o tom, že obzvláště venku by na sebe měly být opatrné, měly by si všimnout druhých lidí, kteří vypadají podezřele,

případně si někomu důvěryhodnému nebát říct o pomoc. Nejprospěšnější je děti naučit, aby vždy chodily s někým známým, tj. s rodičem, příbuzným, kamarádovými rodiči nebo alespoň se svým kamarádem. Dětem by se mělo vštípit, aby venku byly samy co nejméně a aby, pokud možno, vždy chodily po místech, kde se pohybuje hodně lidí. Děti by neměly chodit například samy lesem, loukou, po málo frekventovaných ulicích, měly by raději zvolit delší cestu, která je bezpečnější. Děti by se vůbec v noci neměly venku samy pohybovat. Když už je mladistvý odkázán jít domů v noci sám, například při odchodu z diskotéky, měli by jej rodiče naučit chodit po osvětlených místech, kde se pohybuje hodně lidí. Mladistvým je pak dobré pořídit nějakou ochrannou pomůcku, aby ji v případě nouze mohli použít, a vysvětlit jim, jak se s takovou věcí zachází a aby ji měli vždy při sobě na stejném místě. Nejčastěji touto ochrannou pomůckou bývá pepřový sprej, neboť v případech, kdy by došlo k jeho nevhodnému použití, nemá trvalé následky, spíše na pár okamžiků zneškodní případnou osobu, která pepřový sprej vdechne. Mladistvému, který je odkázán jít domů v noci sám, je vždy vhodné zajistit doprovod.

Při pohybu dítěte venku pak je potřeba nezapomínat na všechna doporučení obsažená výše v této práci.

O dítě by se měli primárně starat jeho rodiče a všechny tyto zásady mu vysvětlit či mu je ukázat na modelových situacích.

1.5 Syndrom problémového chování

Sobotková (2014, s. 43–44) se zabývá ve své knize syndromem problémového chování a definuje ho. Jde tedy o chování, na které společnost nahlíží jako na problémové chování, které vybočuje z norem dané společnosti. Syndrom problémového chování (dále jen „SPCH“) ve zkratce předpokládá, že když se jedinec chová problémově v jedné oblasti, automaticky se bude chovat problémově i v oblastech dalších, přičemž tento syndrom je převážně spojován s adolescenty. Na SPCH se nepohlíží jako na oblast patologickou, ale jen jako na chování, které jistou měrou vybočuje z normálního chování naší společnosti. Často se na něj pohlíží jako na nebezpečné či zdraví ohrožující. Mezi SPCH se nejčastěji v adolescenci řadí brzké zahájení intimního života, agresivní chování, delikventní chování, neposlušné chování k rodičům, záškoláctví, požívání různých návykových látek a jiné. SPCH bývá dle Sobotkové (2014, s. 43) ovlivněn třemi skupinami faktorů, a to:

- **biologické faktory:** do této kategorie například zařazujeme pohlaví, tělesnou stavbu, hormonální stavbu, také to, jak je jedinec odolný vůči bolesti či existenci různých handicapů,
- **psychologické faktory:** do psychologických faktorů řadíme například osobnostní rysy jedince, jeho postoje, uznávané hodnoty či sebepojetí,
- **sociální faktory:** do sociálních faktorů lze zařadit okolí, které jedince obklopuje, tedy rodinu, kamarády a vrstevníky nebo samotné prostředí.

Výše uvedené faktory lze dále členit do dvou různých oblastí, a to oblasti **protektivní** či oblasti **rizikové**, v závislosti na osobnosti jedince, jeho prostředí a jeho chování. Do oblasti protektivní, která má vůči danému jedinci určitý ochranný rozměr, řadíme například jedincovu inteligenci, sebeúctu, ochotu k dobrovolnictví, výchovu v rodině pozitivně orientovanou či pozitivní vliv vrstevníků. Do oblasti rizikové můžeme zahrnout například ekonomické postavení rodiny – chudobu, příliš tvrdou nebo přespříliš uvolněnou výchovu, neúspěch v rámci školy, odmítání pravidel jedincem, jeho impulzivitu a v neposlední řadě také jeho neuroticismus (Sobotková, 2014, s. 43).

2 POJEM PREVENCE A JEJÍ DRUHY

Pod pojmem prevence si lze představit komplexní systém opatření a aktivit, který směřuje proti nežádoucím jevům ve společnosti, jako jsou například sociálněpatologické jevy. Prevence je tvořena třemi hlavními druhy prevence, tj. **prevencí primární, sekundární a prevencí terciární** (Průcha, Mareš, Walterová, 2003, s. 178).

Aby prevence a její systém fungoval, je dle Nikla (2000, s. 90) také potřeba vytvořit zákony a různé koncepce preventivních programů, dále také zasvětit a odborně připravit jednotlivce, kteří se chtějí prevenci aktivně věnovat, například formou různých školení a přednášek.

2.1 Primární prevence

Je logické, že v boji proti rizikovému chování a rizikovým jevům je nejpodstatnější věnovat nejvíce času právě **primární prevenci**, která cílí na společnost jako celek. Uvádí se, že prevenci, které bylo v naší společnosti věnováno nejvíce času, je prevence spojená s užíváním drog (Trapková, 2004. In Truhlářová, Smutek, 2006, s. 166).

V rámci primární prevence můžeme definovat dva poddruhy prevence, a to prevenci specifickou a prevenci nespecifickou. Jak už jejich názvy napovídají, prevence specifická je zaměřená na konkrétní typy rizikového chování, například na rizikové sexuální chování či užívání drog a alkoholu, zatímco prevence nespecifická zahrnuje blíže nekonkretizované druhy rizikového chování (Trapková, 2004. In Truhlářová, Smutek, 2006, s. 166). Zahraniční autoři, například Hansen (Truhlářová, Smutek, 2006, s. 167), rozdělují preventivní programy v závislosti na tom, které osobnostní složky jedince jsou daným preventivním programem ovlivňovány. Jedná se o následující programy:

- **programy, které zdůrazňují vlastnosti** a zaměřují se na předávání důležitých informací,
- **programy, které zdůrazňují efektivní vzdělávání** a zaměřují se na zvládání obtížných situací v životě a na zvládání stresu,
- **programy, které akcentují vliv společnosti**, tyto programy se zabývají tlaky, které na nás působí okolní vrstevnické skupiny, a nabízí škálu návodů, jak těmto tlakům odolat,

- **programy, které upřednostňují alternativy**, tyto programy se snaží nalézt vhodné alternativy, které by stály proti rizikovému chování dětí a mladistvých. Rizikové chování se snaží nahradit různými volnočasovými a zájmovými aktivitami,
- **komplexní preventivní programy**, tento preventivní program v sobě zahrnuje spektrum předešlého výčtu preventivních programů (Truhlářová, Smutek, 2006, s. 167).

Vzhledem k předchozímu rozdělení preventivních programů se primární prevenci věnujeme na bázi rozšiřování znalostí. Ve školní prevenci se setkáváme s případy, kdy jsou převážně žáci druhého stupně odrazováni od užívání návykových látek a zkoušení návykových látek (Truhlářová, Smutek, 2006, s. 167). Tento jev potvrzují i zahraniční výzkumy (Cuijpers, 2002. In Truhlářová, Smutek, 2006, s. 167), kdy účinky prevence proti drogám na mladistvých jsou takřka nulové, dochází maximálně ke zvýšení povědomí a znalostí o drogách a o tom, jaký mají vliv na člověka, tyto vědomosti ale brzy vymizí, nejsou-li opakovány.

Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen „MŠMT“) je primární prevence chápána jako cílená výchova, která vede k předcházení rizikových jevů či ke zmírnění projevů rizikového chování, zároveň vede k nezáhálčivému a prospěšnému životnímu rytmu a blahodárně rozvíjí sociální chování a psychosociální jednání. Účelem primární prevence je zcela zabránit možným projevům rizikového chování či zamezit škodlivému působení rizikových faktorů působících na děti. V rámci primární prevence rozlišujeme několik druhů primární prevence, a to primární prevenci specifickou, nespecifickou, efektivní a neúčinnou (MŠMT, 2010).

Specifická primární prevence, jak je jasné z názvu, se zabývá konkrétními aktivitami a preventivními programy na vznik a šíření určitých forem rizikového chování. Specifickou primární prevenci lze dále členit na všeobecnou prevenci, která bez ohledu na rizika, by se v dané populaci mohla vyskytovat, dále na selektivní prevenci, která už míří na děti, u kterých se dá předpokládat určité riziko výskytu negativního chování, a v neposlední řadě na takzvanou indikovanou prevenci, která směřuje na děti, u nichž byl výskyt rizikových faktorů v chování již potvrzen (například problémové chování v rodině či mezi spolužáky) (MŠMT, 2010).

Nespecifická primární prevence se zaměřuje na provozování aktivit, které podporují aktivní a pozitivní trávení volného času, dále k osvojování pozitivních postojů a chování,

kteřé vedou k upevnování správných společenských pravidel a v jednotlivcích vzbuzují odpovědnost, kteřou by měli mít za sebe a své činy (MŠMT, 2010).

Efektivní primární prevence je dlouhodobějším a ucelenějším programem, kteřý v dětech upevňuje zásady dobrého chování, učí je, jak odmítat nabízené drogy, jak v sobě samotném posilovat sebevědomí, tato prevence se snaží děti naučit, jak zdravě komunikovat, jak zvládat konflikty a jak jim čelit ve skupinách. Učí děti, jak si stanovovat cíle, na které dosáhnou a upevňuje tak jejich sebevědomí a důvěřu v sebe sama (MŠMT, 2010).

Neúčinná primární prevence je často způsobena špatným přístupem k prevenci, může se to stát například tak, když děti budeme utlačovat tím, že jim nebudeme dávat prostor k diskusi a k dotazům, nebudeme schopni vyslechnout a tolerovat jejich názory na věc. Primární prevence by taktěž neměla být pouze jednorázová. Aby byla účinná, měla by děti zapojovat do programu, aby se cítily zúčastněně. Taktěž zastrašování s prevencí nemá nic společného a označuje se jako neúčinné jednání. Za neúčinnou prevenci je nutné považovat i příliš jednoduchý přístup k prevenci, například pouze dítěti říct, ať poví „ne“ (MŠMT, 2010).

2.2 Sekundární a terciární prevence

Dle Kliniky adiktologie (2014) se **sekundární prevence** snaží předejít vzniku a rozvoji rizikového chování u osob, které jsou nějakými rizikovými faktory ovlivňovány v běžném životě, například předejít závislosti na gamblingu u osob, které začínají hrát na automatech.

Dle Průchy, Mareše a Walterové (2003, s. 178) cílí sekundární prevence na rizikové osoby a skupiny, například na děti, jež žijí ve znevýhodněném ekonomickém prostředí, kdy prevencí se snažíme zabránit možnému delikventnímu jednání, které u těchto skupin hrozí.

Terciární prevence je zaměřena na jedince, kteří se s nežádoucími jevy již setkali, cílem této prevence je minimalizace následků či zabránění pokračování nežádoucích jevů (Průcha, Mareš, Walterová, 2003, s. 178). Cílem terciární prevence je především ochrana společnosti jako celku a ochrana ostatních jedinců ve společnosti.

Pojmy sekundární a terciární prevence se v této práci dále zabývat nebudu, neboť nejsou předmětem zájmu této diplomové práce.

3 NEDOSTATEČNÁ PREVENCE A JEJÍ MOŽNÉ NÁSLEDKY

Následující kapitola se bude zabývat problematikou nedostatečné prevence a následky s ní spojenými. Budou zde nastíněny některé následky neúplné nebo nulové prevence dětí a dospívajících. Časové potřeby jedinců u problematiky prevence jsou značně individuální, někdo potřebuje hlubší vysvětlení, jiného zase stačí jen seznámit s důsledky rizikového chování. O prevenci by měli poučovat primárně rodiče, zákonní zástupci dítěte nebo škola. Níže zmíněné následky budou seřazeny dle mého názoru ohledně jejich závažnosti, a to vzestupně.

3.1 Psychická zátěž

Nejméně závažným následkem nedostatečné prevence může být psychická zátěž. Dle Průchy, Mareše a Walterové (2003, s. 190–191) je psychická zátěž nadřazená slovu stres, jde o souhrn stavů naší mysli, které mají vliv na náš neurofyzický systém. Do zátěžových situací můžeme například zahrnout frustrující, konfliktové a stresující situace, pak záleží na dítěti, jak moc je schopné se s touto situací vyrovnat a jakou pomoc bude nejlepší mu vyhledat. Jako příklad lze uvést přepadení a okradení dítěte, které bylo v noci samo na procházce. Tento zážitek může danému dítěti způsobit nejen psychickou zátěž, ale i určité duševní problémy.

3.2 Pohlavně přenosné choroby

Pokud u dítěte či mladistvého nebude prevence v sexuální oblasti dostatečná a dítě, resp. mladistvý, nebude seznámen s možnými riziky, může být během sexuálního života nakažen několika chorobami. Tou nejzávažnějšími je přitom HIV/AIDS. Děti a mladistvé je potřeba správně poučit a představit jim možná rizika spojená se sexem. Truhlářová a Smutek (2006, s. 155-156) ve své publikaci hovoří o pojmu „safer sex“, což v překladu znamená bezpečnější sex, který v sobě zahrnuje soubor ne zcela bezpečného chování v sexu a rady, které omezují šíření sexuálně přenosných chorob, a proškoluje mladistvé, jak se chránit.

3.3 Posttraumatická stresová porucha

Tato porucha, nejčastěji známá pod zkratkou PTSD z anglického *post traumatic stress disorder*, je typická pro vojáky z povolání, kteří jsou dle mého názoru s danou poruchou nejčastěji spojováni, neboť jsou mnohdy oběťmi traumatizujících zážitků z války. Jako důsledek nedostatečné prevence se ale může vyvinout i u dětí, například při vážné nehodě způsobené rizikovým chováním či sexuálním zneužitím jedince. Posttraumatická stresová porucha (Kocourková, Koutek, 2017) vzniká po silných traumatech, kdy může být ohrožen život dítěte, je poškozována tělesná integrita dítěte či je dítě vystaveno vážnému zranění. Způsobené trauma ovlivňuje biologickou i psychosociální rovinu. Reakcí na událost je pak strach, zděšení, dítě může trpět pocity bezmoci, studu a viny.

3.4 Vznik závislosti

Při užívání návykových látek si děti/mladiství nemusí uvědomovat, jaká všechna rizika s sebou daná látka přináší. Mladí často považují marihuanu za drogu, která jim nemůže prakticky nijak ublížit. Mimo to, že způsobuje vznik závislosti, má marihuana mnoho dalších závažných důsledků, které zanechává na našem těle. Dle Pötheho (1996, s. 110–111) se jedná například o úzkostné hlady či zvýšené chutě k jídlu. Marihuana má také vliv na soustředěnost, způsobuje krátké výpadky paměti, nutí nás dělat věci, které bychom běžně nedělali, odstraňuje sociální zábrany, negativně působí na naše sliznice, které vysušuje, a to následně může způsobit záněty spojivek, srdce začne zvyšovat svoji normální tepovou frekvenci, člověk může trpět halucinacemi. Pokud jedinec užívá marihuanu dlouhodobě, může marihuana způsobovat neplodnost u mužů i u žen, časté užívání marihuany zvyšuje též riziko rakoviny. Dostatečná a včasná prevence by mohla děti a mladistvé od užívání drog a ostatních návykových látek odradit, osvěta je v těchto závažných věcech nesmírně důležitá, je tudíž podstatné mít dlouhodobé preventivní programy, které by více do hloubky seznámily jedince s krátkodobými i dlouhodobými důsledky užívání návykových látek.

K užívání návykových látek mnohdy dochází v důsledku vlivu vrstevníků a snahy daného jedince otestovat vlastní hranice, přičemž k tomuto testování dochází nejčastěji v pubertálním věku.

3.5 Sexuální zneužití

Jedním z nejhorších možných následků nedostatečné prevence je sexuální zneužití. Do sexuálního zneužití spadá například exhibicionismus, nevhodné dotýkání na intimních místech či samotné znásilnění. Do sexuálního zneužívání taktéž spadá takzvané komerční sexuální násilí, které je zejména charakteristické šířením dětské pornografie či páchaním prostituce u dětí (Robert, 2013, s. 25).

Dle Milfaita (2008, s. 60–61) je sexuální zneužití jistý traumatický zážitek, který dítě postihuje v několika osobnostních rovinách. Jedním z jeho důsledků je narušení psychické oblasti dítěte, které se projevuje jako narušení k sobě samému jako lidskému individu, děti následně mívají problémy s důvěrou, mohou se u nich začít vyskytovat kázeňské problémy a mohou se u nich začít formovat bezdůvodné negativní postoje vůči ostatním lidem, které pramení z nedůvěřivosti a prožívání zranění. Narušení psychické oblasti může vést k několika dalším, neméně závažným následkům, jako je zvýšená možnost výskytu dalšího rizikového chování, například užívání drog, agresivita vůči sobě či okolí a v extrémních případech i sebevražda. Dalším negativním dopadem na normální fungování mají časté soudní či policejní výslechy, které nutí projít dítě znovu tím, čím už si jednou prošlo (reviktimizace). Pokud dítě v sobě následky nijak nevyлéčí, může to mít dopady na jeho další fungování, může dojít například ke zpoždění vývoje či ke vzniku závažných duševních problémů.

Pachatelem sexuálního zneužití někdy bývá i člen rodiny. Z tohoto důvodu je vhodné se prevenci věnovat již v předškolním věku.

3.6 Únos

Nastoupí-li dítě samovolně k někomu cizímu do automobilu, například když ho neznámá osoba naláká na nové hračky, může dojít k únosu dítěte. Veselá a Hurbiš (2008, s. 12–13) definují únos jako protiprávní jednání uzmutí si osoby proti její vůli. Může se jednat i o neoprávněné přemístění či odejmutí dítěte od toho člověka, který ho má ve své péči, tedy převážně od rodičů dítěte. Únosy dětí se mohou dít z několika příčin, těmi nejčastějšími jsou páchaní závažné trestné činnosti na dítěti, jako je například sexuální napadení, těmi méně častými u nás jsou například prodej dítěte na orgány či únosy za účelem získání pracovní síly pro otrockou práci, například jako sexuálního otroka, ale můžeme se setkat i s jinými motivy únosu.

Aktuálním problémem jsou únosy na letištích. O této skutečnosti svědčí mj. i fotografie vylepené na letištích, resp. zveřejněné na internetových stránkách letiště.

3.7 Smrt

Trvalým následkem, který může nastat v extrémních případech u všech forem extrémního rizikového chování, je smrt. Když si žádná kompetentní osoba, jako je rodič, učitel či příbuzný, nepromluví s dítětem, například o bezpečném pohybu na silnici a nevysvětlí dítěti, že se má na přechodu zastavit, rozhlédnout se a poté přejít, nikoliv vběhnout do silnice za ujíždějícím autobusem, nedostatečná prevence může mít až fatální následky. Pokud dítě nezná základní pravidla toho, jak se chovat při bezpečném pohybu na silnici a venku, může to mít za následek i smrt.

4 RODINA A NEZDRAVÉ PROSTŘEDÍ RODINY

Rodina je v životě dítěte nenahraditelná a hraje zásadní roli při výchově zdravého jedince. Pomineme-li, že při vzniku sociálně patologických jevů hrají důležitou roli biopsychosociální faktory jedince, hraje prostředí rodiny a rodina samotná ještě důležitější roli. Zejména pak hovoříme-li o negativním působení rodiny na jedince. Při vzniku negativního chování jedince je podpora rodiny jedním z nejdůležitějších pilířů celého uzdravení (Fischer, Škoda, 2014, s. 155). Zdravě fungující rodina by měla plnit několik funkcí, například ekonomické zajištění rodiny, snaha o tvorbu vyváženého prostředí pro děti či poskytování zdravého emočního zázemí. Rodina by své děti měla chránit, ovlivňovat, měla by jim stanovovat hranice a utvářet jim morální postoje shodující se s většinovou společností (Kraus, Poláčková, 2001. In Pešatová, 2007, s. 123). Jedním z prvních prostředí, ve kterém se dítě pohybuje, je prostředí rodinné. V rodinném prostředí se ale odráží i krize a problémy současné doby. V posledních pár letech se tak rodina stává více a více nestabilní, tento fenomén se projevuje vyšším procentem rozvodovosti (Kohoutek, 2002. In Pešatová, 2007, s. 124).

V mnoha případech je podle Hutýrové, Růžičky a Spěváčka (2013, s. 75) právě rodina a její nezdravé prostředí viníkem rizikového a problémového chování u dětí. Při projevených problémech u dětí nejsou mnohdy rodiny ani ochotny spolupracovat s potřebnými institucemi, aby se projevy rizikového chování zmírnily.

Podle Fischera a Škody (2014, s. 155–156) je rodina nejpodstatnější skupinou, která může člověka obklopovat. Rodina dítěti/jedinci poskytuje vzorce chování, které mu nemůže poskytnout žádná jiná skupina, a slouží pro utěšení všech potřeb, ať už se jedná o potřeby psychické, fyzické či potřeby sociální. Rodina, respektive rodiče svému potomku vštěpují hodnoty, které v pozdějším životě začne jedinec aplikovat při kontaktu s okolím. Rodina ovlivňuje jedince a jeho chování v různých fázích jeho vývoje, podstatně ovlivňuje nejen jeho stávající společenské role, ale i budoucí společenské role v jeho životě.

Rodina v životě jedince hraje důležitou roli, jednak by dítěti měla vštěpovat pozitivní hodnoty, vychovávat ho tak, aby se jeho projevy chování slučovaly s pravidly většinové společnosti. Dále by ale rodiče svoje dítě měli chránit a opatrovat, zajistit mu bezpečné prostředí doma i venku. Primárně proto by některé povinnosti neměli delegovat na druhé osoby a neměli by se spoléhat, že prevenci se bude věnovat například škola. Rodiče by tedy měli svoje dítě poučit o tom, co je pro něj bezpečné, jak by se v nebezpečných situacích mělo

zachovat nebo jak se těmto situacím vyvarovat. Zároveň by nad dítětem měli mít částečnou kontrolu, aby vždy věděli, kde se jejich dítě nachází, jedině tak se eliminují nástrahy společnosti, které mohou dítě ohrožovat ve správném vývoji.

Výše uvedené role rodiny ale nemusí být nutně ve všech ohledech naplňovány pozitivně. Rodina se může pro dítě stát i negativním vzorem. V takovém rodinném prostředí může docházet k nevratnému narušení psychosociálního vývoje. Negativních jevů, které mohou na dítě působit, je přitom nepřeberné množství. V orientační rodině dítěte se velmi často setkáváme s několika problémy, přičemž nejtypičtějším je dysfunkční rodina. Dále také mnohdy záleží na osobnostech rodičů. Pokud se rodiče nechtějí, nemohou nebo neumějí z různých důvodů starat o své děti a vychovávat je, stávají se z nich činitelé antisociálního chování. Dalším problémem je úplnost, resp. neúplnost rodiny, kdy jeden z rodičů může v rodině chybět nebo chybí oba a rodiče zastupují náhradní rodiče či instituce formou výchovy ústavní (Fischer, Škoda, 2014, s. 155–156).

Všechny výše uvedené problémy lze obecně kategorizovat jako poruchy v rodičovské roli.

4.1 Poruchy v rodičovských rolích

Poruch podle Fischera a Škody (2014, s. 156–157), které zabraňují rodičům zvládat jejich roli, je celé spektrum. Může jít zejména o to, že rodiče nechtějí, nemohou či neumějí vykonávat to podstatné, co je pro dítě nejdůležitější. Fischer a Škoda dále člení tuto problematiku do několika skupin:

4.1.1 Rodič se o dítě starat nemůže

Existuje několik důvodů, proč se rodič nemůže starat o svého potomka. Jedním z těchto důvodů může být živelná katastrofa, která zabraňuje kvalitní péči o dítě. Další důvod může spočívat v nefunkčnosti celé společnosti v důsledku války nebo chudoby. Posledním důvodem může být narušenost a neúplnost rodiny, tato neúplnost může být zapříčiněna jednak nemocí, úmrtím jednoho nebo obou rodičů, invaliditou rodičů či jejich vážným zdravotním stavem (Fischer, Škoda, 2014, s. 156–157).

4.1.2 Rodič se o dítě starat nedovede

Tato problematika může nastat tehdy, když rodiče dítěte neumějí zajistit základní potřeby dítěte a poskytnout mu zázemí, které by podporovalo jeho zdravý vývoj. Tyto situace nastávají, pokud jsou rodiče sami ještě nedostatečně vyzrálí, tudíž jejich jednání je nevyzrálé, neumějí se vyrovnat s neočekávanými okolnostmi, například narození handicapovaného dítěte. Do této kategorie patří i páry rozvedené, rozešlé, které používají dítě jako objekt své nenávisti a odporu vůči rodiči druhému (Fischer, Škoda, 2014, s. 156–157).

4.1.3 Rodič se o dítě starat nechce

Můžeme se setkat i s rodiči, kteří zásadně neplní svoje rodičovské povinnosti vůči dítěti. Nestarostlivost ze strany rodičů jednak postihuje dítě v oblasti fyzické, ale hlavně v oblasti psychické. Pokud rodiče dítě zanedbávají v těchto oblastech, bývá takové chování kategorizováno jako zanedbávání dětí. Zanedbávání dětí může pak v extrémních případech vyústit až v záměrné opuštění dítěte (Fischer, Škoda, 2014, s. 156–157).

4.1.4 Nadměrná starostlivost o dítě

I nepřiměřená starostlivost se v péči o dítě jeví jako patologie, nelze dítěti věnovat více pozornosti, než pro svůj zdravý vývoj potřebuje, tato přepečlivost většinou vede k nadměrnému rozmazlování dětí. V některých případech se rodiče starají o své děti až do té míry, že jejich dítě je v dospělém životě nepřípravené se osamostatnit či není schopno respektovat lidi kolem sebe (Fischer, Škoda, 2014, s. 156–157).

4.2 Rodina a vliv na sociální patologii u dětí

Ač dětem může zdravě fungující rodina přinášet mnoho dobrého, lze se setkat i s opačnými případy, kdy rodina svému dítěti vštěpuje nesprávné vzory, aniž by si toho byla vědoma. Pešatová (2007, s. 123) uvádí, že dítě se v rodině může adaptovat na nezdravé chování a může si osvojit poruchové chování, u dítěte může docházet k rané citové deprivaci, která může vést až k tomu, že se dítěti změní osobnost.

Zdravý rozvoj dětí ale mnohdy nebývá zajištěn. Rodinné prostředí či společnost může dítěti poskytovat i negativní motivy a v tomto důsledku vznikají takzvané rizikové děti – rizikovní žáci (Průcha, Mareš, Walterová 2003, s. 46-47).

Pešatová (2007, s. 125) definuje rodiče tak, že bývají často přetíženi prací, což působí na jejich psychickou a fyzickou stránku, často se dají charakterizovat i tak, že mají nedostatek času na výchovu a na dítě. Dítěti může být zajištěna materiální stránka, ale může strádat po stránce citové, je tak narušeno fungování rodiny.

Silnou negativní stránkou současné rodiny je nedostatek času. Rodiče nemají v současné době čas na trávení vlastního volného času, přičemž tato skutečnost má negativní dopady nejen na rodiče, kteří jsou přepracovaní a přetíženi, ale i na samotné děti, neboť rodiče nemají čas na společné trávení času s dětmi. Děti bývají v takových případech nuceny postarat se samy o sebe a rodiče přestávají mít přehled o tom, kde se jejich děti nacházejí a s kým svůj čas tráví. Problémem je i to, že priority v rodinách se změnilly a rodiče spíše dbají na to, aby rodina byla finančně zajištěna (Skalková, 1996. In Pešatová, 2007, s. 125-126).

Negativní dopad na dítě mají tzv. patologičtí rodiče, jež sami například užívají drogy, věnují se prostituci či mají bohaté kriminální zkušenosti. Všechna tato chování mohou děti okoukat a začít vést podobný způsob života, který pro ně v jistých ohledech může být jednodušší.

5 ROLE RODIČŮ V RODINĚ A URČOVÁNÍ HRANIC

Rodiče by pro své potomky měli být vzorem, měli by jim poskytovat pocit bezpečí a lásky, měli by je vychovávat a nastavovat jim pravidla, měli by jim dávat úkoly, aby děti nesly za jisté věci zodpovědnost.

Dle Kaleji, Prečuchové Štefanovičové a Šulovské (2014, s. 110) je rodina důležitým aspektem ve vývoji osobnosti u dítěte, zároveň by dítěti měla poskytovat zázemí a pocit jistoty. Ve většině případů představuje rodina pro dítě pozitivní vzor. Pokud ale v rodině nefungují zdravé vztahy nebo rodina neposkytuje svému dítěti takové vzory, jaké by pro jeho začlenění do společnosti poskytovat měla, může být takové rodinné prostředí v extrémních případech důvodem vzniku sociálně patologických jevů u dětí.

Základní škola Františkovy Lázně (2011) zveřejnila na svých stránkách „Desatero“, které se opírá o aktuální problémy doby. Jedná se o soubor rad pro rodiče, který by měl sloužit k minimalizaci rizik, kterým by děti mohly podlehnout. Toto Desatero má sloužit jako návod pro rodiče, aby poučili své děti o rizicích, která jsou spojená s užíváním drog. Dle mého názoru lze ale toto desatero využít i v širším smyslu, a to k všeobecné prevenci u dětí. Toto Desatero obsahuje následující rady:

- rodiče by měli pohovořit s dětmi o drogách, rodiče by dětem měli předat stanovisko, jaké k užívání drog zaujímají, zároveň by je měli seznámit s tím, jak se zachovávají v případě, zjistí-li, že nějaké drogy užívají,
- další bod nabádá rodiče, aby si v pravidelných intervalech promlouvali se svými dětmi o tom, co se v jejich životě děje, co je nového. Jejich myšlenky a postoje by rodiče neměli hodnotit, neměli by dětem něco striktně zakazovat, rodiče by spíše měli předat názor, co si o tom myslí a jak by se například v jejich situaci zachovali oni sami,
- rodiče by se taktéž měli snažit pozitivně působit na sebevědomí svých dětí, zároveň by si měli najít čas na to, aby je každý den za něco pochválili a snažit se je při jejich neúspěchu uklidnit,
- dále by rodiče měli svým dětem objasnit, že se samy stanou zodpovědnými osobami za své chování, když provedou něco, co se neztotožňuje s pravidly rodiny nebo s pravidly školy, a musí být schopny nést za takovéto chování následky,

- rodiče by měli mít své děti rádi takové, jaké jsou, a nenastolovat jim podmínky, kdy je začnou mít rádi. Když děti provedou něco, co se neslučuje s pravidly rodiny nebo i s pravidly společnosti, musí jim rodič připomenout, že je má rád, ale že se na ně v tomto okamžik zlobí. Důležité je dětem říct, že jejich chování bylo špatné, ale zároveň je třeba jim sdělit alternativu jejich chování, tedy jak by se v příští podobné situaci měly zachovat,
- děti by se měly naučit, že odmítnutí je také v některých případech správné (například pokud po nich dospělá osoba chce něco, co se jim nelíbí a je jim nepříjemné, či se chová způsobem, který je nepřipustný). Dále je také dobré děti pochválit za to, když se rodičům s něčím svěří,
- rodiče by měli děti učit i sebekázní, děti by měly mít přidělené úkoly, které budou schopny samy bez připomínání a v čase řádně plnit,
- rodiče by měli předávat svým dětem spíše pozitivní pohled na svět, zároveň ale se zodpovědným počínáním v možných rizikových situacích,
- rodiče by měli vést děti k tomu, aby aktivním způsobem trávily volný čas, aby neseseděly pouze u televize či netrávily příliš času upoutány k mobilnímu telefonu či k obrazovce monitoru. Zároveň by rodiče měli mít přehled o tom, co jejich děti dělají, když nejsou pod jejich dozorem, ve škole nebo v nějakém kroužku,
- rodiče by se měli hlavně aktivně zajímat o to, s kým se jejich děti kamarádí a jak tráví svůj volný čas.

Základní škola Františkovy Lázně, autor výše zmiňovaného Desatera, dále zároveň vyzývá k tomu, aby se rodiče věnovali svým dětem minimálně půl hodiny denně, vybuduje to větší důvěru mezi rodiči a dětmi:

„PŮL HODINY DENNĚ PRO MÉ DÍTĚ

Vytvořím pravidelnou chvíli, kdy budu své dítě poslouchat.

Nebudu ho při tom hodnotit, odsuzovat, ani kritizovat.

Jinak se dítě uzavře a příště mi nic nesdělí a raději mne odbude slovy, že je vše v pořádku.“

(Základní škola Františkovy Lázně, 2011)

5.1 Určování hranic a trénování myšlení

Templar (2008, s. 70–71) uvádí, že děti potřebují mít jasné hranice, a to hlavně proto, aby ony samy byly v bezpečí. Děti potřebují jistoty a právě ty budou mít v jasně stanovených pravidlech, ve kterých se budou bez obtíží pohybovat. Zažitým vzorcem je, že rodiče stanoví pravidla a děti se je budou pokoušet prolomit, úlohou rodičů v tomto momentě je daná pravidla nerozšiřovat, jednoznačně je vymezit a obeznámit se s tím, jestli jim dítě dobře rozumí. Je důležité, aby se na daných hranicích domluvili oba rodiče, aby oba rodiče vyžadovali stejné hranice, ze kterých nebudou ustupovat.

Rogge (2007, s. 30) uvádí, že děti samy chtějí hranice, ve kterých se vyznají, hranice pro ně znamenají pomoc, jistou míru ochrany. Děti pak mají jasně stanovená pravidla a meze, kam až mohou zajít, ve kterých se ony samy vyznají. Rogge (2013, s. 69) dále také uvádí, že děti, jež nemají jasně stanovené hranice, se mohou cítit opuštěné, protože k sobě nemají vůdčí osobu, nějakého partnera, kterému by se mohly svěřit. Hranice v dítěti vyvolávají pocit důvěry v rodinu a pocit sounáležitosti.

Další podstatnou úlohou rodičů dle Templara (2008, s. 66–67) je naučit děti myslet vlastní hlavou, aby se tak staly zodpovědné samy za sebe a byly schopné se umět správně rozhodnout. Nejlepší způsob, jak tohoto docílit je, že se rodiče budou dětí ptát a přimějí je k tomu, aby o věcech uvažovaly a přemýšlely nad nimi. Jejich závěry je dále třeba zpochybňovat, nikoliv však útočnou formou, a to například otázkou „Proč si to myslíš?“. Ta by pak měla děti dovést k tomu, že se naučí přemýšlet a stát si za svým stanoviskem.

Rodiče, kteří se nechtějí výchovou moc zaobírat, dle Roggeho (2007, s. 31) stanoví dětem pouze zákazy a tresty za jejich porušení, které ale tvoří nevhodný prostředek ke stanovení hranic. Zákazy mohou děti vést k tomu, že začnou před rodiči mít tajnosti, aby za jisté projevy nebyly potrestány, proto raději zvolí lež před trestem. Tresty jsou důkazem toho, že mezi rodiči a jejich dětmi chybí komunikace. Pokud děti začnou porušovat pravidla, je to signál k jejich změně či dohodě o tom, co udělat, aby daná pravidla nebyla porušovaná (Rogge se v tomto názoru diametrálně liší od Templara, který doporučuje od pravidel a hranic neustupovat). Já zastávám názor, že rodiče by spíše od pravidel a hranic, které určí svým dětem, ustupovat neměli, může to tak shazovat jejich rozhodnutí a úsudek, hranice by však měly být nastaveny s ohledem na věk dítěte a na jeho potřeby. Dle Roggeho mívá dále existence trestů spíše negativní vliv na chování dětí. Rodič, jež stanoví pravidla, musí také

předem vědět, jak bude reagovat v případě porušení stanovených pravidel. Místo zákazů a trestů by rodiče spíše měli stanovit přirozené důsledky, na jejichž základě se děti stanou zodpovědnějšími za své chování.

5.2 Čas věnovaný dětem

Rodiče musí věnovat dostatek času výchově svých dětí. Dle Fieldové (2009, s. 106–107) by si rodiče měli najít dostatek času, aby učili svoje dítě emocionální a sociální odolnosti, děti se potřebují naučit dovednostem, které získají jedině doma, aby je pak mohly používat například v prostředí školy. Rodina by měla být schopná se u rodinného stolu sejít alespoň dvakrát do týdne bez toho, aby jejich soužití v tento moment narušovala moderní technika, například televize či počítač. Díky nedostatku času z rodin dle Semráda (1996, s. 102–103) mizí schopnost spolu otevřeně komunikovat, předávat si mezi sebou informace, mít společné zážitky, mizí také sdílení negativních i pozitivních zkušeností mezi členy domácnosti. Díky nedostatku času a nedostatku podpory ze strany rodičů může dojít k tomu, že dítě bude citově deprivované.

Rodiče by si taktéž měli najít čas na to, aby ve svém dítěti posilovali sebedůvěru, ta dle Severeho (2000, s. 183–184) je nejlepší obranou vůči tomu, aby dítě podleгло tlaku vrstevníků a začalo například pít alkohol či užívat drogy. Dítě si tak v jistých situacích bude věřit, bude umět říct ne, bude vědět, co je pro něj dobré. Sebevědomí dle Melgosa a Posse (2003, s. 158–159) jde nejlépe posílit prostřednictvím rodičů a jejich emocionální podpory, již malé děti jsou si vědomy své hodnoty a už u tříletého dítěte je tak dobré začít posilovat jeho sebevědomí.

Rodiče mohou s dětmi o problémech mluvit, řešit problémy prostřednictvím rozhovoru, dítě by mělo být schopné odpovědět na otázku typu „*Co ti v tu chvíli běželo hlavou?*“ či „*Jak se v takové chvíli zachováš?*“ (Hoskovcová, Suchochlebová Ryntová, 2009, s. 33–34). Ale i na tyto rozhovory si rodiče musí nejprve najít čas.

5.3 Chyby ve výchově

Rodiče se často vědomě či nevědomě dopouštějí ve výchově několika chyb, kterým by se měli vyhnout, podle Wingeta (2012, s. 35–50) jde nejčastěji o následující:

- rodiče dávají dětem moc velký prostor,

- rodiče nevyvozují žádné následky, pokud se dítě chová nevhodně,
- rodiče moc často dětem říkají, že jsou výjimečné,
- rodiče často děti vysazují na piedestal,
- rodiče je často utvrzují v tom, že mají na všechno nárok,
- rodiče pracují na rozvoji sebevědomí u svých dětí, k tomu přece mají dojít samy,
- rodiče často děti „nálepkují“ psychologickými problémy (ADD-ADHD), aby nemuseli řešit jejich problémy,
- rodiče fungují jako špatný vzor pro své děti a děti jejich chyby opakují (Winget, 2012, s. 35–50).

Všechny výše uvedené chyby mohou vést k nezdaru ve výchově, rodiče by měli umět s dětmi hlavně komunikovat, tím tak předejdou problémům. Když dají dítěti moc velký prostor, může se například dostat do nevhodné společnosti a začít užívat drogy. Pokud rodiče při výchově dětí zohlední výše uvedené body a vyvarují se jim, povede to zároveň i k primární prevenci.

5.4 Chování rodičů vůči virtuální realitě

Univerzita Palackého v Olomouci (2018, s. 5–12) učinila výzkum, který se týkal rizikového chování rodičů v online světě vůči jejich dětem. Tohoto výzkumu se účastnilo 1 093 respondentů. Respondenti byli rodiče, z tohoto vzorku tvořily 87 % ženy a 13 % muži, rodiče byli ve věku od 25–64 let, průměrný věk činil 38 let. Necelá polovina zúčastněných respondentů měla dvě děti, jedno dítě pak měla necelá třetina respondentů. Tento výzkum se zajímal o to, jak rodiče vyhraňují dítěti čas na internetu a jaké prostředky kontroly k tomu využívají. Z výzkumu vyplynulo, že cca 70 % rodičů má se svým dítětem uzavřenou ústní dohodu o tom, kolik času může strávit na internetu a následně si plnění této ústní dohody zkontroluje. Dále se tento výzkum zajímal o to, jestli rodiče ví, jaké stránky jejich dítě navštěvuje. Převážná většina rodičů, cca 81 %, si je vědomo toho, jaké stránky jejich děti v online prostředí navštěvují, ale jen 37 % jich důsledně omezuje vyhledávání informací na internetu například tím, že prohlížeč na internetu nastaví do bezpečného chodu režimu.

Výzkum Univerzity Palackého v Olomouci (2018, s. 13–20) zjišťoval i to, jak se rodiče staví k poučování svých dětí o rizicích, které na ně číhají na internetu. Většina dotazovaných rodičů, 76 % respondentů, odpovědělo, že se svými dětmi mělo rozhovor o tom, že internet

nemusí být zcela bezpečným prostředím. Rodiče převážně své děti poučují zejména o komunikaci s cizími lidmi na internetu či o ochraně citlivých údajů.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této práce doplňuje část teoretickou. Praktická část se bude zabývat vlastním výzkumem, jehož cílem bylo zmapovat prevenci ze strany rodičů, kteří vychovávají dítě či děti ve věku 6–18 let, a do jaké míry se tito rodiče věnují prevenci u vlastních dětí. V této kapitole budou popsány jednotlivé fáze výzkumu, od popisu zvolené strategie, formulaci hypotéz, výběru zkoumaného souboru až po prezentaci výsledků s následnou interpretací zjištěných dat. Budou zde vyjádřeny závěry k verifikaci či falzifikaci hypotéz a výsledky šetření budou doplněny grafy.

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Pro toto výzkumné šetření jsem zvolila kvantitativně orientovaný výzkum. Zdůvodněním výběru kvantitativně orientovaného výzkumu se bude zabývat následující kapitola.

6.1 Cíl výzkumu a formulace hypotéz

Pro potřeby výzkumu byl zvolen kvantitativní přístup ke sběru a zpracování dat, jenž byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Kvantitativní výzkum byl zvolen s ohledem na vyšší počet respondentů a přesnější interpretaci sebraných dat. Dále kvantitativní výzkum umožňuje rychlý a přesný sběr dat. Pokud je dotazník zkonstruován správně, nemělo by docházet k ovlivňování respondentů výzkumníkem. Při samotném šetření jsem postupovala dle stanovených fází klasického pedagogického výzkumu od Chrásky (2016, s. 11) a to nejprve tím, že jsem si stanovila problém, formulovala jsem dané hypotézy, hypotézy byly následně otestovány a z výsledků byly stanoveny závěry.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry a jakým způsobem prevence ze strany rodičů probíhá. Z hlavního výzkumu vycházejí dílčí cíle, jež se zabývaly tím, jak je prevence ovlivněna různými dílčími faktory, jako je věk rodičů, technologický pokrok, lokalita bydliště, počet dětí aj. Dále jaký přehled mají rodiče o pohybu dítěte, kdo se u dítěte prevenci nejvíce věnuje, či jaký motiv rodiče k prevenci mají. Na tyto otázky ohledně hlavního výzkumného cíle a jeho dílčích jednotlivých cílů bude odpovídat realizované kvantitativní šetření mezi vybranými rodiči.

Pro tento výzkum bylo stanoveno následujících devět hypotéz, které v následujících kapitolách budou podrobeny důkladnějšímu šetření a budou vysloveny závěry k verifikaci či falzifikaci daných hypotéz. Hypotézy byly vysloveny v následujícím znění:

H1: Svoje dítě/děti o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce.

H2: Rodiče z měst spíše nechávají prevenci na škole, oproti rodičům z vesnic, kteří se prevencí zabývají spíše osobně.

H3: Rodiče se věnují prevenci více, když se v jejich okolí vyskytne např. obtěžování dětí, únos, rizikové chování dětí nebo mediální kauza spojená se špatnou prevencí u dětí, oproti těm rodičům, kteří se s ničím podobným nesetkali.

H4: Rodiče, kteří mají vlastní nebo známou osobou zprostředkované negativní zkušenosti ohledně nedostatečné prevence, dbají více na prevenci u svého dítěte než ti rodiče, kteří se s žádnými negativními zážitky doposud nesetkali.

H5: Starší rodiče poučují své potomky o prevenci převážně formou slovní, oproti mladším rodičům, kteří využívají spíše videonahrávky, dokumenty.

H6: Mladší rodiče kladou větší důraz na prevenci bezpečného pohybu dítěte na internetu než starší rodiče, kteří kladou větší důraz na všeobecnou prevenci, jako je například osobní kontakt s neznámou osobou.

H7: Rodiče, kteří se svými dětmi žijí na vesnici, poučují děti mnohem méně než ti rodiče, jež s dětmi žijí ve městě.

H8: Rodiče věnují více času a důkladnější přípravu na poučení o prevenci u svého prvorozeného dítěte (jedináčka) než u dítěte druhorozeného.

H9: Rodiče spíše mají přehled o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, nežli o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píší (o pohybu na internetu).

6.2 Metoda sběru dat

Metodou sběru dat byl zvolen dotazník. Dotazník byl mezi respondenty šířen v tištěné podobě a čítal devatenáct otázek, jež byly rozvrženy na dvě strany formátu A4. Dle Řezankové (2017, s. 14) musí být při tvorbě dotazníku brán zřetel na sled otázek, aby byly otázky logicky seřazeny a aby odpovědi nenaváděly respondenty k odpovědi. Zároveň by měl

dotazník začínat otázkami triviálnějšími a postupem se dostávat k otázkám důležitým pro výzkum. Otázky v dotazníku byly tvořeny formou otevřených, uzavřených i polouzavřených otázek.

6.3 Realizace sběru dat

Pro ověření vhodnosti a srozumitelnosti dotazníku byl proveden takzvaný předvýzkum, který proběhl před samotným šířením dotazníku ve finální podobě. V předvýzkumu byl dotazník rozdán třem respondentům, kteří potvrdili, že všechny dílčí otázky v dotazníku jsou srozumitelně formulované, že dotazník není pro respondenty příliš rozsáhlý a že nenavádí respondenty k následujícím odpovědím. Tito tři respondenti nebyli do celkového výzkumného šetření zařazeni. V závěru byla z dotazníku vyřazena jedna odpověď, která byla respondenty vyhodnocena jako nevhodná a navádějící, týkala se názoru rodičů na zastrahování dětí ohledně negativních dopadů prevence. Po předvýzkumu byl dotazník upraven do finální podoby a šířen v papírové podobě mezi respondenty. Dotazník byl rozdán těm lidem, u kterých jsem si byla jistá, že vychovávají dítě/děti v rozmezí stanoveného věku, tito respondenti mi dále pomáhali shánět další respondenty, u kterých si byli jisti, že splňují stanovenou podmínku. Dotazník je přiložen jako příloha k této práci (Příloha A).

6.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili rodiče. Podmínkou účasti ve výzkumu bylo, že musí vychovávat dítě či děti ve věku 6–18 let. Způsob výběru probíhal pomocí nahodilého výběru respondentů, kteří splňovali podmínky pro tento výzkum. Šetření se účastnilo celkem 174 respondentů, některé dotazníky však musely být z výzkumu vyřazeny, jelikož nebyly správně vyplněny nebo nespĺňovaly kritéria výzkumu. Díky těmto chybám bylo z výzkumu vyřazeno 8 respondentů a jejich celkový počet se snížil na 166.

6.5 Stanovení problému a časový harmonogram

Otázkou rizikového chování dětí a úlohou rodičů v prevenci jejich dětí se tato práce zabývá s ohledem na aktuálnost tohoto tématu. Díky technickému vývoji mají děti a dospívající více příležitostí (s přihlédnutím k větší zaměstnanosti rodičů, kteří tak mají méně času na své děti), větší variabilitu prostředí (myšleno například virtuální prostředí) a více možností, kde se může rizikové chování dětí vyskytnout a kde děti mohou být také ohroženy.

Časový harmonogram výzkumného šetření

Jednotlivé fáze tvorby a realizace teoretické části i výzkumného šetření se překrývaly.

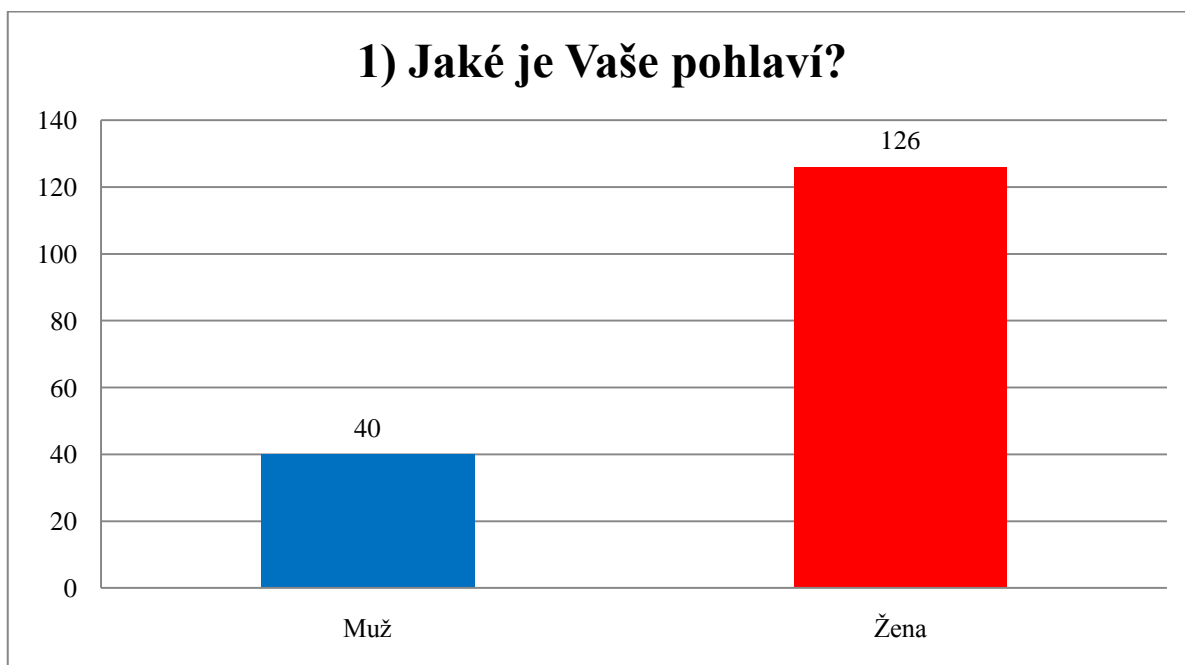
Studování literatury a tvorba dotazníku	6/2018–10/2018
Psaní teoretické části	9/2018–2/2019
Realizace výzkumného šetření	12/2018–2/2019
Vyhodnocení dotazníku a hypotéz, následné vyslovení závěrů	2/2019–3/2019

Tabulka č. 1: Časový harmonogram výzkumného šetření

6.6 Analýza dat a prezentace výsledků pomocí grafů

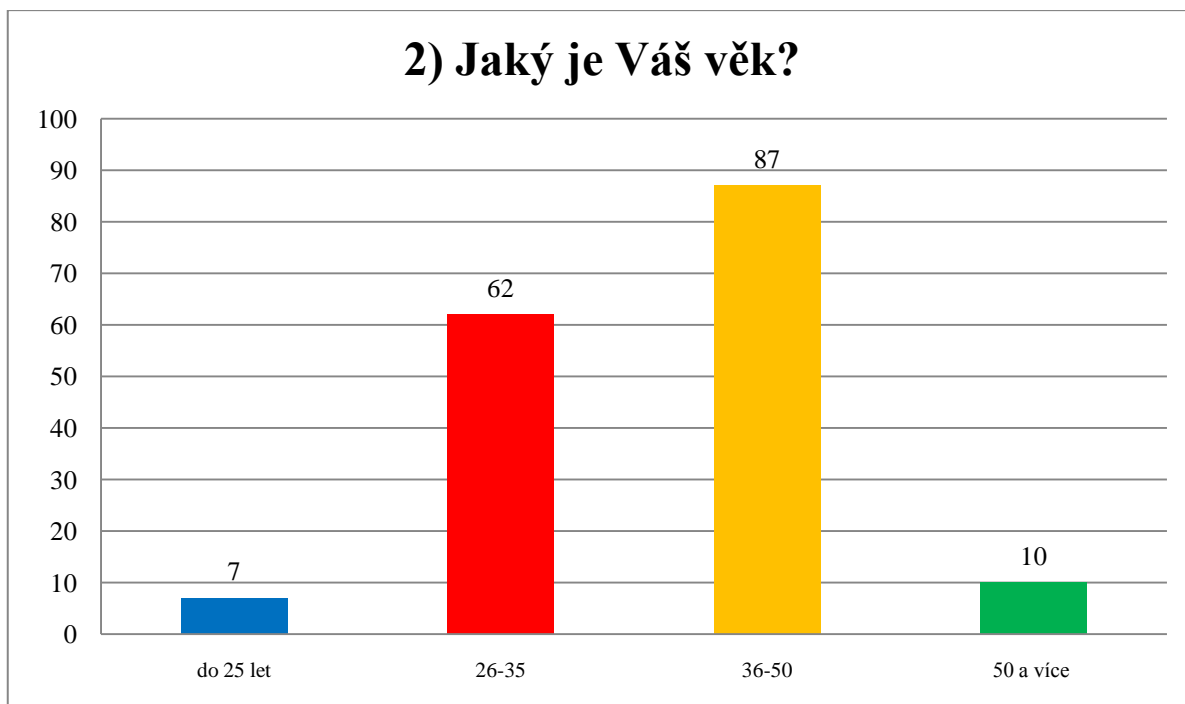
Tato podkapitola se bude věnovat jednotlivým otázkám v dotazníku. Odpovědi respondentů budou pro lepší přehlednost uspořádány do grafů. Každá otázka bude opatřena krátkým komentářem, umístěným pod příslušným grafem.

Jednotlivé otázky dotazníku:

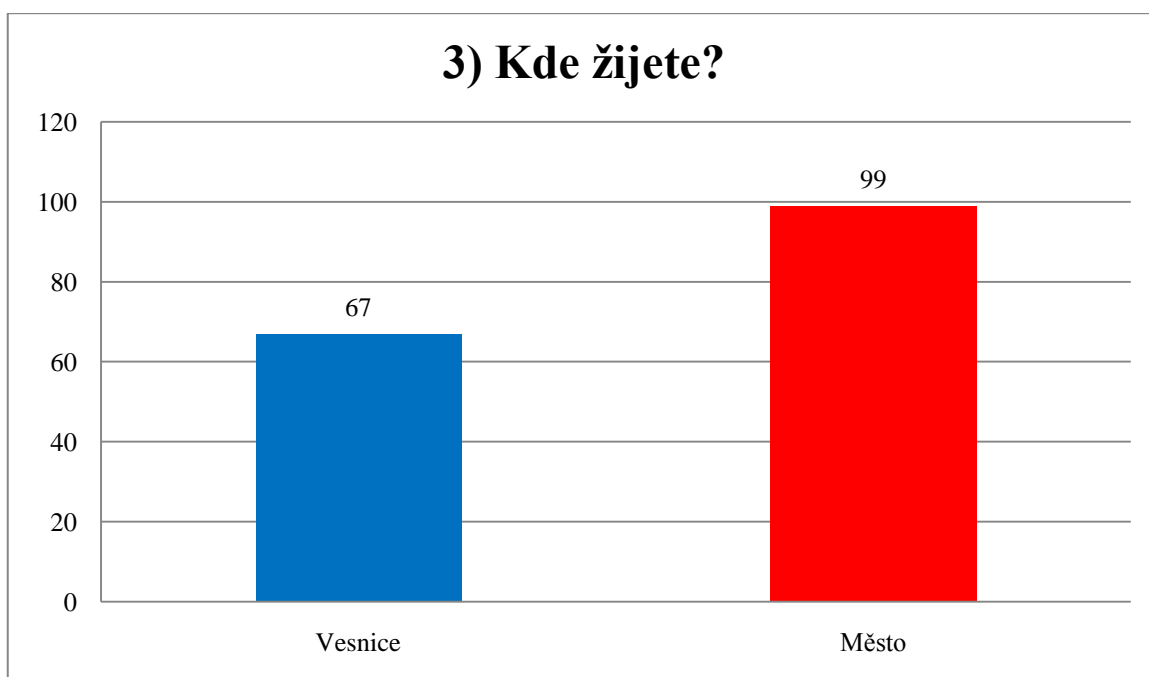
Graf č. 1: Pohlaví

Výzkumného šetření se po vyřazení špatně vyplněných dotazníků účastnilo celkem 166 respondentů (100 %), ženy tvořily 126 respondentů (76 %) a muži tvořili 40 respondentů (24 %).

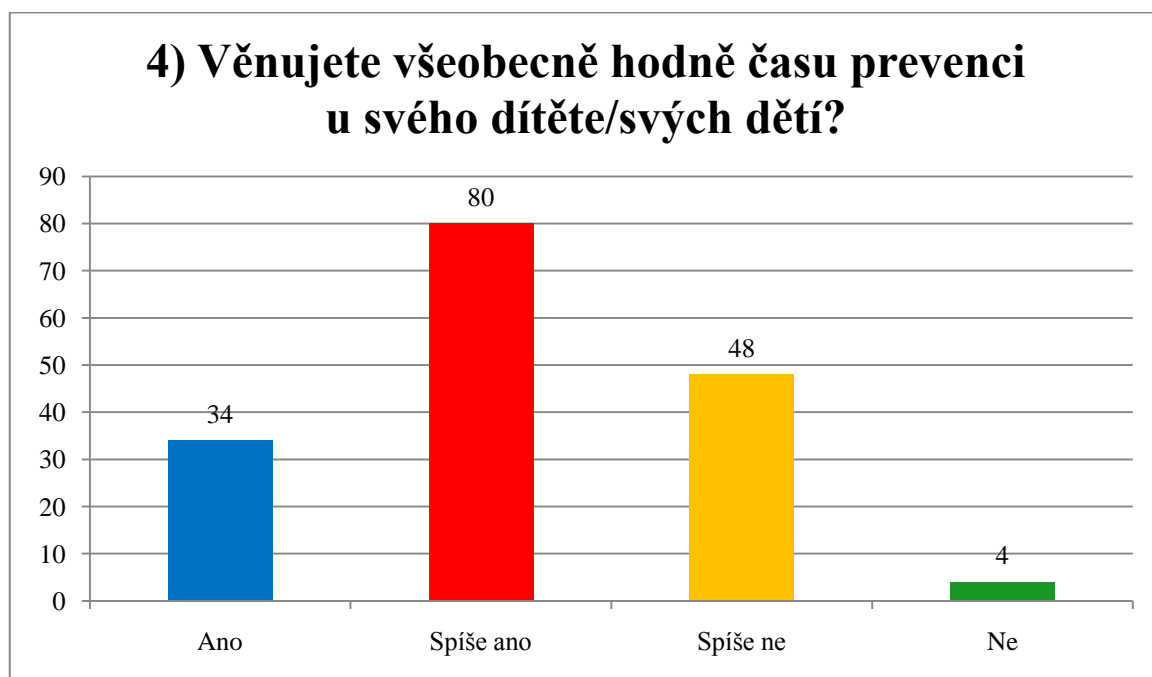
Graf č. 2: Věk

Tento graf zobrazuje jednotlivé četnosti věku všech zúčastněných rodičů ve výzkumném šetření. Průměrný věk všech rodičů byl 38.

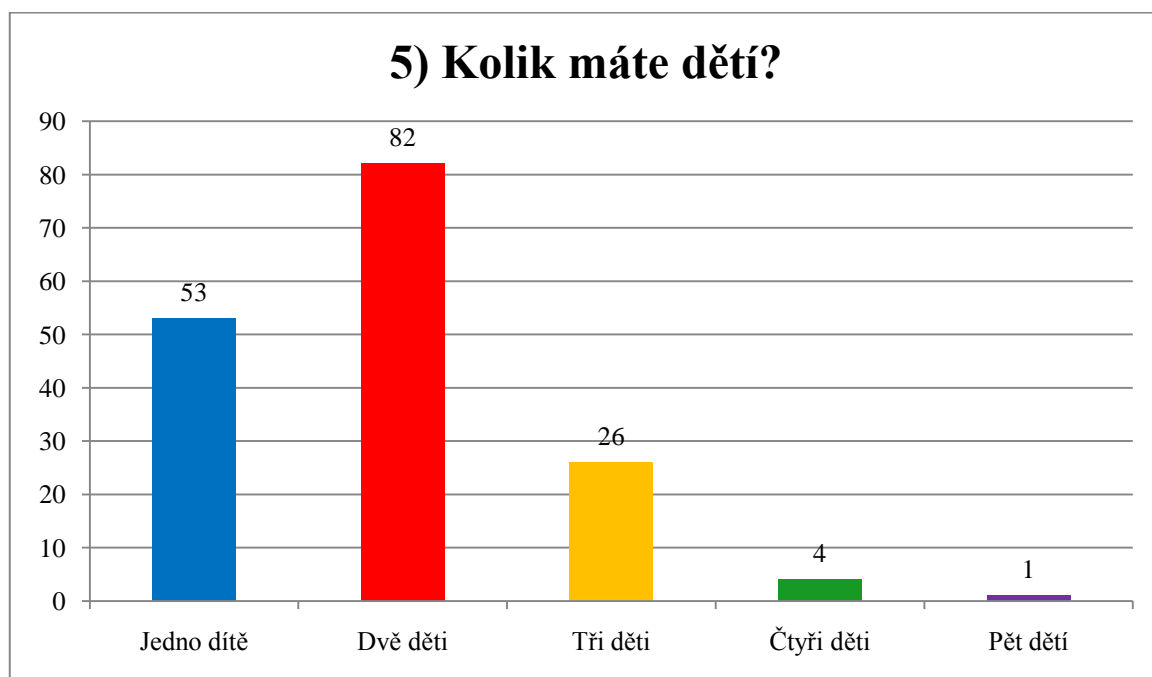
Graf č. 3: Bydliště

Graf s názvem „Bydliště“ řadí respondenty do kategorie rodičů žijících na vesnici a ve městě. 67 respondentů (40 %) souhlasilo, že bydlí na vesnici a zbylých 99 respondentů (60 %) souhlasilo, že ve městě.

Graf č. 4: Čas na prevenci

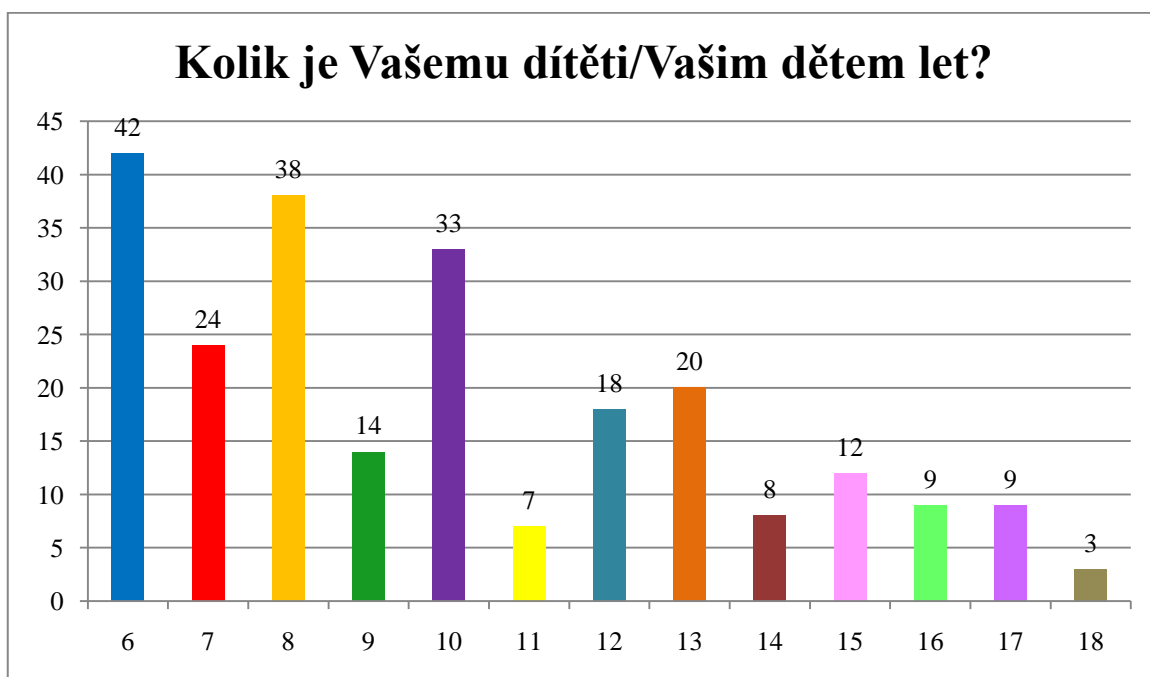
Otázka číslo čtyři se věnovala času, který subjektivně věnují rodiče prevenci u svých dětí. Potěšující je, že 114 respondentů (69 %) vynakládá nějaký čas na prevenci u svých dětí. Zbylých 52 respondentů (31 %) nevěnuje téměř žádný nebo žádný čas na prevenci.

Graf č. 5: Počet dětí

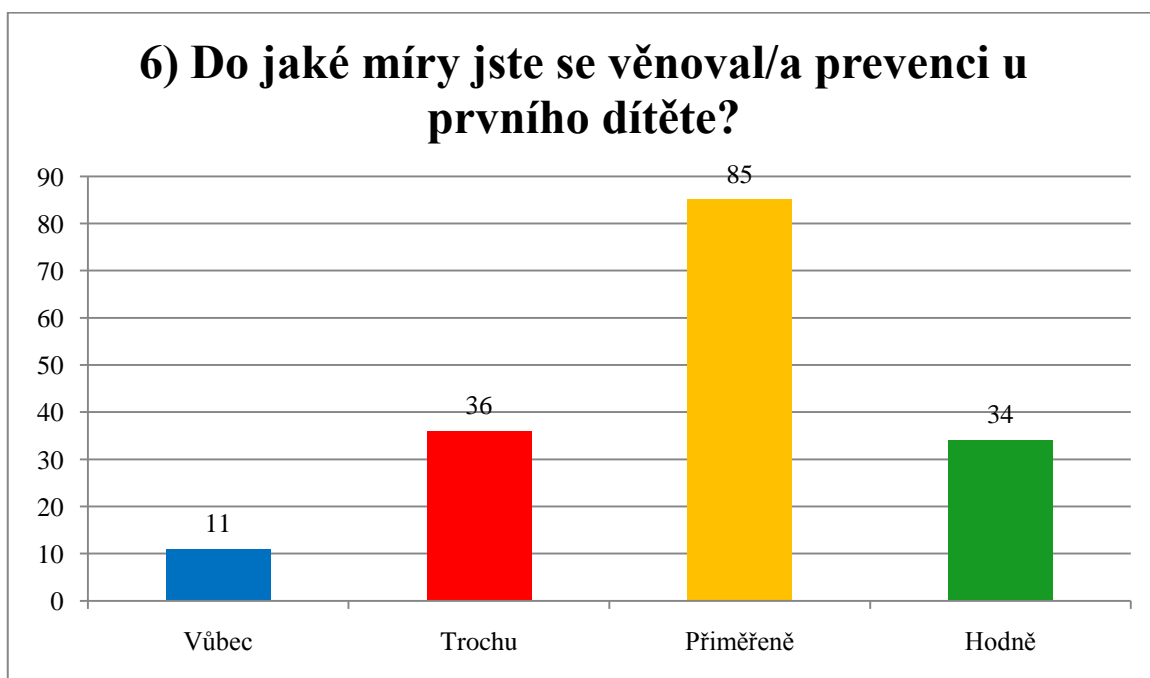
Pátá otázka v dotazníku se věnovala počtu dětí jednotlivých respondentů. Prostřednictvím dotazníku bylo zjištěno, že nejvíce respondentů, tedy 82 respondentů (49 %) má dvě děti.

Otázka č. 5 v dotazníku měla dále podotázku, a to:

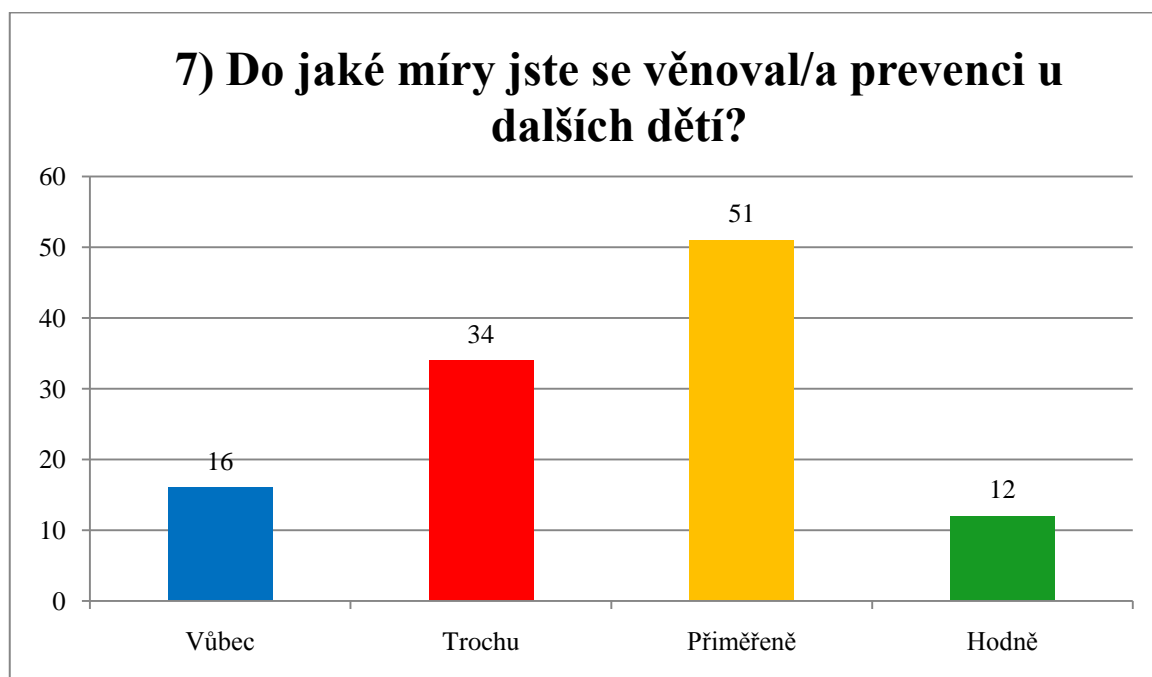
Graf č. 6: Věk dětí

Respondenti do věku svých dětí vyplňovali věk všech svých dětí, tedy případně i dětí mladších šesti let či starších osmnácti let. Pro potřeby výzkumu byly relevantní pouze odpovědi respondentů týkající se dětí ve věku šesti až osmnácti let. V grafu tedy můžeme vidět četnost věku všech dětí v rozmezí pouze 6–18 let.

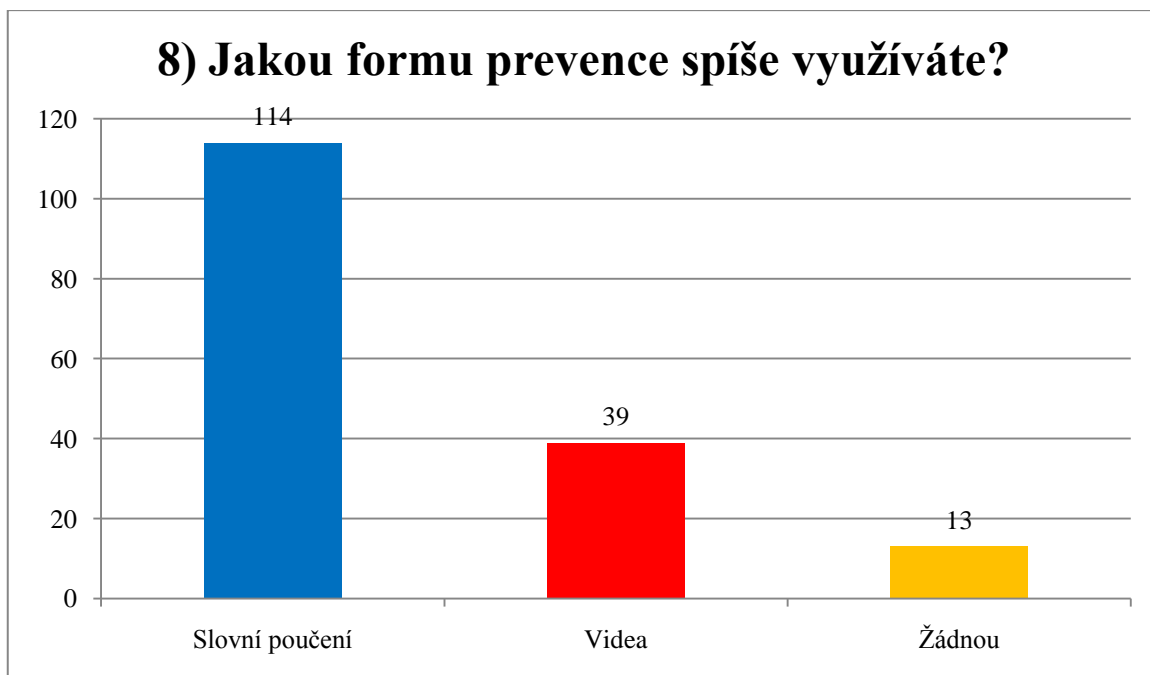
Graf č. 7: Míra prevence u prvního dítěte

Tento graf vyjadřuje míru, kterou rodiče věnovali prevenci u svého dítěte. 119 respondentů (72 %) se věnovalo svým dětem při prevenci. 47 respondentů (28 %) se věnovalo prevenci trochu nebo vůbec.

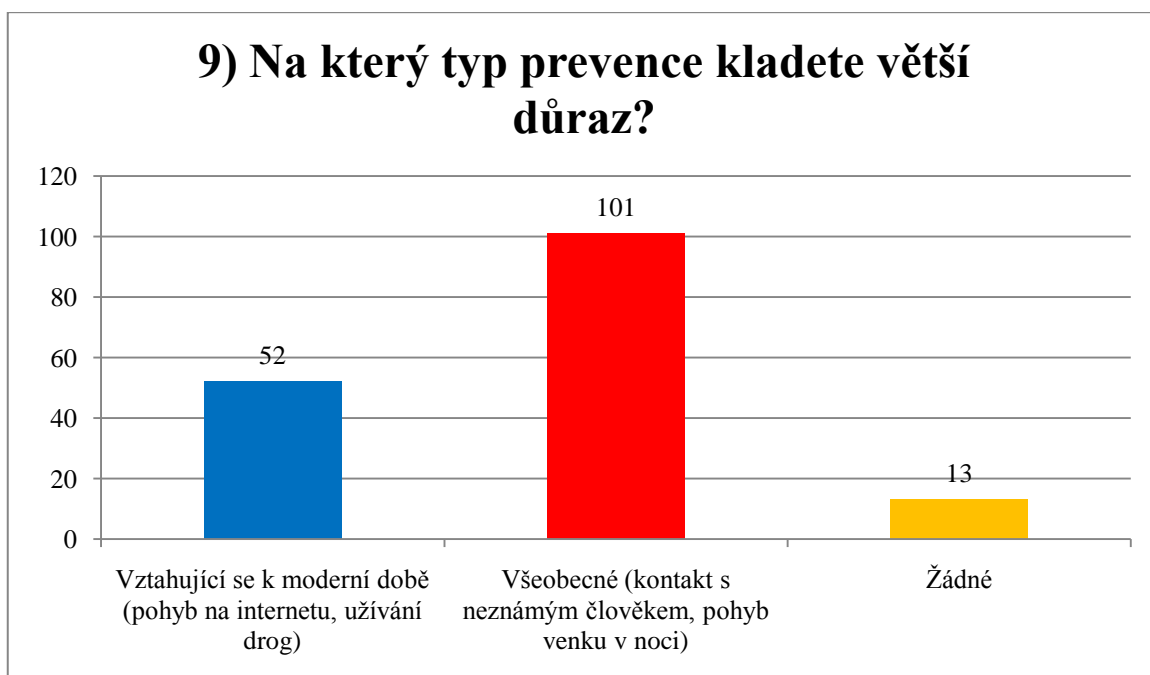
Graf č. 8: Míra prevence u dalších dětí

Na tuto otázku odpovědělo pouze 113 respondentů (68 %) z celkových 166 respondentů (100 %), jelikož 53 respondentů (32 %) uvedlo, že mají pouze jedno dítě. 63 respondentů (38 %) uvedlo, že prevenci u svých dalších dětí se věnuje hodně nebo přiměřeně. 50 respondentů (30 %) se věnuje prevenci trochu nebo vůbec. Otázkou zůstává, zda se míra prevence snižuje u dalších dětí. Touto otázkou se práce bude zabývat při verifikaci hypotéz v následujících kapitolách.

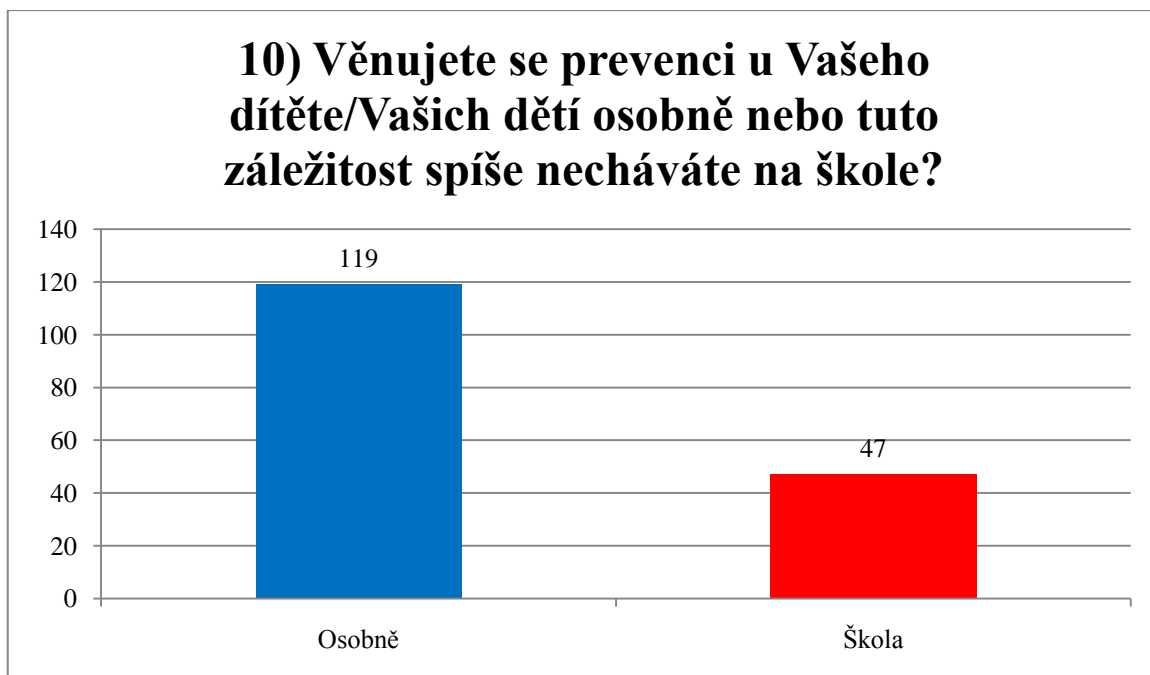
Graf č. 9: Forma prevence

Z grafu jasně vyplývá, že nejvíce respondentů, tj. 114 respondentů (69 %), využívá prevenci slovní, například historky či příběhy.

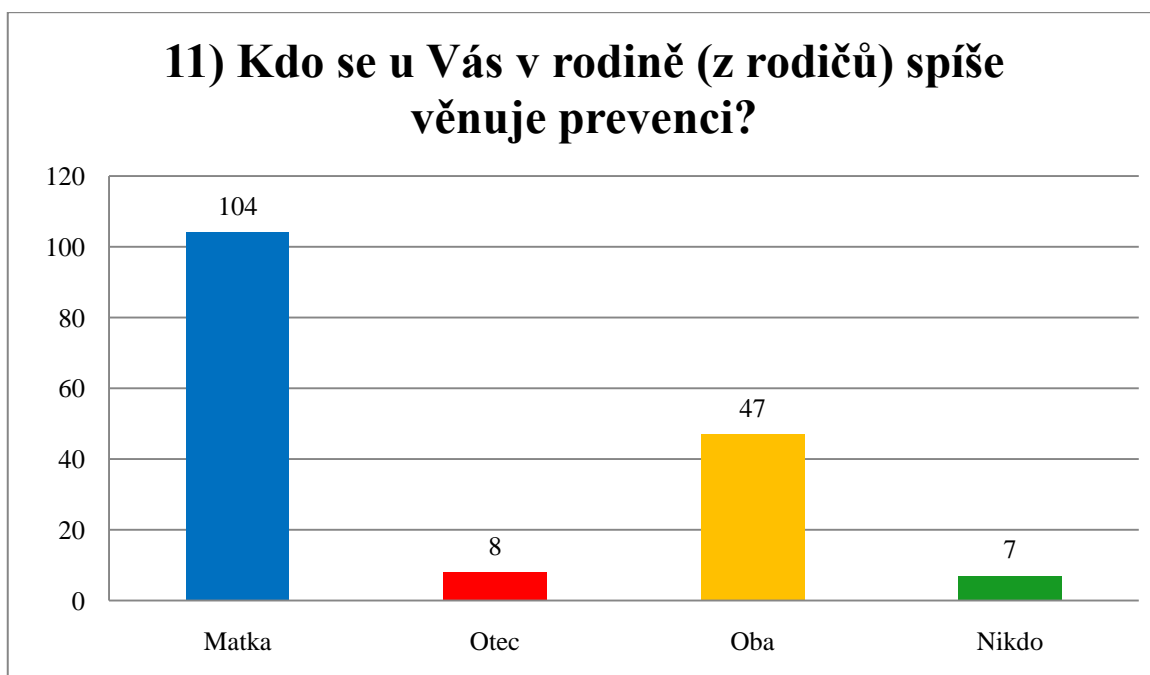
Graf č. 10: Typ prevence

Z grafu jasně vyplývá, že nejvíce rodičů, tedy 101 (61 %) věnuje největší důraz na všeobecnou prevenci, kterou je například kontakt s neznámým člověkem či pohyb v noci venku.

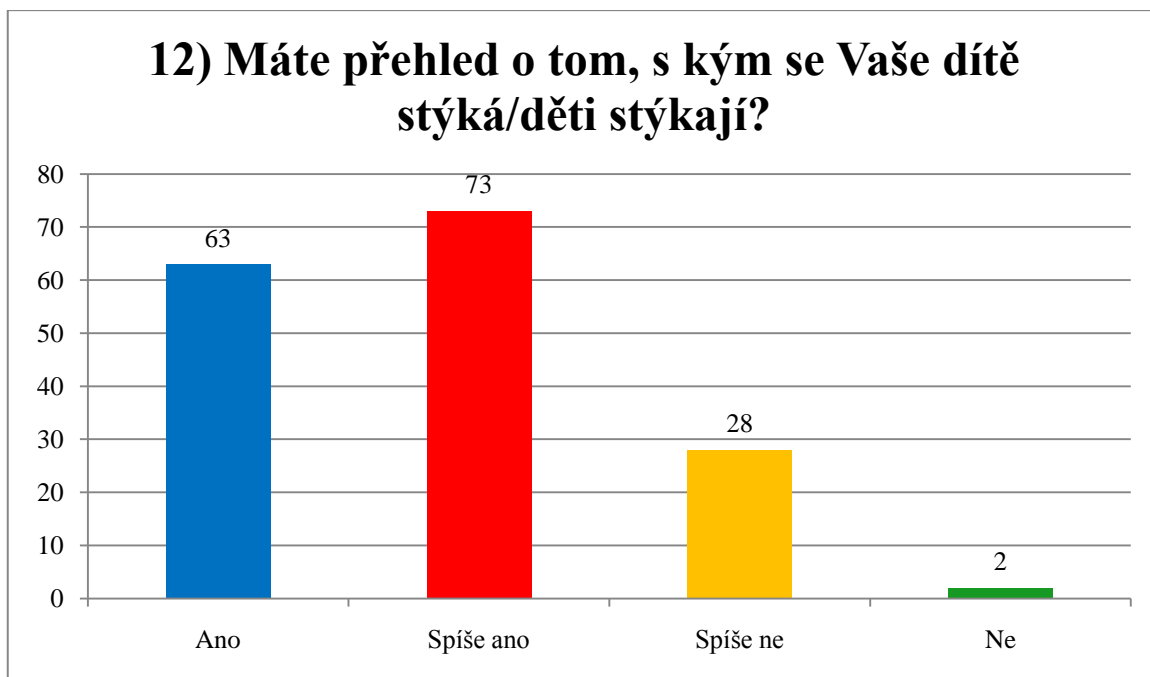
Graf č. 11: Rodič vs. instituce a míra zúčastněnosti

Potěšující okolností zůstává, že většina rodičů, tedy 119 (72 %) z celkových 166 rodičů (100 %), se snaží věnovat prevenci osobně.

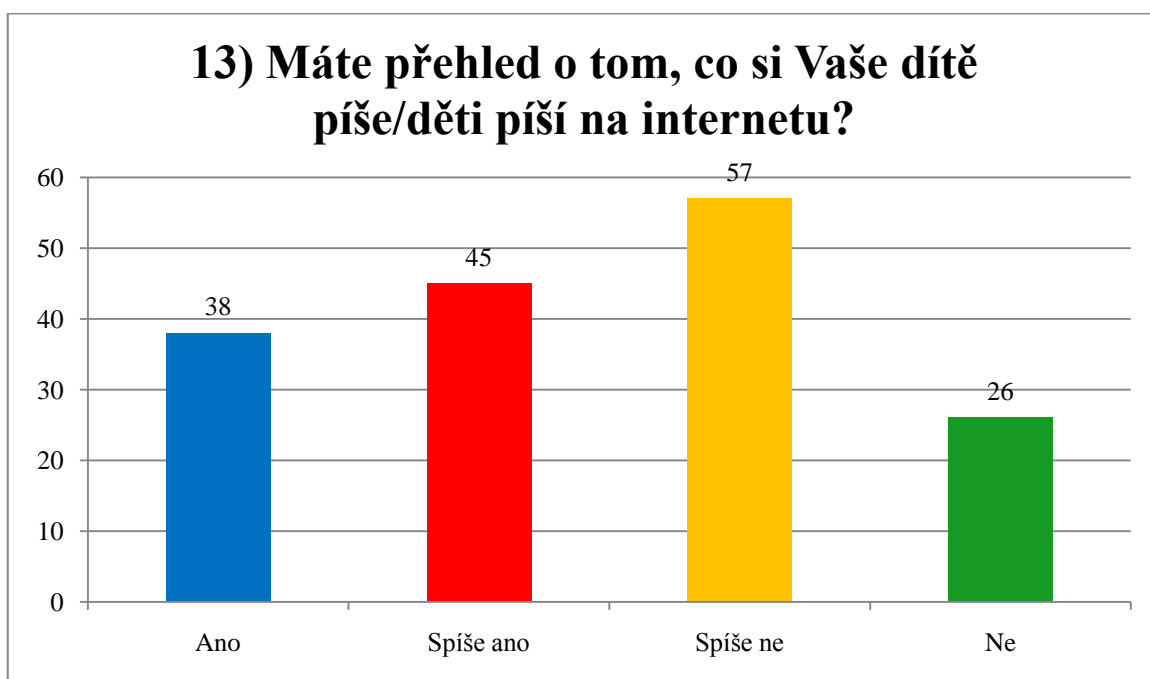
Graf č. 12: Kdo se spíše věnuje prevenci

Z grafu jasně vyplývá, že prevenci v rodině se věnuje spíše matka (63 %). Ve 47 případech (28 %) se prevenci u dítěte věnují oba z rodičů.

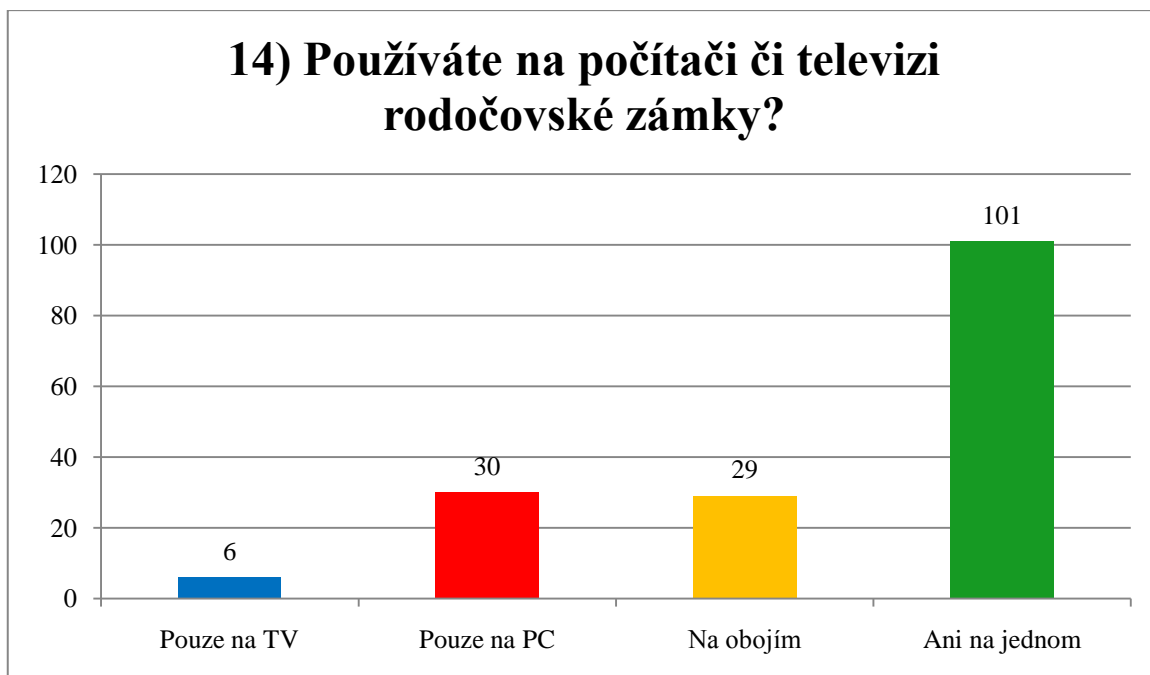
Graf č. 13: Přehled rodičů o kontaktu dětí

Nadpoloviční většina (82 %) všech zúčastněných má přehled o tom, s kým se jejich děti stýkají, nebo si to alespoň dle svého subjektivního názoru myslí. 30 respondentů (18 %) přehled o tom, s kým se jejich dítě stýká, spíše nemá.

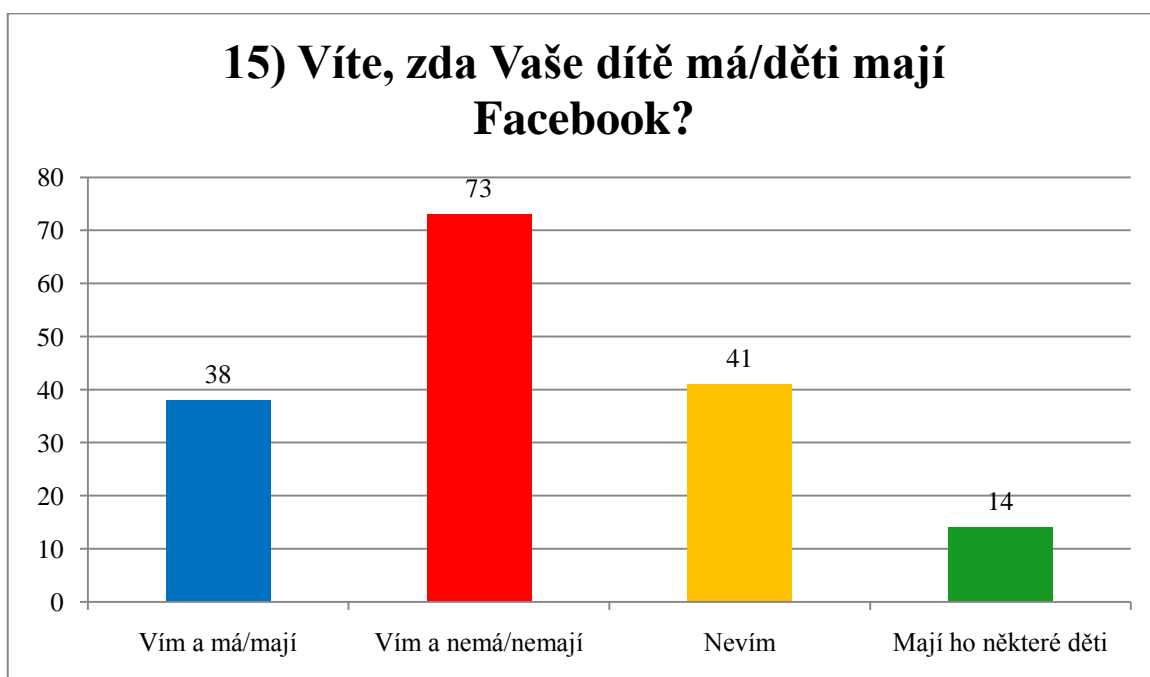
Graf č. 14: Rodiče a přehled o psaní

Na základě výše uvedených grafů lze dospět k jednoznačnému závěru, že rodiče mají menší přehled o tom, co si jejich děti píší na internetu, než o tom, s kým se stýkají. 50 % rodičů přehled o psaní na internetu spíše nemá nebo nemá.

Graf č. 15: Využívání rodičovských zámků

Právě prevenci a přehledu rodičů o tom, jaké stránky jejich děti navštěvují na internetu či televizi, mohou sloužit rodičovské zámky. Drtivá většina všech respondentů, tedy 101 respondentů (61 %) ze 166 (100 %) rodičovské zámky vůbec nepoužívá.

Graf č. 16: Přehled rodičů o Facebooku

125 respondentů (75 %) ví, zda jejich děti mají či nemají Facebook, nebo jsou si vědomi toho, že Facebook mají jen některé jejich děti. Prostřednictvím této otázky bylo dále zjišťováno, zda rodiče vědí, v kolika letech si jejich děti Facebook založily, jelikož v této

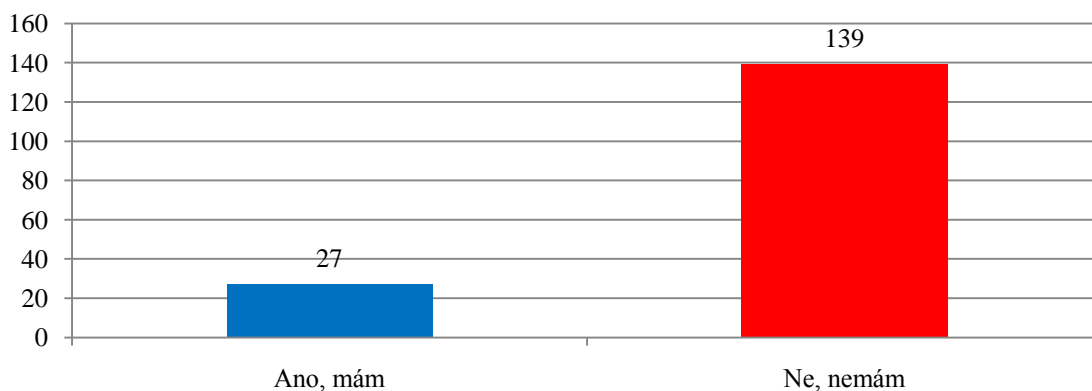
době, dle mého názoru, přibývá dětí, které si samy zakládají Facebook ještě před tím, než to povolují pravidla Facebooku, tj. před hranicí třinácti let. 12 respondentů (7 %) uvedlo, že jejich dítě či děti si založily Facebook ještě před třináctým rokem. 20 respondentů (12 %) uvedlo, že se tak stalo ve třinácti letech nebo po třináctém roku věku dítěte. Ostatní rodiče na tuto nepovinnou otázku neodpověděli.

Graf č. 17: Setkání s neznámou osobou po dohodě

12 respondentů (7 %) uvedlo, že se jejich dítě setkalo po předchozí dohodě s někým, koho neznalo. 6 respondentů zde uvedlo i v kolika letech věku dítěte k takovému setkání došlo, přičemž respondenti uváděli rozmezí věku osmi až sedmnácti let. Jeden respondent do dotazníku zaznamenal, z jakého důvodu k takovému setkání došlo. Mělo jít o předání koupeného oblečení na internetu. Jako pozitivní lze hodnotit zjištění, že více jak polovina respondentů, konkrétně 100 rodičů (60 %), si je vědoma toho, že se jejich dítě s nikým cizím nesetkalo.

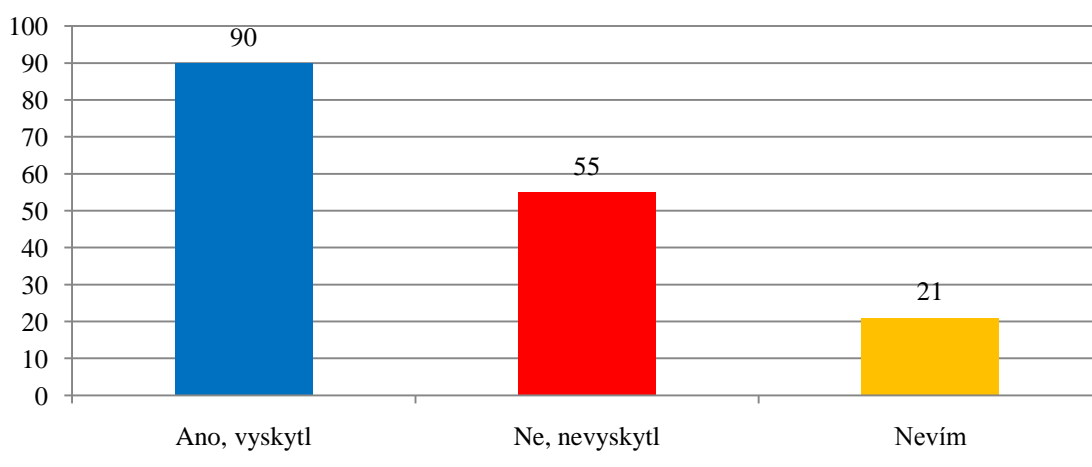
17) Máte vlastní negativní zkušenost ohledně nedostatečné prevence (např. vzali jste si něco od cizího člověka, šli jste někam s cizím člověkem)?

Graf č. 18: Negativní zkušenost rodičů

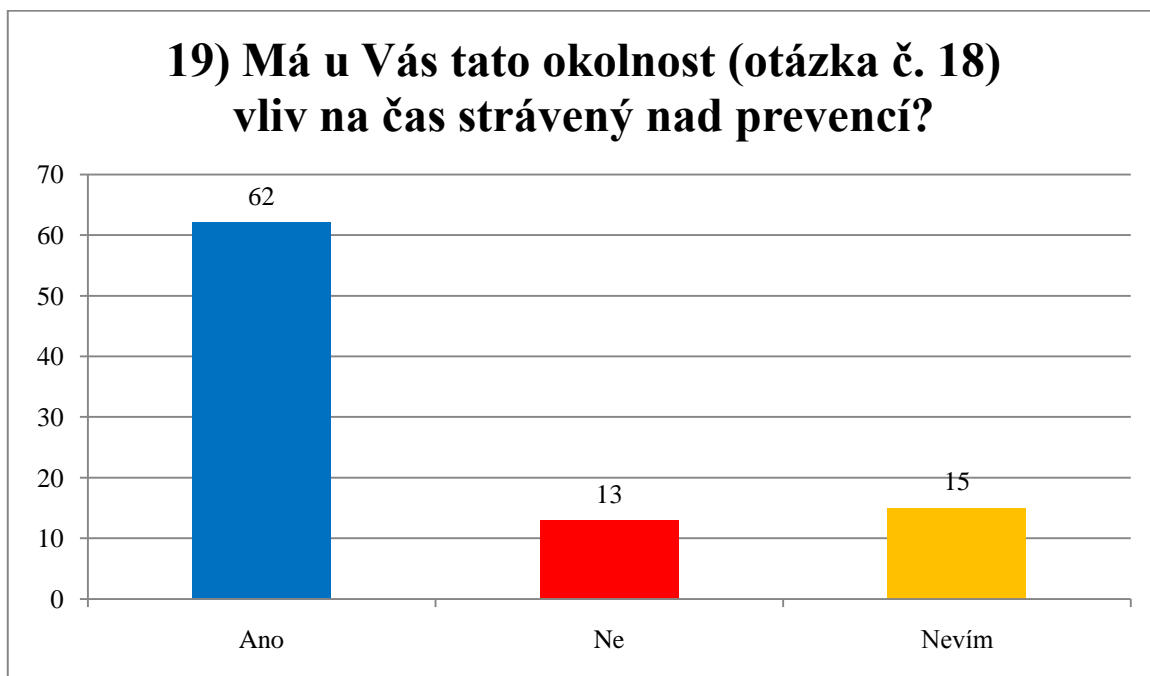
Tato otázka zjišťovala, zda sami rodiče mají nějakou negativní zkušenost ohledně nedostatečné prevence. Z celkového počtu 27 (16 %) respondentů, kteří se s nějakou negativní zkušeností sami setkali, se čtyři podělili, o jakou negativní zkušenost šlo. Jednalo se převážně o sexuální obtěžování, obtěžování a sexuální napadení. Pozitivní skutečností je, že více jak polovina rodičů (84 %) se nesetkala s žádným negativním zážitkem, jež by se týkal nedostatečné prevence u nich samotných.

18) Vyskytl se ve Vašem okolí (v médiích) případ například únosu nebo obtěžování dětí?

Graf č. 19: Příklad např. obtěžování dětí v okolí

90 respondentů (54 %) uvedlo, že se setkala buďto ve svém okolí či v médiích s nějakou nedostatečnou prevencí u dětí. 76 respondentů (46 %) pak uvedlo, že se takový případ nevyskytl, nebo si této skutečnosti nejsou vědomi. Následující otázka pak zjišťuje, zda tato skutečnost má vliv na prevenci rodičů u svých dětí.

Graf č. 20: Okolnost a vliv na prevenci

Tuto otázku vyplňovali pouze ti respondenti, kteří v otázce č. 18 odpověděli, že se v jejich okolí vyskytl například případ obtěžování nebo únosu dětí. Na 62 respondentů (37 %) má tato skutečnost vliv a prevenci zvyšují, posledních 28 respondentů (17 %) tuto skutečnost nepotvrdilo nebo ji nedokázalo posoudit.

6.7 Interpretace výsledků grafů

Otázka č. 4 se věnovala času, který subjektivně věnují rodiče prevenci u svých dětí. 114 respondentů (69 %) souhlasilo s tím, že věnují nějaký čas na prevenci u svých dětí. 52 respondentů (31 %) nevěnuje téměř žádný nebo žádný čas na prevenci. Tato skutečnost může být ovlivňována právě přílišnou zaměstnaností rodičů dětí. Rodiče by si měli najít alespoň nějaký čas pro rozhovor se svými dětmi, aby rizikového chování u dětí spíše ubývalo, nežli přibývalo.

Otázka č. 8 odpovídala na otázku, jakou prevenci rodiče spíše využívají. Z dotazníku vyplynulo, že rodiče spíše využívají prevenci slovní. Může být tento fenomén zapříčiněn tím,

že digitálního materiálu, tedy videí, filmů dokumentů není k dispozici dostatek? Nebo na tuto odpověď má vliv to, že „povídání“ s rodiči má větší efekt na prevenci u dětí?

Otázka č. 9 poukázala na to, že rodiče kladou větší důraz na obeznámení svých dětí se všeobecnou prevencí. Může to být způsobeno tím, že rodiče například nedovedou poučovat své děti o pohybu na internetu, jelikož technologické schopnosti jejich dětí jsou vyšší než technologické dovednosti jich samotných?

V otázce č. 10 respondenti odpovídali na otázku, zda se věnují prevenci spíše osobně či zda tuto záležitost nechávají na škole. Většina rodičů, tedy 119 (72 %), se snaží věnovat prevenci osobně a nespoléhat pouze na školu, která se prevenci dle mého názoru, bohužel, věnuje pouze v omezené míře.

V otázce č. 13 vyplynulo, že polovina rodičů, tedy 50 % rodičů přehled o psaní a o pohybu na internetu svých dětí spíše nemá nebo nemá. Tato otázka neměla být myšlena jako přílišná kontrola a zásah do soukromí dětí, nicméně rodiče by měli mít přehled, jakým aktivitám se jejich dítě na počítači nebo i na mobilu věnuje. Nejde jen o samotné psaní, ale například i o to, co si děti v rámci sociálních sítí posílají. Policie ČR (2017) zaznamenává stále větší počet případů, kdy převážně nezletilé dívky posílají nahé fotky chlapcům, do kterých jsou právě „zakoukané“. Takové jednání podněcuje následnou kyberšikanu a děti či jiné osoby, které podobný pornografický materiál šíří, se dopouští trestné činnosti. Toto chování mohou mít rodiče částečně pod kontrolou tím, že nastaví na počítači či televizi rodičovské zámky, které mohou dítě/mladistvého často ochránit před mnohým rizikovým chováním.

Otázka č. 14 poukázala na to, že většina respondentů, tedy 101 respondentů (61 %) rodičovské zámky vůbec nepoužívá. Rodičovské zámky přitom zaručují snadnou a spolehlivou kontrolu nad tím, co děti v online prostředí dělají a k jakým stránkám mají přístup. Rodičovské zámky mohou děti často uchránit před kontaktem s rizikovým chováním, kontaktem s rizikovou osobou na internetu či rizikovým chováním jich samotných. Dle mého názoru může toto nevyužívání rodičovských zámků být opět zapříčiněno tím, že technologické znalosti rodičů nejsou na takové úrovni, aby rodiče zvládli tyto zámky nastavit, a mají například strach požádat s nastavením těchto zámků třetí osobu. Nebo rodičům tato technologie nepřijde jako dostatečný způsob prevence jejich dětí.

Z otázky č. 15 vyplynulo, že 125 respondentů (75 %) ví, zda jejich děti mají či nemají Facebook, nebo jsou si vědomi toho, že Facebook mají jen některé jejich děti. Prostřednictvím této otázky bylo dále zjišťováno, jestli rodiče vědí, v kolika letech si jejich děti Facebook založily, protože v této době přibývá dětí, které si samy zakládají Facebook ještě před tím, než to povolují pravidla Facebooku, tj. před hranicí třinácti let. Horším úkazem a zkušeností z mého okolí je to, že i rodiče často zakládají Facebook svým dětem, které si právě třeba přinesli z porodnice a vystavují například fotky svých dětí už v tak nízkém věku na Facebooku tam, kde si je může stáhnout téměř kdokoliv.

Otázka č. 16 poukázala na to, že 12 respondentů (7 %) uvedlo, že se jejich dítě setkalo po předchozí dohodě s někým, koho neznalo. Jeden respondent do dotazníku napsal, z jakého důvodu k takovému setkání došlo. Mělo jít o předání koupeného oblečení na internetu. Podobného chování se dle mého názoru děti často dopouštějí za účelem milostného poznání někoho, s kým se seznámili po internetu. S tímto fenoménem jsem se často setkávala ve svém okolí.

6.8 Verifikace hypotéz

Tato podkapitola se bude zabývat verifikací či falzifikací předem stanovených hypotéz. Před samotným výzkumem bylo stanoveno devět hypotéz, které budou podrobeny bližšímu zkoumání a následně bude vysloven závěr o jejich platnosti či neplatnosti. Pět hypotéz bylo ověřeno pomocí testu chí-kvadrátu nezávislosti v kontingenční tabulce, zbylé čtyři hypotézy byly vyhodnoceny pomocí Dvouvýběrového t-testu. Hypotézy byly vyhodnoceny na základě dat, která byla sesbírána pomocí dotazníkového šetření.

Hypotéza H1

H1: Svoje dítě/děti o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce.

Nejprve byla stanovena nulová a alternativní hypotéza s následujícím zněním:

H_0 : Mezi tím, že dítě o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi tím, že dítě o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce existuje statisticky významný vztah.

Níže uvedená tabulka zobrazuje reálně nasbírané empirické četnosti z výzkumného šetření od respondentů.

Empirické četnosti			
	Ano/Spíše ano	Ne/Spíše ne	Celkem (n₂)
Muž	12	28	40
Žena	102	24	126
Celkem (n₁)	114	52	166 (n)

Tabulka č. 2: Empirické četnosti u H1

Teoretické četnosti byly následně počítány pomocí vzorečku:

$$\frac{n_1 * n_2}{n}$$

Teoretické četnosti			
	Ano/Spíše ano	Ne/Spíše ne	Celkem
Muž	27,46988	12,53012	40
Žena	86,53012	39,46988	126
Celkem	114	52	

Tabulka č. 3: Teoretické četnosti u H1

Dále bylo vypočítáno Testové kritérium (dále je „TK“) pomocí následujícího vzorečku:

$$\sum \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

U Kritické hodnoty (dále jen „KH“) byla určena hladina významnosti 5 % (tedy $\alpha=0,05$). A následně byla KH spočítána pomocí statistické funkce v Microsoft Excel s názvem „CHINV“, kdy „Prst“ byl zvolen 0,05, který odpovídá hladině významnosti 5 %, a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na 1.

Pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude porovnáno TK a KH. Při výpočtu vyšlo TK= 36,64 a KH= 3,84, platí tedy TK>KH. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro TK<KH a H_0 se zamítá pro TK \geq KH. H_0 tudíž byla vyvrácena a H_A byla potvrzena.

Hypotéza H1 byla verifikována. Tedy platí výrok **H1**: Svoje dítě/děti o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce.

Hypotéza H2

H2: Rodiče z měst spíše nechávají prevenci na škole, oproti rodičům z vesnic, kteří se prevencí zabývají spíše osobně.

Nejprve byla stanovena nulová a alternativní hypotéza, které znějí:

H_0 : Mezi rodiči z měst, kteří nechávají prevenci spíše na škole, oproti rodičům z vesnic, kteří se prevencí zabývají spíše osobně, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi rodiči z měst, kteří nechávají prevenci spíše na škole, oproti rodičům z vesnic, kteří se prevencí zabývají spíše osobně, existuje statisticky významný vztah.

Tabulka Empirických četností mapuje reálně sesbíraná data z výzkumného šetření.

Empirické četnosti			
	Osobně	Škola	Celkem (n_2)
Vesnice	46	21	67
Město	73	26	99
Celkem (n_1)	119	47	166 (n)

Tabulka č. 4: Empirické četnosti u H2

Teoretické četnosti byly spočítány pomocí vzorečku:

$$\frac{n_1 * n_2}{n}$$

Teoretické četnosti			
	Osobně	Škola	Celkem

Vesnice	48,03012	18,96988	67
Město	70,96988	28,03012	99
Celkem	119	47	

Tabulka č. 5: Teoretické četnosti u H2

Následně bylo vypočítáno TK pomocí následujícího vzorečku:

$$\sum \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

U KH byla určena hladina významnosti 5 % (tedy $\alpha=0,05$). Následně byla KH spočítána pomocí statistické funkce „CHIINV“, kdy „Prst“ byl zvolen 0,05 odpovídající hladině významnosti 5 % a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl stanoven na 1.

Pro verifikaci, či falzifikaci hypotézy bude porovnáno TK a KH. Při výpočtu vyšlo TK= 0,51 a KH= 3,84, platí tedy TK<KH. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro TK<KH a H_0 se zamítá pro TK \geq KH. H_0 byla tedy potvrzena a H_A byla zamítnuta.

Hypotéza H2 byla falzifikována. Není platný výrok **H2**: Rodiče z měst spíše nechávají prevenci na škole, oproti rodičům z vesnic, kteří se prevencí zabývají spíše osobně.

Hypotéza H3

H3: Rodiče se věnují prevenci více, když se v jejich okolí vyskytne např. obtěžování dětí, únos, rizikové chování dětí nebo mediální kauza spojená se špatnou prevencí u dětí, oproti těm rodičům, kteří se s ničím podobným nesečkali.

U „H3“ opět byla stanovena nulová a alternativní hypotéza, obě tyto hypotézy znějí takto:

H_0 : Mezi respondenty, kteří se věnují prevenci více díky nějaké negativní situaci z okolí, oproti těm respondentům, kteří se s ničím podobným nesečkali, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi respondenty, kteří se věnují prevenci více díky nějaké negativní situaci z okolí, oproti těm respondentům, kteří se s ničím podobným nesečkali, existuje statisticky významný vztah.

Zachycená tabulka Empirických četností zobrazuje reálně nashromážděná data od respondentů. Z tabulky byla odebrána data nasbíraná odpovědí „Nevím“, jelikož tato data nejsou relevantní při ověřování hypotézy.

Empirické četnosti			
	Ano/Spíše ano	Ne/Spíše ne	Celkem (n₂)
Ano, vyskytl	66	24	90
Ne, nevyskytl	32	23	55
Celkem (n₁)	98	47	145 (n)

Tabulka č. 6: Empirické četnosti u H3

Teoretické četnosti byly spočítány pomocí vzorce:

$$\frac{n_1 * n_2}{n}$$

Teoretické četnosti			
	Ano/Spíše ano	Ne/Spíše ne	Celkem
Ano, vyskytl	60,82759	29,17241	90
Ne, nevyskytl	37,17241	17,82759	55
Celkem	98	47	

Tabulka č. 7: Teoretické četnosti u H3

Opět bylo vypočítáno TK pomocí následujícího vzorečku:

$$\sum \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Taktéž u KH byla určena hladina významnosti 5 % (tedy $\alpha=0,05$). A následně byla KH spočítána pomocí statistické funkce „CHIINV“, kdy „Prst“ byl zvolen 0,05, který odpovídá hladině významnosti 5 %, a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl opět určen na 1.

Pro verifikaci, či falzifikaci hypotézy bude porovnáno TK a KH. Při výpočtu vyšlo TK= 3,58 a KH= 3,84, platí tedy TK<KH. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro TK<KH a H_0 se zamítá pro TK \geq KH. H_0 nebyla zamítnuta, H_A byla vyvrácena.

H3 byla falzifikována. Nelze tedy potvrdit tvrzení **H3**: Rodiče se věnují prevenci více, když se v jejich okolí vyskytne např. obtěžování dětí, únos, rizikové chování dětí nebo mediální kauza spojená se špatnou prevencí u dětí, oproti těm rodičům, kteří se s ničím podobným nesetkali.

Hypotéza H4

H4: Rodiče, kteří mají vlastní nebo známou osobou zprostředkované negativní zkušenosti ohledně nedostatečné prevence, dbají více na prevenci u svého dítěte než ti rodiče, kteří se s žádnými negativními zážitky doposud nesetkali.

Jako u předchozích případů byla stanovena nulová a alternativní hypotéza, které znějí takto.

H_0 : Mezi rodiči, kteří mají vlastní nebo známou osobou zprostředkované negativní zkušenosti ohledně nedostatečné prevence a díky ní dbají více na prevenci u svého dítěte, a mezi rodiči, kteří se s podobnou negativní zkušeností nesetkali, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi rodiči, kteří mají vlastní nebo známou osobou zprostředkované negativní zkušenosti ohledně nedostatečné prevence a díky ní dbají více na prevenci u svého dítěte, a mezi rodiči, kteří se s podobnou negativní zkušeností nesetkali, existuje statisticky významný vztah.

Tabulka uvedená níže, taktéž zachycuje reálně nasbírané četnosti z dotazníkového šetření.

Empirické četnosti			
	Věnoval/a	Nevěnoval/a	Celkem (n_2)
Ano, mám negativní zkušenost	22	5	27
Ne, nemám negativní zkušenost	92	47	139
Celkem (n_1)	114	52	166 (n)

Tabulka č. 8: Empirické četnosti u H4

Teoretické četnosti byly spočítány taktéž pomocí vzorce:

$$\frac{n_1 * n_2}{n}$$

Teoretické četnosti			
	Věnoval/a	Nevěnoval/a	Celkem
Ano, mám negativní zkušenost	18,54217	8,457831	27
Ne, nemám negativní zkušenost	95,45783	43,54217	139
Celkem	114	52	

Tabulka č. 9: Teoretické četnosti u H4

Opět bylo vypočítáno TK pomocí následujícího vzorečku:

$$\sum \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

U KH hodnoty byla opět určena hladina významnosti 5 % (tedy $\alpha=0,05$). A následně byla KH spočítána pomocí statistické funkce s názvem „CHIINV“, kdy „Prst“ byl zvolen 0,05, který odpovídá hladině významnosti 5 %, a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na 1.

Pro verifikaci, či falzifikaci hypotézy bude porovnáno TK a KH. Při výpočtu vyšlo TK= 2,46 a KH= 3,84, platí tedy TK<KH. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro TK<KH a H_0 se zamítá pro TK \geq KH. Závěrem nebyla zamítnuta H_0 , H_A musela být tudíž zamítnuta.

H4 byla falzifikována. Nelze tedy potvrdit výrok **H4**: Rodiče, kteří mají vlastní nebo známou osobou zprostředkované negativní zkušenosti ohledně nedostatečné prevence, dbají více na prevenci u svého dítěte než ti rodiče, kteří se s žádnými negativními zážitky doposud nesetkali.

Hypotéza H5

H5: Starší rodiče poučují své potomky o prevenci převážně formou slovní, oproti mladším rodičům, kteří využívají spíše videonahrávky, dokumenty.

U „H5“ byla určena nulová a alternativní hypotéza, které znějí následovně:

H₀: Mezi staršími rodiči, kteří poučují své děti spíše formou slovní, oproti mladším rodičům, kteří poučují své děti spíše videonahrávkami a dokumenty, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A: Mezi staršími rodiči, kteří poučují své děti spíše formou slovní, oproti mladším rodičům, kteří poučují své děti spíše videonahrávkami a dokumenty, existuje statisticky významný vztah.

Do tabulky č. 10 byli zaznamenáni pouze respondenti, kteří v dotazníku zaškrtnuli, že používají „slovní“ nebo „písemnou“ formu prevence, ti respondenti, jež odpověděli „žádnou“, byli vyřazeni, jelikož tato odpověď není relevantní pro potřeby ověření hypotézy.

	Slovní	Písemná
průměr	38,32456 (p ₁)	36,5641 (p ₂)
n	114 (n ₁)	39 (n ₂)
alfa	0,05	0,05
Variační rozptyl	59,70789 (v ₁)	86,67341 (v ₂)

Tabulka č. 10: Pomocné výpočty u H5

Průměry byly vypočítány pomocí jednotlivých věků respondentů, kteří se přiklonili buďto k formě prevence „písemné“, nebo formě prevence „slovní“. Počet prvků (n) značí příklonění respondentů k jednotlivým odpovědím. Hladina významnosti (α) byla určena na 5 %. Variační rozptyl jednotlivých věků u prevence „slovní“ a „písemné“ byl vypočítán pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „VAR.VÝBĚR“.

Nejprve bylo nutné ověřit, jestli pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude možné použít Dvouvýběrový t-test. Z tohoto důvodu byl nejprve vypočítán f-test, u něhož bylo porovnáno TK a KH. Pokud TK spadá mezi KH horní (dále jen „KH_h“) a KH dolní (dále jen „KH_d“) je možné použít Dvouvýběrový t-test.

TK bylo vypočítáno pomocí vzorce:

$$\frac{V_1}{V_2}$$

TK vyšlo 0,69. KH_h byla počítána pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ n_1-1 a do „Volnosti2“ n_2-1 . KH_d byla taktéž vypočítána pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{1-\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ bylo zadáno n_1-1 a do pole „Volnosti2“ n_2-1 . KH_h po výpočtech v Microsoft Excel vyšla 1,75 a KH_d po výpočtech vyšla 0,61. TK tedy spadá mezi KH_h a KH_d , můžeme tedy přejít k ověření hypotézy pomocí Dvouvýběrového t-testu.

Nejdříve je potřeba vypočítat směrodatnou odchylku pomocí vzorečku:

$$s = \sqrt{\frac{((n_1-1)*v_1 + (n_2-1)*v_2)}{n_1 + n_2 - 2}}$$

Poté už stačí vypočítat TK pomocí následujícího vzorečku:

$$s * \sqrt{\frac{1}{\frac{n_2+1}{n_1}}}$$

KH bylo následně opět vypočítána pomocí funkce „T.INV.2T“, kdy „Pravděpodobnost“ byla zvolena 0,05, která odpovídá hladině významnosti 5 % a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na n_1+n_2-2 . Po výpočtech TK vyšlo 1,15 a KH vyšlo 1,98. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro $-KH < TK < KH$ a H_0 se zamítá pro $TK \geq KH$ nebo $TK \leq -KH$. Podle rozhodovacího pravidla se H_0 nezamítá, zamítnuta byla H_A .

H5 byla falzifikována. Nemůže tedy platit tvrzení: **H5**: Starší rodiče poučují své potomky o prevenci převážně formou slovní, oproti mladším rodičům, kteří využívají spíše videonahrávky, dokumenty.

Hypotéza H6

H6: Mladší rodiče kladou větší důraz na prevenci bezpečného pohybu dítěte na internetu než starší rodiče, kteří kladou větší důraz na všeobecnou prevenci, jako je například osobní kontakt s neznámou osobou.

I u „H6“ byla stanovena nulová a alternativní hypotéza, které znějí:

H_0 : Mezi mladšími rodiči, kteří kladou větší důraz na prevenci bezpečného pohybu dítěte na internetu, oproti starším rodičům, kteří se zabývají spíše všeobecnou prevencí, například o kontaktu s neznámou osobou, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi mladšími rodiči, kteří kladou větší důraz na prevenci bezpečného pohybu dítěte na internetu, oproti starším rodičům, kteří se zabývají spíše všeobecnou prevencí, například o kontaktu s neznámou osobou, existuje statisticky významný vztah.

Do tabulky č. 11 byli zaznamenáni respondenti, jež v dotazníku zaškrtnuli, že se zaměřují na prevenci „vztahující se k moderní době“ nebo „všeobecnou“. Respondenti, jež odpověděli „žádnou“, byli vyřazeni, jelikož tato odpověď není relevantní pro potřeby výzkumu.

	Moderní doba (pohyb na internetu, atd.)	Všeobecná (kontakt s neznámou osobou, atd.)
průměr	38,32692 (p_1)	3759406 (p_2)
n	52 (n_1)	101 (n_2)
alfa	0,05	0,05
Variační rozptyl	66,18514 (v_1)	66,92356 (v_2)

Tabulka č. 11: Pomocné výpočty u H_6

Průměry byly vypočítány pomocí jednotlivých věků respondentů, kteří se přiklonili buďto k typu prevence „vztahující se k moderní době“, nebo typu prevence „všeobecné“. Počet prvků (n) značí přiklonění respondentů k jednotlivým odpovědím. Hladina významnosti (α) byla určena na 5 %. Variační rozptyl jednotlivých věků u typu prevence „vztahující se k moderní době“ a „všeobecné“ byl vypočítán pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „VAR.VÝBĚR“.

Nejdříve bylo opět nutné ověřit, jestli pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude možné použít Dvouvýběrový t-test. Z tohoto důvodu byl nejprve vypočítán f-test, u něhož bylo porovnáno TK a KH. Pokud TK spadá mezi KH_h a KH_d je možné použít Dvouvýběrový t-test.

TK bylo vypočítáno pomocí vzorce:

$$\frac{V_1}{V_2}$$

TK vyšlo 0,99. KH_h byla počítána pomocí statistické funkce „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ n_1-1 a do „Volnosti2“ n_2-1 . KH_d byla taktéž vypočítána pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{1-\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ bylo zadáno n_1-1 a do pole „Volnosti2“ n_2-1 . KH_h po výpočtech v Microsoft Excel vyšla 1,59 a KH_d po výpočtech vyšla 0,61. TK tedy spadá mezi KH_h a KH_d , můžeme přejít k ověření hypotézy pomocí Dvouvýběrového t-testu.

Nejdříve je potřeba vypočítat směrodatnou odchylku pomocí vzorečku:

$$s = \sqrt{\frac{((n_1-1)*v_1 + (n_2-1)*v_2)}{n_1 + n_2 - 2}}$$

Následně je potřeba vypočítat TK, a to pomocí následujícího vzorečku:

$$s * \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{\frac{1}{n_2} + \frac{1}{n_1}}}$$

KH byla opět vypočítána pomocí funkce „T.INV.2T“, kdy „Pravděpodobnost“ byla zvolena 0,05 odpovídající hladině významnosti 5 % a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na n_1+n_2-2 . Po výpočtech TK vyšlo 0,51 a KH vyšlo 1,98. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro $-KH < TK < KH$ a H_0 se zamítá pro $TK \geq KH$ nebo $TK \leq -KH$. Podle rozhodovacího pravidla se H_0 nezamítá a H_A je tedy nutné zamítnout.

H6 byla falzifikována. Nelze tedy potvrdit výrok: **H6:** Mladší rodiče kladou větší důraz na prevenci bezpečného pohybu dítěte na internetu než starší rodiče, kteří kladou větší důraz na všeobecnou prevenci, jako je například osobní kontakt s neznámou osobou.

Hypotéza H7

H7: Rodiče, kteří se svými dětmi žijí na vesnici, poučují děti mnohem méně než ti rodiče, jež s dětmi žijí ve městě.

Také byla vytvořena nulová a alternativní hypotéza, které znějí následovně:

H_0 : Mezi respondenty rodiči, kteří s dětmi žijí na vesnici a poučují své děti o prevenci méně než ti rodiče, kteří s dětmi žijí ve městě, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi respondenty rodiči, kteří s dětmi žijí na vesnici a poučují své děti o prevenci méně než ti rodiče, kteří s dětmi žijí ve městě, existuje statisticky významný vztah.

Tabulka č. 12 zachycuje reálně nashromážděné četnosti z dotazníkového šetření.

Empirické četnosti			
	Ano, poučuje	Ne, nepoučuje	Celkem (n_2)
Vesnice	38	29	67
Město	76	23	99
Celkem (n_1)	114	52	166 (n)

Tabulka č. 12: Empirické četnosti u H7

Teoretické četnosti byly spočítány taktéž pomocí vzorce:

$$\frac{n_1 * n_2}{n}$$

Teoretické četnosti			
	Ano, poučuje	Ne, nepoučuje	Celkem
Vesnice	46,01205	20,98795	67
Město	67,98795	31,01205	99
Celkem	114	52	

Tabulka č. 13: Teoretické četnosti u H7

Jako u předchozích případů bylo vypočítáno TK pomocí následujícího vzorečku:

$$\sum \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

U KH byla opět určena hladina významnosti 5 % (tedy $\alpha=0,05$). Následně byla KH spočítána pomocí statistické funkce „CHIINV“, kdy „Prst“ byl zvolen 0,05, který odpovídá hladině významnosti 5 %, a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na 1.

Pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude porovnáno TK a KH. Při výpočtu vyšlo TK= 7,47 a KH= 3,84, platí tedy TK>KH. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro TK<KH a H_0 se zamítá pro TK \geq KH. H_0 bylo nutné zamítnout, platí tedy H_A .

Závěrem **H7 byla verifikována**. Lze tedy potvrdit tvrzení: **H7**: Rodiče, kteří se svými dětmi žijí na vesnici, poučují děti mnohem méně než ti rodiče, jež s dětmi žijí ve městě.

Hypotéza H8

H8: Rodiče věnují více času a důkladnější přípravu na poučení o prevenci u svého prvorozeného dítěte (jedináčka) než u dítěte druhorozeného.

Jako u předchozích hypotéz byla vytvořena nulová a alternativní hypotéza:

H_0 : Mezi časem a přípravou, které rodiče věnují prevenci u svého prvorozeného dítěte, a časem a přípravou, které rodiče věnují svým případným dalším dětem, neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi časem a přípravou, které rodiče věnují prevenci u svého prvorozeného dítěte, a časem a přípravou, které rodiče věnují svým případným dalším dětem, existuje statisticky významný vztah.

	První dítě	Druhé dítě
průměr	1,855422 (p_1)	1,522124 (p_2)
n	166 (n_1)	113 (n_2)
alfa	0,05	0,05
Variační rozptyl	0,66988 (v_1)	0,751738 (v_2)

Tabulka č. 14: Pomocné výpočty u H8

Abychom tuto hypotézu mohli ověřit nebo zamítnout, bylo nutné jednotlivým slovním odpovědím přiřadit číselné hodnoty, kdy odpovědi „Vůbec“ byla přiřazena „0“, odpovědi „Trochu“ byla přiřazena „1“, odpovědi „Přiměřeně“ byla přiřazena „2“ a odpovědi „Hodně“ byla přiřazena „3“. Z tohoto důvodu vyšel průměr nižší než u předchozích výpočtů Dvouvýběrových t-testů. Průměry byly vypočítány na základě jednotlivých odpovědí respondentů, kterým byla přiřazena hodnota od 0-3. Počet prvků (n) značí příklonění respondentů k jednotlivým odpovědím. U „druhého dítěte“ je počet prvků nižší, jelikož ne

všichni respondenti měli „druhé dítě“. Hladina významnosti (α) byla určena na 5 %. Variační rozptyl jednotlivých čísel u „prvního dítěte“ a „dítěte druhého“ byl vypočítán pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „VAR.VÝBĚR“.

Opět bylo nutné ověřit, jestli pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude možné použít Dvouvýběrový t-test. Proto byl nejprve vypočítán f-test, u něhož bylo porovnáno TK a KH. Pokud TK spadá mezi KH_h a KH_d , je možné použít Dvouvýběrový t-test.

TK bylo vypočítáno pomocí vzorce:

$$\frac{V_1}{V_2}$$

TK vyšlo 0,99. KH_h byla počítána pomocí statistické funkce Excel „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ n_1-1 a do „Volnosti2“ n_2-1 . KH_d byla taktéž vypočítána pomocí statistické funkce „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{1-\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ bylo zadáno n_1-1 a do pole „Volnosti2“ n_2-1 . KH_h po výpočtech v Microsoft Excel vyšla 1,41 a KH_d po výpočtech vyšla 0,72. TK spadá mezi KH_h a KH_d , můžeme tedy přejít k ověření hypotézy pomocí Dvouvýběrového t-testu.

Nejdříve je potřeba vypočítat směrodatnou odchylku pomocí vzorečku:

$$s = \sqrt{\frac{((n_1-1)*v_1 + (n_2-1)*v_2)}{n_1 + n_2 - 2}}$$

Následně je potřeba vypočítat TK pomocí následujícího vzorečku:

$$s * \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{\frac{1}{n_2} + \frac{1}{n_1}}}$$

KH byla opět vypočítána pomocí funkce „T.INV.2T“ v programu Microsoft Excel, kdy „Pravděpodobnost“ byla zvolena 0,05, která odpovídá hladině významnosti 5 % a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na n_1+n_2-2 . Po výpočtech TK vyšlo 3,26 a KH vyšla 1,97. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro $-KH < TK < KH$ a H_0 se zamítá pro $TK \geq KH$ nebo $TK \leq -KH$. Z rozhodovacího pravidla vychází, že H_0 byla zamítnuta, v důsledku čehož byla H_A potvrzena.

Výsledkem je, že **H8 byla verifikována**. Tudíž platí výrok: **H8**: Rodiče věnují více času a důkladnější přípravu na poučení o prevenci u svého prvorozeného dítěte (jedináčka) než u dítěte druhorozeného.

Hypotéza H9

H9“ Rodiče spíše mají přehled o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, nežli o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píše (o pohybu na internetu).

U poslední hypotézy byla taktéž stanovena nulová i alternativní hypotéza, které zní takto:

H_0 : Mezi přehledem rodičů o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, a jejich přehledem o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píše (o pohybu na internetu), neexistuje statisticky významný vztah.

H_A : Mezi přehledem rodičů o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, a jejich přehledem o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píše (o pohybu na internetu), existuje statisticky významný vztah.

	Přehled o stýkání	Přehled o psaní
průměr	2,186746988 (p_1)	1,572289 (p_2)
n	166 (n_1)	166 (n_2)
alfa	0,05	0,05
Variační rozptyl	0,564914202 (v_1)	1,022015 (v_2)

Tabulka č. 15: Pomocné výpočty u H9

Stejně tak jako u „H8“ bylo nutné jednotlivým slovním odpovědím přiřadit číselné hodnoty, kdy odpovědi „Ano“ byla přiřazena „3“, odpovědi „Spíše ano“ byla přiřazena „2“, odpovědi „Spíše ne“ byla přiřazena „1“ a odpovědi „Ne“ byla přiřazena „0“. Průměry byly vypočítány pomocí jednotlivých odpovědí respondentů, kterým byla přiřazena čísla od 0-3. Počet prvků (n) značí příklonění respondentů k jednotlivým odpovědím. Hladina významnosti (α) byla určena na 5 %. Variační rozptyl jednotlivých čísel u „přehledu o stýkání“ a „přehledu o psaní“ byl vypočítán pomocí statistické funkce „VAR.VÝBĚR“.

Opět je nezbytné si ověřit, zda pro verifikaci či falzifikaci hypotézy bude možné použít Dvouvýběrový t-test. Z tohoto důvodu byl nejprve vypočítán f-test, u něhož bylo porovnáno TK a KH. Pokud TK spadá mezi KH_h a KH_d , je možné použít Dvouvýběrový t-test.

TK bylo vypočítáno pomocí vzorce:

$$\frac{V_1}{V_2}$$

TK vyšlo 0,55. KH_h byla počítána pomocí statistické funkce „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ n_1-1 a do „Volnosti2“ n_2-1 . KH_d byla taktéž vypočítána pomocí statistické funkce v Microsoft Excel „FINV“, kdy do „Prst“ bylo zadáno $\frac{1-\alpha}{2}$, do „Volnosti1“ bylo zadáno n_1-1 a do pole „Volnosti2“ n_2-1 . KH_h po výpočtech v Microsoft Excel vyšla 1,36 a KH_d po výpočtech vyšla 0,74. TK spadá mezi KH_h a KH_d , můžeme tedy přejít k ověření hypotézy pomocí Dvouvýběrového t-testu.

Nejdříve je potřeba vypočítat směrodatnou odchylku pomocí vzorečku:

$$s = \sqrt{\frac{((n_1-1)*v_1 + (n_2-1)*v_2)}{n_1 + n_2 - 2}}$$

Dále je potřeba vypočítat TK pomocí následujícího vzorečku:

$$s * \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{\frac{1}{n_2 + 1} + \frac{1}{n_1}}}$$

KH byla vypočítána pomocí funkce Microsoft Excel „T.INV.2T“, kdy „Pravděpodobnost“ byla zvolena 0,05 odpovídající hladině významnosti 5 % a „Volnost“, tedy počet stupňů volnosti byl určen na n_1+n_2-2 . Po výpočtech TK vyšlo 6,28 a KH vyšla 1,97. Rozhodovací pravidlo zní: H_0 se nezamítá pro $-KH < TK < KH$ a H_0 se zamítá pro $TK \geq KH$ nebo $TK \leq -KH$. Podle rozhodovacího pravidla se H_0 zamítá a H_A se potvrzuje.

Můžeme tedy říci, že **H₀ byla verifikována**. Tedy můžeme potvrdit, že platí: **H₀**“ Rodiče spíše mají přehled o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, nežli o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píší (o pohybu na internetu).

6.9 Interpretace dat

Na základě výzkumného šetření, které bylo realizováno pomocí dotazníků, byly zjištěny následující závěry. Prevence ze strany rodičů je z mého pohledu dostačující, výsledky výzkumného šetření neprokázaly zásadní problémy v prevenci u jejich dětí. Otázkou zůstává, zda si rodiče informace do dotazníku nepřikreslili, aby na ně bylo nahlíženo v „lepším světle“. Z devíti předem stanovených hypotéz se potvrdily čtyři.

První potvrzená hypotéza zní: Svoje dítě/děti o prevenci poučuje spíše žena jako matka, nežli muž v roli otce. Dle mého názoru je to zapříčiněno hlavně tím, že ve většině případů jsou ženy s dětmi již od útlého dětského věku, děti často bývají k matce otevřenější, také matka s dětmi tráví více volného času. Právě ona s nimi bývá na mateřské a rodičovské dovolené, většinou je vyzvedává ze školy či se jim snaží vyplnit volný čas, který často tráví s nimi.

Druhá hypotéza, která byla potvrzena, zní: Rodiče, kteří se svými dětmi žijí na vesnici, poučují děti mnohem méně než ti rodiče, jež s dětmi žijí ve městě. Tato skutečnost může být způsobena primárně tím, že rodiče žijící na vesnici mohou nabývat pocit, že jejich dětem při pohybu venku hrozí menší riziko než dětem, které žijí ve městě. Tato „neprevence“ může být způsobena i tím, že právě na vesnicích se lidé více znají a vazby mezi sousedy bývají bližší než vazby mezi lidmi ve větších městech. Tím, že se na vesnicích lidé více znají, jsou děti neustále na očích někomu, kdo je zná.

Třetí hypotéza, která byla potvrzena, je: Rodiče věnují více času a důkladnější přípravu na poučení o prevenci u svého prvorozeného dítěte (jedináčka) než u dítěte druhorozeného. Opět jsem toho názoru, že rodiče bývají u prvního potomka častěji náchylnější na prevenci, jelikož je to první společný potomek a většinou rodiče právě na první dítě mají nejvíce času. Rodiče mají i vysokou motivaci, aby své dítě vychovali tím nejlepším možným způsobem, a mají zájem na tom, aby jejich dítě vyrůstalo v bezpečném prostředí. Rodiče nemohou nikdy předem vědět, zda se jim poštěstí mít druhého potomka, proto tu nejvyšší opatrnost vkládají do dítěte prvorozeného (jedináčka).

Poslední potvrzená hypotéza zní: Rodiče spíše mají přehled o tom, s kým se jejich dítě stýká/děti stýkají, nežli o tom, s kým si jejich dítě píše/děti píší (o pohybu na internetu). Tento předpoklad je potvrzen hlavně tím, že sociální sítě (internet) jsou anonymní. Rodiče podle mě nabývají pocit, že jejich dítě je v bezpečí a mají o něm přehled, pokud sedí doma za

počítačem. Někdy ale tento „přehled“ nemusí být zcela dostačující. Právě na internetu dětem mohou hrozit velká nebezpečí, a to například na sociálních sítích, kde děti mohou sdílet intimní materiál, který proti nim může použít třetí osoba. Právě zde se mohou děti často dostat k obsahu, který pro jejich věk nemusí být zcela žádoucí. Pokud mluvíme o přehledu rodičů o tom, co si děti píšou nebo kde se na internetu pohybují, není tím myšlena úplná kontrola, že by si rodiče museli přečíst každou zprávu, kterou děti napíší. Tento přehled se dá zprostředkovat i tím, že rodiče začnou používat rodičovské zámky, které snadno nastaví dětem hranice, kde se mohou na internetu pohybovat, přičemž je možné zohlednit jejich věk a intelektuální úroveň. Proto pro mě bylo překvapením, že více jak polovina rodičů, 101 respondentů (61 %) ze 166 respondentů (100 %), nepoužívá žádné zámky na internetu nebo televizi.

6.10 Diskuse nad výsledky šetření

Z provedeného výzkumného šetření vyplývá, že rodiče, převážně matky, se snaží ohledně prevence svým dětem věnovat. Tuto skutečnost ale nepotvrzují reálné případy, které se běžně v životě dějí, tedy že děti kvůli své roztržitosti nebo nedostatečné prevenci nastupují k neznámým lidem do vozidel či neznámým lidem věří natolik, že s nimi odejdou. Tyto případy několikrát do roka zaznamenáváme v nejrůznějších médiích či na stránkách Policie ČR, kde po takovýchto dětech bývá vyhlášeno pátrání.

V rámci výzkumu, který byl proveden pod záštitou Univerzity Palackého v Olomouci (viz více podkapitola 5.4), uvedlo 81 % rodičů, že mají přehled o tom, jaké stránky jejich děti v online prostředí navštěvují. Výzkum této práce naopak ukazuje, že rodiče mají spíše přehled o tom, s kým se jejich děti stýkají a kde tráví volný čas než o tom, jaké stránky jejich děti navštěvují na internetu a co zde sledují. Jsem si vědoma toho, že Univerzita Palackého v Olomouci měla větší počet respondentů, nicméně je zarážející, že zrovna na tuto otázku odpovídali respondenti odlišně. Osobně se čím dál častěji setkávám s rodiči, kteří fotografie svých dětí dobrovolně umisťují na internet (sociální sítě), kde si je může stáhnout téměř kdokoliv. Dále jsem se setkala i s tím, že rodiče zřizují svým nezletilým dětem účty, aby zde mohli sdílet jejich fotografie či videa, která se jim zdají „nezávadná“. Takže zůstává otázkou, jak rodiče, kteří se sami chovají na internetu rizikově, ač mnohdy s dobrým úmyslem, mohou sami poučovat své děti o nerizikovém pohybu na internetu.

Policie ČR zveřejňuje stále častěji na svých stránkách výzvy, kde se snaží upozornit na to, že chování některých dětí na internetu je rizikové. To potvrzuje zpravodajství Policie ČR (2017), kdy právě dívky posílají například své nahé fotografie chlapcům, které si tím chtějí získat (více viz s. 61). Lze jen doporučit, aby si rodiče vytvořili větší přehled o tom, co jejich děti (mladiství) sdílí na internetu za obsah. Tento přehled lze získat s použitím již zmíněných rodičovských zámků. Rozprava o tom, co je pro dítě (mladistvého) bezpečné, není nikdy na škodu. Rodiče by svým dětem měli věnovat čas, aby se jejich chování na internetu a kdekoli jinde stalo bezpečné.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl zmapovat úlohu rodičů v prevenci rizikového chování jejich dětí. Teoretická část popisuje rizikové chování a prevenci se širším zaměřením na prevenci primární. Mapuje méně popisovanou prevenci v odborné literatuře, zejména kontakt s neznámou osobou či pohyb dětí venku. Popisuje rizika a následky, jež mohou plynout ze špatné či neúplné prevence. Zároveň upozorňuje na to, že veškeré rizikové chování může v extrémních případech vést až ke smrti, proto by se primárně rodiče měli zabírat prevencí svých dětí a nespoléhat se pouze na školu.

Prostřednictvím výzkumu bylo naštěstí zjištěno, že rodiče (72 % rodičů z celkového výzkumného vzorku) se prevenci u svých dětí snaží věnovat osobně, což je dle mého názoru zodpovědný přístup. Z mého pohledu by neuškodilo, kdyby se otcové více zajímali o prevenci svých dětí (výzkum ukázal, že pouze 5 % mužů se více věnuje prevenci v rodině a 28 % otců, kteří se prevenci věnují společně s matkou dítěte).

Z výzkumného šetření také vyplynulo, že 61 % všech respondentů nepoužívá rodičovské zámky. Tento výsledek se mi zdá alarmující, jelikož rodiče nemohou mít přehled o tom, které stránky jejich děti navštěvují, jelikož nepředpokládám, že by za dětmi celou dobu stáli a pozorovali je. Vzhledem k nárůstu úrovně technologií přibývá případů kyberšikany i případů nezodpovědného chování dětí na sociálních sítích. S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že rodiče by měli mít přehled o tom, k jakému obsahu má jejich dítě na internetu přístup. Právě rodičovské zámky by měly být dobrou pomůckou k zajištění tohoto bezpečného pohybu na internetu. Tuto problematiku dále potvrzuje i to, že rodiče spíše mají přehled o tom, s kým se jejich děti stýkají nežli o jejich pohybu na internetu. Dle mého názoru právě na internetu hrozí dětem mnoho nebezpečí. Je tak hlavně úlohou rodičů, aby své děti poučili o tom, jak se na internetu bezpečně pohybovat, aby se nemnožily případy, kdy jsou děti a mladiství kvůli sdílenému nevhodnému obsahu vydírány.

Cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry a jakým způsobem prevence ze strany rodičů probíhá. Výzkum potvrdil, že rodiče, převážně matky, se snaží prevenci věnovat. Některé reálné případy, se kterými se můžeme setkat v běžném životě, tuto skutečnost ale mnohdy vyvracejí. Kdyby prevence ze strany rodičů byla dostatečná, nevyskytovaly by se každý rok případy, kdy děti jdou s cizím člověkem někam samy či si od cizí osoby něco vezmou.

Z vlastní zkušenosti, kdy jsem se ve škole účastnila preventivních programů, mohu potvrdit, že ani školy se prevenci nevěnují do takové míry, jaká je potřeba, či se jí věnují jen nárazově.

V mém okolí, konkrétně u mých známých, se množí případy dívek, které chodí naslepo na schůzku s chlapci, se kterými se předtím v životě nesetkaly. Onu schůzku si ve většině případů domluvily právě ve virtuálním světě, kde je tak jednoduché se vydávat za někoho jiného. V mém okolí se dále množí případy, kdy nezletilé dívky „překupují“ přes internet oblečení nebo jiné věci, s dotyčnou osobou si následně domluví schůzku, kde má dojít k předání věcí. Jak jednoduché by bylo dítě nalákat touto formou na určité místo. Proto je důležité, aby si děti a mladiství předávací místo určili sami.

Prevence u dětí by se dle mého názoru neměla nikdy podceňovat. Rodiče by měli být zodpovědní a své děti o různých rizicích s ohledem na jejich věk poučovat. Rodiče by hlavně měli svým dětem jít příkladem. Jakým příkladem by pro své děti byli ti rodiče, jež by poučovali o tom, že kouřit a pít se nemá, ale zároveň oni sami by těmto „lákadlům“ nedokázali říct „ne“. Právě rodiče by měli být ochránci svých dětí, měli by si na své děti udělat dostatek času, aby je poučili o bezpečném pohybu na internetu, chození venku v noci nebo o kontaktu s neznámou osobou. A už vůbec by se rodiče neměli spoléhat na to, že jejich povinnosti zastane nějaká třetí osoba nebo instituce. Přeci jen jsou děti dětmi rodičů, ne dětmi instituce.

Použité zdroje

KNIŽNÍ ZDROJE

1. BAKER, Jed. *No more victims: protecting those with autism from cyber bullying, internet predators & scrams*. Arlington: Future horizons, [2013], 87 s. ISBN 978-1-935274-92-6.
2. ČECH, Ondřej a Nicole ZVONÍČKOVÁ. *Možnosti prevence rizikového chování dětí*. České Budějovice: THEIA - krizové centrum, 2017, 72 s. ISBN 978-80-904854-5-7.
3. FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Praha: Ikar, 2009, 311 s. ISBN 978-80-249-1176-2.
4. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2781-3.
5. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 231 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.
6. HOSKOVCOVÁ, Simona a Lucie SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ. *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Praha: Grada, 2009, 218 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2206-1.
7. HUTYROVÁ, Miluše, Michal RŮŽIČKA a Jan SPĚVÁČEK. *Prevence rizikového a problémového chování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 95 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3725-5.
8. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
9. KALEJA, Martin, Andrea PREČUCHOVÁ ŠTEFANOVIČOVÁ a Monika ŠULOVSKÁ. *Problémové správanie verzus poruchy správania u žiakov základných škôl*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, 2014, 126 s. ISBN 978-80-89726-18-9.
10. LORENTZ, Pascaline, David ŠMAHEL, Monika METYKOVÁ a Michelle F. WRIGHT. *Living in the digital age: self-presentation, networking, playing and participating in politics*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, 218 s. ISBN 978-80-210-7810-9.

11. MELGOSA, Julián a Raul POSSE. *Umění výchovy dítěte*. Přeložila Vanda SENKO OHNISKOVÁ. Praha: Advent-Orion, 2003, 195 s. Harmonický život. ISBN 80-7172-613-3.
12. MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál, 2008, 210 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
13. NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2000, 100 s. ISBN 80-7251-033-9.
14. PEŠATOVÁ, Ilona. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 364 s. ISBN 978-80-7372-291-3.
15. PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu pro všechny*. Liberec: Dialog, 2014, 242 s. Tajemství. ISBN 978-80-7424-066-9.
16. PÖTHE, Petr. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996, 142 s. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2.
17. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
18. ROBERT, Jocelyne. *Nenech si to líbit!: ochrana dítěte před sexuálním zneužitím*. Praha: Portál, 2013, 93 s. ISBN 978-80-262-0340-7.
19. ROGGE, Jan-Uwe. *Děti potřebují hranice*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, 131 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-330-7.
20. ROGGE, Jan-Uwe. *Rodiče určují hranice*. Vyd. 3. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2013, 182 s. ISBN 978-80-262-0533-3.
21. ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. (Čtvrté přepracované vydání). Praha: Professional Publishing, 2017, 225 s. ISBN 978-80-906594-8-3.
22. SEMRÁD, Jiří. *Mládež a sociálně negativní jevy: sborník referátů ze semináře*. Praha: Policejní akademie ČR, 1996, 126 s. ISBN 80-85981-22-X.
23. SEVERE, Sal. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000, 195 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-368-4.
24. SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014, 147 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4042-3.

25. TEMPLAR, Richard. *100 zlatých pravidel jak být dobrým rodičem*. Praha: Grada, 2008, 251 s. ISBN 978-80-247-2694-6.
26. TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana a Martin SMUTEK. *Riziková mládež v současné společnosti: sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí konané pod záštitou projektu PHARE 2003 RLZ - opatření 2.1 Program podpory aktivit zaměřených na integraci sociálně znevýhodněných obyvatel ve spolupráci Královéhradeckého kraje a katedry sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006, 234 s. Texty k sociální práci. ISBN 80-7041-044-2.
27. VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008, 65 s. Odborné knižní publikace. ISBN 978-80-7314-158-5.
28. WINGET, Larry. *Za svoje děti si můžete sami, aneb, Jablko nepadne daleko od stromu: jak vychovat zodpovědné a tvůrčí rodiče*. Přeložila Ivana SOVIŠOVÁ. Praha: Ikar, 2012, 277 s. ISBN 978-80-249-1805-1.
29. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
30. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Drogová poradna. Drink spiking. *drogovaporadna.cz* [online]. Publikováno 6. 10. 2018 [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.drogovaporadna.cz/dotazy/38346/drink-spiking.html>
2. Echo24. Pedofil lákal od dívek na internetu fotografie, vyvázl s podmínkou. *echo24.cz* [online]. Publikováno 20. 12. 2016 [cit. 23. 11. 2018]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iLV4x/pedofil-lakal-od-divek-na-internetu-fotografie-vyvazl-s-podminkou>
3. Klinika adiktologie. 1. lékařská fakulta Všeobecná fakultní nemocnice. Univerzita Karlova v Praze. Drogy – mýty a stereotypy „Někdo mi nasypal něco do pití!” aneb drink

- spiking: mýtus či reálné nebezpečí? *adiktologie.cz* [online]. Publikováno 1. 11. 2011 [cit. 6. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/69/3217/-Nekdo-mi-nasypal-neco-do-piti-aneb-drink-spiking-mytus-ci-realne-nebezpeci>
4. Klinika adiktologie. 1. lékařská fakulta Všeobecná fakultní nemocnice. Univerzita Karlova v Praze. Primární prevence. Prevence rizikového chování. *adiktologie.cz* [online]. Publikováno 7. 1. 2014 [cit. 25. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/70/4538/Prevence-rizikoveho-chovani>
 5. KOCOURKOVÁ, Jana a Jiří KOUTEK. Posttraumatická stresová porucha u dětí a dospívajících. *cspsychiatr.cz* [online]. Publikováno 2017 [cit. 22. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=1151>
 6. KOŘISTKA, Tomáš. Pedofil nalákal dívku z Třince na plyšáka. *polar.cz* (moravskoslezská regionální televize) [online]. Publikováno 15. 5. 2017 [cit. 18. 11. 2018]. Dostupné z: <https://polar.cz/zpravy/ostravsko/ostrava/11000008386/pedofil-nalakal-divenku-z-trince-na-plysaka>
 7. Lidovky.cz. Vrah Jakuba nalákal na počítačové hry. *lidovky.cz* [online]. Publikováno 9. 6. 2008 [cit. 3. 1. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vrah-jakuba-nalakal-na-pocitacove-hry.A080609_100339_ln_domov_nev
 8. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Metodické dokumenty (Doporučení a pokyny). Metodické doporučení úvodní část – Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. *msmt.cz* [online]. Publikováno 2010 [cit. 8. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
 9. PERSIN, Coby. Child Predator Abduction Experiment (Stranger Danger). *youtube.com* [online]. Publikováno 9. 8. 2016 [cit. 16. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=m6Z7EWFTYTU>

10. PERSIN, Coby. The Dangers Of Social Media (Child Predator Experiment). *youtube.com* [online]. Publikováno 10. 8. 2015 [cit. 17. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6jMhMVEjEQg>
11. Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje. Nahé fotky dětí se šíří po sociálních sítích. *policie.cz* [online]. Publikováno 22. 3. 2017 [cit. 1. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nahe-fotky-deti-se-siri-po-socialnich-sitich.aspx>
12. Policie České republiky – KŘP hlavního města Prahy. Zásady bezpečného chování dětí při kontaktu s cizí osobou. *policie.cz* [online]. © 2019a [cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zasady-bezpecneho-chovani-deti-pri-kontaktu-s-cizi-osobou.aspx>
13. Policie České republiky – KŘP Plzeňského kraje. Děti a cizí lidé. *policie.cz* [online]. Publikováno 2009 [cit. 2. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/deti-a-cizi-lide.aspx>
14. Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje. Desatero bezpečného chování. *policie.cz* [online]. Publikováno 18. 1. 2011 [cit. 4. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/desatero-bezpecneho-chovani.aspx>
15. Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje. Desatero bezpečného chování pro děti. *policie.cz* [online]. © 2019b [cit. 1. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/desatero-bezpecneho-chovani-pro-deti.aspx>
16. SALADAS, Joey. BEST SOCIALS EXPERIMENT 2015 by Joey Saladas. *youtube.com* [online]. Publikováno 18. 12. 2015 [cit. 17. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=IZyHuODnwwc>
17. Týden.cz. Pedofilové loví děti v Praze? Policie varuje před posádkou auta. *tyden.cz* [online]. Publikováno 30. 9. 2014 [cit. 21. 11. 2018]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/pedofilove-lovi-deti-v-praze-policie-varuje-pred-posadkou-auta_319793.html

18. Univerzita Palackého v Olomouci – Pedagogická fakulta. České děti a Facebook 2015 – výzkumná zpráva. *E-bezpečí* [online]. Publikováno 4. 1. 2016 [cit. 3. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/76-ceske-deti-a-facebook-2015/fil>
19. Univerzita Palackého v Olomouci – Pedagogická fakulta. Rodič a rodičovství v digitální éře – Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem. *e-bezpečí.cz* [online]. Publikováno 3. 11. 2018 [cit. 28. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file>
20. Univerzita Palackého v Olomouci – Pedagogická fakulta. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru – výzkumná zpráva. *e-bezpečí.cz* [online]. Publikováno 12. 6. 2017 [cit. 5. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>
21. Základní škola Františkovy Lázně. Rodič součást prevence. Desatero pro rodiče. *zsfrlazne.cz* [online]. Publikováno 2011 [cit. 21. 11. 2018]. Dostupné z: <http://old.zsfrlazne.cz/old/Prevence/Rodic-soucast-prevence.html>

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1: Pohlaví.....	49
Graf č. 2: Věk.....	50
Graf č. 3: Bydliště.....	50
Graf č. 4: Čas na prevenci.....	51
Graf č. 5: Počet dětí.....	51
Graf č. 6: Věk dětí.....	52
Graf č. 7: Míra prevence u prvního dítěte.....	52
Graf č. 8: Míra prevence u dalších dětí.....	53
Graf č. 9: Forma prevence.....	54
Graf č. 10: Typ prevence.....	54
Graf č. 11: Rodič vs. instituce a míra zúčastněnosti.....	55
Graf č. 12: Kdo se spíše věnuje prevenci.....	55
Graf č. 13: Přehled rodičů o kontaktu dětí.....	56
Graf č. 14: Rodiče a přehled o psaní.....	56
Graf č. 15: Využívání rodičovských zámek.....	57
Graf č. 16: Přehled rodičů o Facebooku.....	57
Graf č. 17: Setkání s neznámou osobou po dohodě.....	58
Graf č. 18: Negativní zkušenost rodičů.....	59
Graf č. 19: Příklad např. obtěžování dětí v okolí.....	59
Graf č. 20: Okolnost a vliv na prevenci.....	60
Tabulka č. 1: Časový harmonogram výzkumného šetření.....	49
Tabulka č. 2: Empirické četnosti u H1.....	63
Tabulka č. 3: Teoretické četnosti u H1.....	63
Tabulka č. 4: Empirické četnosti u H2.....	64
Tabulka č. 5: Teoretické četnosti u H2.....	65
Tabulka č. 6: Empirické četnosti u H3.....	66
Tabulka č. 7: Teoretické četnosti u H3.....	66
Tabulka č. 8: Empirické četnosti u H4.....	67
Tabulka č. 9: Teoretické četnosti u H4.....	68
Tabulka č. 10: Pomocné výpočty u H5.....	69
Tabulka č. 11: Pomocné výpočty u H6.....	71
Tabulka č. 12: Empirické četnosti u H7.....	73
Tabulka č. 13: Teoretické četnosti u H7.....	73
Tabulka č. 14: Pomocné výpočty u H8.....	74
Tabulka č. 15: Pomocné výpočty u H9.....	76

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník

Příloha A

Vážená respondentko, Vážený respondente,

jsem studentkou posledního ročníku navazujícího magisterského studia, touto cestou bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku. Tento dotazník poslouží jako podklad ke kvantitativnímu výzkumu pro moji Diplomovou práci na téma „*Úloha rodičů v prevenci rizikového chování dětí*“. Dotazník je určen rodičům, kteří vychovávají dítě/děti ve věku od 6-18 let. Cílem je zjistit, do jaké míry a jakým způsobem prevence probíhá. Zakřížkujte, prosím, jednu odpověď, která je pro Vás nejvhodnější. Vyplnění dotazníku je dobrovolné a anonymní. Vyplněním dotazníku udělujete souhlas se zpracováním uvedených informací a účastí ve výzkumu.

Za vyplnění dotazníku a za Váš čas strávený nad vyplněním Vám předem děkuji a vážím si toho.

- 1) **Jaké je Vaše pohlaví?** Muž Žena
- 2) **Jaký je Váš věk?**
- 3) **Kde žijete?** Na vesnici Ve městě
- 4) **Věnujete všeobecně hodně času prevenci u svého dítěte/svých dětí?**
 Ano Spíše ano Spíše ne Ne
- 5) **Kolik máte dětí?**
Kolik je Vašemu dítěti/Vašim dětem let? (stačí napsat číselný údaj/údaje)
.....
- 6) **Do jaké míry jste se věnoval/a prevenci u prvního dítěte?** (Jestli máte pouze jedno dítě, otázku č. 7 přeskočte.)
 Vůbec Trochu Přiměřeně Hodně
- 7) **Do jaké míry jste věnoval/a prevenci u dalších dětí?**
 Vůbec Trochu Přiměřeně Hodně
- 8) **Jakou formu prevence spíše využíváte?**
 Slovní poučení (historiky, příběhy)
 Videá (filmy, dokumenty)
 Žádnou, spoléhám na školu
- 9) **Na který typ prevence spíše kladete větší důraz?**
 Vztahující se k moderní době (např. pohybu na internetu, užívání drog)

Všeobecné (např. kontaktu s neznámým člověkem, přecházení silnice, pohyb venku v noci)

Žádné

10) Věnujete se prevenci u Vašeho dítěte/Vašich dětí osobně nebo tuto záležitost spíše necháváte na škole?

Osobně

Škola

11) Kdo se u Vás v rodině (z rodičů) spíše věnuje prevenci?

Matka

Otec

Oba

Nikdo

12) Máte přehled o tom, s kým se Vaše dítě stýká/děti stýkají?

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

13) Máte přehled o tom, co si Vaše dítě píše/děti píší na internetu?

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

14) Používáte na počítači či televizi rodičovské zámky?

Pouze na TV

Pouze na PC

Na obojím

Ani na jednom

15) Víte, zda Vaše dítě má/děti mají Facebook?

Vím a má/mají (Pokud víte, napište, prosím, věk dítěte/dětí, ve kterém si účet na Facebooku založilo/založily)

Vím a nemá/nemají

Nevím

Mají ho pouze některé moje děti (Pokud víte, napište, prosím, věk dítěte/dětí, ve kterém si účet na Facebooku založilo/založily)

16) Setkalo se Vaše dítě nebo některé z Vašich dětí s osobou, kterou nezná (na základě předchozí dohody, např. prostřednictvím Facebooku)?

Vím a setkalo/ setkaly (Jestli ano, kolik mu/jim v té době bylo?)

Vím a nesetkalo/nesetkaly (Tuto možnost zaškrtněte i v případě, že daná dohoda se následně nerealizovala, neuskutečnila.)

Nevím

17) Máte vlastní negativní zkušenost ohledně nedostatečné prevence (např. vzali jste si něco od cizího člověka, šli jste někam s cizím člověkem)?

Ano, mám (Můžete krátce napsat, o jakou negativní zkušenost se jednalo a jaký konkrétní dopad měla tato zkušenost na prevenci u Vašeho dítěte/Vašich dětí?)

.....
.....

.....
.....
.....
 Ne, nemám

18) Vyskytl se ve Vašem okolí (v médiích) případ například únosu nebo obtěžování dětí? (Jestli jste odpověděli ne nebo nevíte, tak otázku č. 19 přeskočte)

Ano, vyskytl

Ne, nevyskytl

Nevím nesetkal/a jsem se s tím

19) Má u Vás tato okolnost (otázka č. 18) vliv na čas strávený nad prevencí, zvyšujete prevenci?

Ano

Ne

Nevím, nedokážu posoudit

Děkuji Vám za Váš čas strávený nad vyplněním dotazníku.